

Eindrapport Verzekeringen & Vrijwilligerswerk

Studieopdracht

'Verzekeringen voor organisaties met vrijwilligers'

Uitvoering:

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw

Opdrachtgevers:

Vlaams Minister voor Welzijn, Gezondheid en Gezin, Mevr. Vervotte
Vlaams Minister voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, de Heer Anciaux

Redactie eindrapport:

Eva Hambach, m.m.v. Prof. Em. Hoogleraar H.R. Claassens

Inhoud

Inleiding	6
DEEL 1: ALGEMENE SITUERING VAN DE WERKZAAMHEDEN EN DE PROBLEMEN	7
1. Formulering van de opdracht door de opdrachtgever	8
DEEL 2: ALGEMEEN VERSLAG OVER DE EIGEN WERKZAAMHEDEN	9
1. FASE 1: specimen van enkele verzekeringsmaatschappijen	10
1.1. Inleiding	10
1.1.1. Wie zijn de verzekerden/verzekeringsnemer?	11
1.1.2. Welke dekking biedt de verzekering?	12
1.1.3. Wat zijn de uitsluitingen?	13
1.1.4. Verzekerde bedragen	15
1.1.5. Opmerkingen	15
1.1.6. Te vervullen formaliteiten volgens modelpolis	16
1.1.7. Sterke en minder sterke punten van de vier verzekeringspolissen:	17
1.1.7.1. BA- Polis V1	17
1.1.7.2. BA- Polis V2	17
1.1.7.3. BA- Polis V3	17
1.1.7.4. BA- Polis V4	17
1.1.8. Aandachtspunten m.b.t. de gemaakte vergelijking:	18
2. FASE 2: verzekeringspolissen ons medegedeeld door organisaties in het maatschappelijk middenveld en lokale besturen uit de praktijk	19
2.1. Inleiding	19
2.2. Elementen af te leiden uit de medegedeelde polissen	19
2.2.1. De inhoud van de verschillende polissen (zelfs binnen eenzelfde verzekeringsmaatschappij) is veelal moeilijk te vergelijken.	19
2.2.2. De verschilpunten die we ontdekten na onderlinge vergelijking van verzekeringspolissen	19
3. FASE 3: bevraging van een aantal “kernfiguren” uit verschillende sectoren (inbreng Universiteit Antwerpen)	20
4. FASE 4: opstellen van en verspreiding van een vragenlijst gericht naar organisaties in het maatschappelijk middenveld enerzijds, en het opstellen van een aangepaste vragenlijst die verspreid werd via de VVSG naar de lokale besturen	21
4.1. Vragenlijst “middenveld”: de vrijwilligersorganisaties die zich situeren in het maatschappelijk middenveld	21
4.1.1. Resultaten vragenreeks 1: Profiel van het vrijwilligerswerk in relatie tot verzekeringen	22
4.1.1.1. Is vrijwilligerswerk riskant?	22
4.1.1.2. Vrijwilligers in actie: de context	22
4.1.1.3. Vrijwilligers in adviesraden of niet?	22
4.1.1.4. Gebruik van vervoersmiddelen door vrijwilligers?	23
4.1.1.5. Gebruikt men het materiaal van de organisatie in het vrijwilligerswerk? Ook eigen materiaal?	24
4.1.2. Resultaten vragenreeks 2: vrijwilligerswerk en verzekeringspolissen	25
4.1.2.1. Zijn de vrijwilligers verzekerd en voor wat zijn ze verzekerd?	26

4.1.2.2.	Bij welke maatschappij is de organisatie verzekerd en waarom?	26
4.1.2.3.	Is de verzekeringspremie acceptabel?	27
4.1.2.4.	Is er steun van de overheid nodig?	27
4.1.2.5.	Heb je al schadegevallen meegemaakt en was je tevreden over de dienstverlening van de verzekeringsmaatschappij?	27
4.1.2.6.	Is er iemand waarop je kan terugvallen inzake verzekeringskwesaties? Binnen of buiten de organisatie?	28
4.1.3.	Vragenlijst deel 3: suggesties en vragen uit het werkveld	28
4.1.3.1.	Is men op de hoogte van de inhoud van de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger?	28
4.1.3.2.	Van wie verwacht je ondersteuning/info hieromtrent?	29
4.1.3.3.	Verwachtingen t.a.v. de overheid	29
4.2.	Vragenlijst "lokale besturen": ondersteuning van vrijwilligers en vrijwilligerswerk	30
4.2.1.	Inleiding	30
4.2.2.	Verwerking van de vragenlijsten: voorafgaande bemerkingen	31
4.2.3.	Vragenreeks 1: eigen vrijwilligerswerkingen binnen het gemeente- en/of OCMW bestuur	31
4.2.3.1.	Welke polis is voor vrijwilligers afgesloten en om wat te verzekeren?	32
4.2.3.2.	Hoe komt het dat jullie bij die maatschappij(en) zijn gaan aankloppen?	32
4.2.3.3.	Is de verzekeringspremie acceptabel?	33
4.2.3.4.	Is er steun van de overheid nodig?	33
4.2.3.5.	Heb je al schadegevallen meegemaakt?	33
4.2.4.	Vragenreeks 2: ondersteuning van het vrijwilligerswerk op lokaal vlak	34
4.2.4.1.	Biedt het gemeentebestuur een verzekering aan voor niet eigen vrijwilligers?	34
4.2.4.2.	Biedt de gemeente enige andere vorm van ondersteuning op het gebied van vrijwilligerswerk?	34
4.2.4.3.	Zal uw gemeentebestuur in de toekomst een initiatief ontplooiën op het vlak van verzekeringen?	34
4.2.5.	Vragenreeks 3: algemene vragen	35
4.2.5.1.	Krijgt u thans geregeld vragen over verzekeringskwesaties in het vrijwilligerswerk?	35
4.2.5.2.	Wat doet u met die vragen?	35
4.2.5.3.	Wat zijn volgens u de belangrijkste knelpunten inzake verzekeringen?	35
4.2.5.4.	Biedt het gemeentebestuur thans een verzekering aan voor de leden van de adviesraden?	35
4.2.5.5.	De nieuwe wet betreffende de rechten van de vrijwilliger legt een verzekeringsplicht op voor de organisaties die met vrijwilligers werken. Zal u iets ondernemen om het maatschappelijk middenveld te informeren?	36
4.3.	Conclusies vragenlijsten en verder probleemstelling vrijwilligersverzekeringen	37
4.3.1.	Vrijwilligerswerk: riskant?	37
4.3.2.	Verzekeringspolissen in het vrijwilligerswerk	37
4.3.3.	Verzekeringen in ruime zin	37
4.3.3.1.	De eigen vervoersmiddelen	37
4.3.3.2.	Materiaal	38
4.3.4.	Keuze van de verzekeringsmaatschappij	38
4.3.5.	Vrijwilligers in adviesraden	38
4.3.6.	Informatie gewenst	38
4.3.7.	Gemeentebesturen en collectieve polissen	38
4.4.	Beknopt overzicht van belangrijkste aandachtspunten	39
5.	Fase 5: mogelijke modelinhoud voor een polis voor het vrijwilligerswerk	40
5.1.	Korte inleidende verantwoording	40
5.2.	Korte schets van de werkwijze:	40
5.3.	Modelinhoud goede BA-polis vrijwilligerswerk	41
5.3.1.	Wie is verzekeringsnemer?	41
5.3.2.	Wie zijn de verzekerden?	41
5.3.3.	Verzekerde activiteiten	41
5.3.4.	Voorwerp van de verzekeringswaarborg	41
5.3.5.	Territoriale reikwijdte van de verzekering	42
5.3.6.	Omvang van de verzekerde bedragen	42
5.3.7.	Uitsluitingen	42
5.3.8.	Mogelijke aanvullingen op deze basisverzekering (mede om in een verzekeringsbescherming te voorzien die verder reikt dan de zuiver buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid).	42
5.4.	Conclusie m.b.t. modelinhoud	42

DEEL 3: PROBLEEMSCHEETS EN AANBEVELINGEN	45
6. Fase 6: Algemene conclusies en aanbevelingen	46
6.1. Enkele samenvattende vaststellingen	46
6.2. Aanbevelingen aan de Vlaamse overheid	47
6.2.1. Aanbevelingen op het vlak van informatie	47
6.2.2. Aanbevelingen op het vlak van concrete ondersteuningsmaatregelen	47
6.2.3. Aanbevelingen op het vlak van het meehelpen formuleren van oplossingen	48
6.2.4. Aanbevelingen op het vlak van het opbouwen van deskundigheid	48
6.3. Aanbevelingen aan andere betrokken partijen	49
6.3.1. Aanbevelingen aan de lokale besturen	49
6.3.2. Aanbevelingen aan de sectorfederaties en koepels	49
6.3.3. Aanbevelingen aan de verzekeringsmaatschappijen	49
6.3.4. Aanbevelingen aan de steunpunten vrijwilligerswerk	49
6.3.5. Aanbevelingen aan de Federale overheid	50
6.4. Kort slot m.b.t. de aanbevelingen	50
Bronnen	51
Bijlagen	53
1: samenstelling van de stuurgroep	54
2: Overzicht van de organisaties die hun verzekeringspolis meedeelden	55
3: Overzicht van geïnterviewde personen	
4: Vragenlijst Vrijwilligerswerk en verzekeringen - Vrijwilligersorganisaties en verzekeringen	57
5: Vragenlijst lokale besturen	60
6: Cijfermateriaal vragenlijst maatschappelijk middenveld	62
7: Vragenlijst lokale besturen	67
Colofon	72

Inleiding

Op de studiedag, georganiseerd door het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw tijdens de Week van de Vrijwilliger 2005 (10 maart 2005, waaraan een 130 mensen participeerden), omtrent de problematiek “verzekeringen” kondigden de Vlaamse Ministers voor Welzijn, Gezondheid en Gezin, resp. Mevr. Vervotte, en De Heer Anciaux voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, aan een opdracht uit te schrijven om beter zicht te krijgen op de thematiek “verzekeringen in het vrijwilligerswerk”.

Vermits het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw al bezig was met de materie en nieuwe initiatieven plande in samenwerking met de steunpunten vrijwilligerswerk (provinciale, Brussels), besloot het in te gaan op de offertevraag van de Vlaamse administratie.

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw was dan ook verheugd te mogen vernemen dat het op 1 oktober 2005 van start kon gaan met de werkzaamheden. Het project ging van start op 1 oktober 2005 om te eindigen op 31 januari 2006 (beperkte verlenging tot 23/02/2006).

Omwille van de context (wet betreffende de rechten van de vrijwilliger) en de hanteerbaarheid van het onderwerp, is het onderzoek toegespitst op de kwestie van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Deze verzekering wordt immers nu al opgelegd aan alle vrijwilligersorganisaties. Dat betekent niet dat er in dit eindrapport geen elementen staan betreffende de verzekering Lichamelijke Ongevallen, de verzekering rechtsbijstand (RB) en andere mogelijke verzekeringen die relevant kunnen zijn in het vrijwilligerswerk.

Een complicatie tijdens de uitvoering van de opdracht was (en is) het feit dat de regelgeving betreffende het vrijwilligerswerk ook op dit ogenblik nog niet volledig gestabiliseerd is. Wij zijn vertrokken van de wettelijke bepalingen zoals omschreven in de artikels 5 en 6 in de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger (3 juli 2005), en de interpretatie die de wetgever daaraan mee heeft gegeven (antwoorden op parlementaire vragen, toelichting bij de wet).

Dit eindrapport omvat dan ook meer dan louter beschrijvende stukken: het biedt tevens interpretaties aan, alsook praktische en concrete informatie, vanzelfsprekend ook een aantal aanbevelingen aan de beleidsmakers.

De tekst is opgedeeld in drie stukken. Deel 1 omvat de algemene situering van de werkzaamheden en de problemen: met een beknopte situering van het vrijwilligerswerk.

Het tweede deel is omvangrijker, het beschrijft de eigen werkzaamheden uitgevoerd in het kader van dit onderzoek. Dit tweede deel is opgebouwd uit 5 fasen (en een zesde die onderwerp uitmaakt van deel 3). Hier geven we verslag over de verzekerings situatie in het werkveld ‘vrijwilligers’ zowel voor wat betreft de organisaties in het maatschappelijk middenveld als voor wat betreft de lokale besturen. Informatie over aandachtspunten voor een ‘betere’ vrijwilligersverzekering, met een voorstel van modelinhoud staat eveneens in dit tweede deel. Tijdens het project hebben we contact gezocht met “bereidwillige” verzekeringsmaatschappijen die in een constructieve dialoog met het werkveld wilden treden om een verzekeringsproduct aan te bieden dat bescherming biedt, zonder onnodige achterpoortjes open te laten, zonder een minimalistische interpretatie te geven aan de in de wet ingeschreven verzekeringsplicht.

Dankzij deze démarche kan dit eindrapport actualiteitswaarde behouden: we beschrijven immers niet alleen de huidige toestand (zonder algemene verzekeringsplicht); maar anticiperen op hoe de toekomstige verzekeringspolis eruit kan zien.

Algemene conclusies over het onderzoek evenals aanbevelingen zijn terug te vinden in het derde, afsluitende deel. Uitgangspunt bij de aanbevelingen is dat de Vlaamse overheid een noodzakelijke rol te vervullen heeft, zowel voor het vrijwilligerswerk als voor de verzekeringsmaterie die er aan gekoppeld is.

Tenslotte willen we enkele mensen en/of diensten in het bijzonder danken voor hun inzet in dit project.

Vooreerst een dankwoordje aan de Vlaamse Ministers Vervotte en Anciaux, die hun belangstelling voor de problematiek hebben vertaald in het toewijzen van deze opdracht aan het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw. Dit dankwoord geldt inclusief voor de Vlaamse administratie die de uitvoering van dit project mee heeft gefaciliteerd: de voor dit project opgerichte stuurgroep (samenstelling: zie bijlage) heeft herhaaldelijk pertinente vragen opgeleverd, die ons in staat stelden om de uitvoering van het project te toetsen en bij te sturen.

Wat de uitvoering van het project zelf betreft, is een aantal mensen oprechte dank verschuldigd; omdat ze met hun enthousiaste inzet mee zorgden voor het tot een goed einde brengen van dit project.

Eerst en vooral dank aan de voorzitter van de Hoge Raad voor Vrijwilligers, Raf De Zutter, die zowel voor als achter de schermen het vrijwilligerswerk met hart en ziel verdedigt en initiatieven opzet binnen de Hoge Raad om de verzekeringsthematiek ter sprake te brengen. Als voorzitter van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw konden we ook steeds bij hem ten rade voor advies.

Veel dank gaat vanzelfsprekend uit naar de steunpunten vrijwilligerswerk (Provinciale en Brussels) die mee informatie verzamelden waardoor dit rapport "echt en levendig" is geworden, met een bijzondere dank aan Frank Debaere van het Provinciaal Steunpunt West-Vlaanderen en Myriam Philips van het Provinciaal Steunpunt Vlaams-Brabant, die een extra inspanning leverden, door o.m. de gesprekken met de verzekeringsmaatschappijen mee voor te bereiden en achteraf de inhoud daarvan te taxeren. Vanzelfsprekend noemen we hier in één adem Hilde Plas van de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten, die actief participeerde aan de werkzaamheden en voor ons de deur opende van de lokale besturen.

Vanzelfsprekend zijn we de verzekeringsmaatschappijen die zich bereid verklaarden te participeren, dankbaar. De Universiteit Antwerpen leverde ook een bijdrage, door een samenwerking met Prof. Breda en de twee studenten Sofie Bluekens en Steven Verlinden, die enige literatuur omtrent het profiel van de vrijwilliger hebben verwerkt en enkele kernfiguren interviewden. De talrijke organisaties die ons informatie verschaften, hun polissen en praktijkvoorbeelden bezorgden, willen we ook danken voor de inspanning. Hun inbreng maakt het geheel concreet, levendig en reëel.

Last but not least, oprechte dank aan prof. Em. Hoogleraar Claassens, die als meer dan actieve vrijwilliger zijn medewerking, en vooral zijn scherpe analyse en deskundigheid inbracht om problemen te duiden. Hij was steeds bereid om mee oplossingen uit te werken en waar nodig de verzekeraars op de juiste momenten van antwoord te dienen. Hij leverde een enorme bijdrage aan het welslagen van dit project.

Algemene
situering van de
werkzaamheden
en de problemen

Algemene situering

1. FORMULERING VAN DE OPDRACHT DOOR DE OPDRACHTGEVER

Duidelijkheidshalve hernemen we hier de omschrijving van de opdracht, zoals die werd toegekend voor de uitvoering van het project, en omschreven werd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, en de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn en de Administratie Cultuur. (geformuleerd in artikel 1)

- Verzekeringen voor organisaties met vrijwilligers
De administraties Gezin en Maatschappelijk Welzijn en Cultuur wensen een studie te laten uitvoeren naar de verzekering van organisaties met vrijwilligers.
- Tot de opdracht behoort:
IN SAMENSPRAAK MET DE STUURGROEP
 1. Het in kaart brengen van het landschap van het vrijwilligerswerk in de sectoren Welzijn, Gezondheid en Cultuur. Hierbij dient aandacht te worden besteed aan kleine en grote organisaties, openbare en private organisaties en autonoom en ingebouwd vrijwilligerswerk.

Bij dit in kaart brengen wordt vooral bestaand materiaal gebruikt. De bestaande inventarissen worden gegroepeerd om zo te komen tot een zo volledig mogelijk overzicht.
 2. Het nagaan van de behoefte aan verzekeringen, in de lijn van de nieuwe wet op de rechten van vrijwilligers.
 3. Het bestuderen van representatieve polissen om hieruit na een kritische analyse praktische richtlijnen op te stellen voor de verschillende organisaties met voorbeelden van goede passie. Hierbij dient aandacht te worden besteed aan lokale besturen en lokale verenigingen, autonoom vrijwilligerswerk in de sectoren Welzijn en Gezondheid, de landelijke verenigingen in de sector Cultuur en het ingebouwd vrijwilligerswerk in de drie sectoren.
 4. Verkenning van wat de Vlaamse overheid aan relevante, noodzakelijke en haalbare service zou kunnen leveren.
 5. Het opmaken van een eindrapport met de bevindingen van de studie.
 6. Het schrijven van een gebruiksvriendelijke tekst over verzekeringen voor organisaties met vrijwilligers met praktische richtlijnen. Deze tekst moet kunnen gebruikt worden voor het opstellen van een kant en klare brochure.
 7. Het adviseren over het eventueel te volgen informatietraject naar de organisaties met vrijwilligers.

Tot de opdracht behoort niet: de vormgeving en het effectieve drukken van de brochure.

Algemeen verslag over de eigen werkzaamheden

In het project wilden we zelf grondiger nagaan wat bestaande praktijken zijn m.b.t. vrijwilligerswerk en verzekeringen, om enerzijds te peilen naar de behoefte aan verzekeringen, anderzijds na te gaan hoe de verzekeringspraktijk op dit ogenblik min of meer gesitueerd kan worden.

We werkten hierbij grosso modo in volgende etappes:

- Fase 1: specimen van enkele verzekeringsmaatschappijen
- Fase 2: verzekeringspolissen medegedeeld door organisaties in het maatschappelijk middenveld en lokale besturen
- Fase 3: bevraging van een aantal "kernfiguren" uit verschillende sectoren (inbreng Universiteit Antwerpen)
- Fase 4: opstellen van en verspreiding van een vragenlijst gericht naar organisaties in het maatschappelijk middenveld enerzijds, en het opstellen van een aangepaste vragenlijst die verspreid werd via VVSG naar de lokale besturen
- Fase 5: besprekingen met de verzekeringsmaatschappijen omtrent een mogelijke modelinhoud voor het vrijwilligerswerk
- Fase 6: algemene conclusies en aanbevelingen (opgenomen onder deel 3)

1. FASE 1: SPECIMEN VAN ENKELE VERZEKERINGS- MAATSCHAPPIJEN

1.1. INLEIDING

In een eerste fase werden bij enkele verzekeringsmaatschappijen specimen opgevraagd met als doel een zicht te krijgen op wat die verzekeringsmaatschappijen aanbieden aan vrijwilligersorganisaties, en om tevens na te gaan of de producten gelijkaardig zijn.

Voor de hier bedoelde "voorbeeldpolissen" is contact genomen met volgende verzekeringsmaatschappijen, nl. V4, P&V, V1 en V3 (dus met de vraag hun modelpolissen door te zenden). We opteerden voor deze vier maatschappijen omdat ze:

- reeds lang ervaring hebben met het verzekeren van vrijwilligersorganisaties;
- zij ook al meewerkten in het kader van de ontwikkeling van het decreet van 1994 betreffende het autonoom vrijwilligerswerk in de Welzijns- en Gezondheidssector, bij het opstellen van een "modelpolis georganiseerd vrijwilligerswerk" conform de decretale regeling;
- zelf na telefonisch contact te kennen gaven actief en constructief te willen meewerken aan het verzekeringsproject, en bereid waren het bestaande verzekeringsproduct inzake Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid te bespreken en eventueel aan te passen aan de nieuwe noden en eisen.

Omdat deze "naakte modellen" (d.w.z. polissen waarin in feite enkel de algemene voorwaarden worden omschreven terwijl de bijzondere voorwaarden extra specificaties impliceren die meer "op maat van de organisaties" worden bepaald), wordt een beperkte maar toch meer dan summier vergelijking gemaakt. Met opzet (omdat het slechts de bedoeling is een eerste beeld omtrent de verzekeringsmaterie te geven) wordt hierbij gekozen voor een schetsmatige voorstelling, zonder al te veel overtollige literatuur.

Hieromtrent volgt een schetsmatige vergelijkingstabel tussen de vier vermelde verzekeringsmaatschappijen

1.1.1. WIE ZIJN DE VERZEKERDEN/VERZEKERINGSNEMER?

Verzekerden zijn de personen die de verzekeringsbescherming genieten, de verzekeringsnemer is degene die de polis sluit.

V1	V2	V3	V4
Organisatie die verzekering sluit is de verzekeringsnemer.	Vrijwillige organisatie die polis sluit is de verzekeringsnemer.		Verzekeringsnemer
Bestuurders en werknemers v/d organisatie zijn verzekerd.	Verzekeringsnemer is verzekerd.	Verzekeringsnemer en zijn bestuurders zijn verzekerd.	Verzekeringsnemer en zijn organen in de uitoefening van hun mandaat, zijn aangestelden in de uitoefening van hun functies en zijn andere medewerkers in de uitoefening van hun functies
Vrijwilligers die georganiseerd vrijwilligerswerk verrichten, evenals ouders/voogden die BA zijn voor minderjarige vrijwilliger, indien geen eigen BA polis	Alle vrijwilligers in dienst van de verzekeringsnemer i.k.v. gedekte activiteiten	Werknemers van de verzekeringsnemer Vrijwilligers die georganiseerd vrijwilligerswerk verrichten, evenals ouders/voogden als BA-en voor de minderjarige vrijwilligers.	Vrijwilligers die georganiseerd vrijwilligerswerk verrichten, evenals ouders/voogden die BA zijn voor minderjarige vrijwilliger, indien geen eigen BA polis
Uitgesloten schadelijder: de organisatie zelf	Uitgesloten schadelijder: niet duidelijk geformuleerd	Uitgesloten schadelijder: de verzekeringsnemer en de gezinsleden van de aansprakelijke verzekerde	Uitgesloten schadelijder: niet duidelijk Zijn niet verzekerd: deelnemers aan activiteiten

Een eerste duidelijk verschil ligt in de omschrijving van wat de verzekerde "organisatie" is, en hoe ver die reikt. Een gemeentebestuur dat instaat voor de verzekering van alle "deelwerkingen" is een andere soort organisatie dan de individuele organisatie die (enkel) voor de eigen activiteit en vrijwilligers een polis afsluit.

De afbakening van het begrip "organisatie" is cruciaal, omdat de wet stelt dat vrijwilligerswerk een organisatie (of m.a.w. een georganiseerd "verband") veronderstelt. Wanneer kan je echter beginnen spreken van een organisatie? Wanneer stopt de organisatie? We denken bijvoorbeeld aan het gemeentebestuur dat een collectieve verzekering sluit voor vrijwilligers binnen een beperkt initiatief (vb. Speelstraten), maar dan vaststelt dat de vrijwilligers spontaan verdere initiatieven ontplooiën, zonder dat het gemeentebestuur daarvan expliciet op de hoogte is. Houdt ze dan op "organisatie" te zijn en hoe moet dat gecommuniceerd worden aan de mensen? Of is er sprake van een organisatie vanaf het ogenblik dat mensen samen handelen? De afbakening van het concept organisatie is belangrijk om te bepalen wie er precies onder de wet valt, op wie de verzekeringsplicht rust en wie de verantwoordelijkheid op zich moet nemen om een polis te sluiten. Dat hierover minstens grote zonet volledige verwarring bestaat staat buiten kijf.

Zo merkt een feitelijke vereniging op dat ze tegenstrijdig advies krijgt: de ene raadt hen aan zich te verzekeren de andere vindt dat niet nodig. Volgens de ons medegedeelde omschrijving van de activiteiten gaat het echter wel degelijk om een organisatie die vrijwilligers inschakelt.

Uit het opbouwwerk kwam de vraag wie er nu moet instaan voor alle door het opbouw- en buurtwerk in gang getrokken initiatieven, de bewonersgroepen en buurtcomités die op vrijwilligers draaien. Is het een taak van een RISO (Regionaal Instituut voor Samenlevingsopbouw) om al de plaatselijke bewonersgroepen te verzekeren? En tot hoe ver reikt hun verantwoordelijkheid dan? Tot op het moment dat de professional zich terugtrekt en het project zich zelfstandigt?

Eenzelfde verschil zien we voor de afbakening van de "vrijwilliger", in het ene geval volstaat het "georganiseerd vrijwilligerswerk" (cfr. Hierboven belang omschrijving begrip organisatie), in het andere geval zijn ook de ouders/voogden van minderjarige vrijwilligers expliciet vermeld. Wat echter met de occasionele vrijwilligers? Zitten ze per definitie in de polis in of niet?

Tal van organisaties worstelen hier met grote problemen. Hoe kan de occasionele vrijwilliger mee beschermd worden? Bepaalde verzekeringsmaatschappijen eisen nominatieve lijsten (ten minste bij de verzekeringen Lichamelijke Ongevallen) van de vrijwilligers. Moet men dan op het concreet moment zelf van een of andere happening vrijwillige hulp weigeren? Ouders en sympathisanten b.v. verbieden mee te helpen materiaal en voedsel naar de kampplaats te brengen? Moet de organisatie optreden als ze merkt dat er plots iemand begint mee te helpen zonder dat de organisatie daarom heeft gevraagd? De vragestroom lijkt onuitputtelijk.

Niet elke maatschappij geeft een zelfde omschrijving van wie verzekerd is.. V1 b.v. sluit ook de werknemers van de organisatie in (als cluster), wat een goede zaak is vermits de werkgever niet verplicht is om de BA van de werknemers te verzekeren (hoewel de werkgever wel aansprakelijk is), en het niet uitgesloten is dat in een organisatie conflicten ontstaan m.b.t. de aansprakelijkheid tussen werknemers en vrijwilligers.

Heel uitdrukkelijk wordt meer dan eens gesteld dat de "organisatie" zelf als verzekeringsnemer niet kan genieten van deze verzekering, betekent dit dat de organisatie dus geen beroep kan doen op de verzekering als verzekerde? Betekent dit dat de "organisatie" voor haar eigen schade geen beroep kan doen op de verzekering (net zomin als b.v. een gezinslid dat schade lijdt door toedoen van een ander gezinslid, geen beroep kan doen op de familiale polis)?

Alleszins stelt de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger (3 juli 2005, nu met zoveel woorden) dat de BA van de organisatie verplicht verzekerd moet worden. Soms wordt beweerd dat deze formule indruist tegen de principes die de verzekeringsmaatschappijen aanhangen. Toch lijkt er een mogelijkheid te bestaan om dit enigszins en in beperkte mate op te lossen (zie verder 5.3.).

1.1.2. WELKE DEKKING BIEDT DE VERZEKERING?

V1	V2	V3	V4
BA van de verzekerden	BA van de verzekerden t.a.v. derden (met uitdrukkelijke referentie art 1382BW - 1386 bis BW)	Niet duidelijk geformuleerd.	BA van de verzekerden
Verzekering tijdens de activiteiten (nader te omschrijven), op weg van en naar activiteiten (arbeidsweg: definitie wet AO).	Verzekering "gedekte activiteiten" (bijzondere voorwaarden), en bij uitbreiding ook waarborg voor schade tijdens verplaatsingen ifv. de activiteit; en op weg van en naar activiteiten (cfr. Wettelijke definitie)	Verzekering tijdens de activiteiten (nader te omschrijven), op weg van en naar activiteiten (arbeidsweg: definitie wet AO).	Verzekering tijdens de activiteiten
	Waarborg voor bijkomstige activiteiten/werkzaamheden, die rechtstreeks verband houden met de activiteiten		
Verzekering indien schade voortvloeit uit gebouwen, installaties en goederen die de organisatie voor haar activiteiten gebruikt.	Waarborg voor schade te wijten aan gebruik onroerende en roerende goederen en van dieren ikv activiteiten	Verzekering indien schade voortvloeit uit gebouwen, installaties en goederen die de organisatie voor haar activiteiten gebruikt.	Verzekering indien schade voortvloeit uit gebouwen, installaties en goederen die de organisatie voor haar activiteiten gebruikt.
Schade aan toevertrouwde goederen, in kader van activiteiten (met beperking)			
Burenhinder en schade door milieuverontreiniging, indien plots en onverwacht		Burenhinder en schade door milieuverontreiniging, indien plots en onverwacht	
Aansprakelijkheid privé-leven		Aansprakelijkheid privé-leven	

BEKNOPTE COMMENTAAR

De ene maatschappij vermeldt iets over de verzekering van de vrijwilligers inzake BA op weg van en naar de activiteit, de andere maatschappijen bepalen niets hierover in de algemene voorwaarden, nog een andere sluit het uit de standaardpolis maar biedt de mogelijkheid om het extra te verzekeren via een polisuitbreiding. Maatschappijen die een beperkte opsomming geven van wat de verzekering biedt, zijn daarom niet "mindere" verzekeraars. Zij opteerden ervoor om de algemene voorwaarden "algemeen" te houden, en meer op te nemen in de bijzondere voorwaarden (die geen deel uitmaken van deze vergelijking vermits de bijzondere voorwaarden op maat/vraag van elke verzekeringsnemer worden opgesteld). We kunnen uit deze vergelijking wel afleiden dat het geen "gemeenschappelijke praktijk" is om de Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid op de weg van en naar de activiteit te verzekeren. De wet betreffende de rechten van de vrijwilliger legt deze verplichting op.

Opmerkelijk is dat m.u.v. van één verzekeraar geen enkele andere hier rept over de BA voor "toevertrouwde goederen". Er niet over reppen betekent dat de schade aan toevertrouwde goederen is uitgesloten, omdat het valt onder de contractuele aansprakelijkheid. Zoals uit het vervolg van dit rapport zal (zie 1.1.3. en 2.2.2.) blijken, is de schade aan toevertrouwde goederen een belangrijk knelpunt.

1.1.3. WAT ZIJN DE UITSLUITINGEN?

V1	V2	V3	V4
Schade verzekeraar in brandpolis (met beperkte uitzondering)	Schade verzekeraar in brandpolis (met beperkte uitzondering)	Schade verzekeraar in brandpolis (met beperkte uitzondering)	Schade verzekeraar in brandpolis (met beperkte uitzondering)
Schade aan toevertrouwde goederen, behalve voor vrijwilligers (max. bedrag met franchise, en enkele uitsluitingen)		Schade toevertrouwde goederen	Schade aan toevertrouwde goederen.
Schade veroorzaakt door goederen na levering of werken na uitvoering, behalve voor voeding en dranken in het kader van activiteiten van de organisatie	Schade door roerende en onroerende goederen, en door de dieren die de verzekerden onder hun hoede hebben.	Schade veroorzaakt door producten na levering of werken na uitvoering, behalve voor voeding en dranken i.k.v. activiteiten van de organisatie.	Schade door roerende en onroerende goederen, en aan de dieren die de verzekerden onder hun hoede hebben.
Schade door motorvoertuigen m.u.z. van enkele gevallen	Zie verder	Schade door motorvoertuigen m.u.z. van enkele gevallen	Wordt niet expliciet vermeld, maar er wordt wel naar verwezen.
Uitsluiting bij opzet	link opzet en grove fout		Schade met opzet of door een zware fout
Uitsluiting bij zware fout: dronkenschap of gelijkaardige toestand; geweldpleging op personen, kwaadwillige beschadiging/ontvreemding van goederen, bij ontbreken van bekwaamheid of middelen om taak goed uit te voeren, niet naleven van voorzorgsmaatregelen, ... (veroorzaakt door)	Uitsluiting bij zware fout: dronkenschap, alcoholvergiftiging of gelijkaardige toestand; geweldpleging op personen, (opzettelijk veroorzaakt of voortvloeiend uit...) (schade mede veroorzaakt met medeplichtigheid van de verzekerden)	Uitsluiting bij grove schuld: Dronkenschap of alcoholintoxicatie; of gelijkaardige staat als gevolg van gebruik van andere producten; deelname aan vechtpartijen	Elke tekortkoming aan wetten, regels, gebruiken eigen aan de activiteit, die onvermijdelijk schade uitlokt (moet duidelijk zijn voor de persoon die activiteit uitvoert); door aanvaarden en uitvoeren van werken waarvoor men niet de nodige bekwaamheid, technische kennis, menselijke of materiele middelen beschikt. Deelname aan wedlopen of-rennen, weddenschappen, wedstrijden, prijskampen, of toegebracht in dronkenschap of onder invloed van verdovende middelen (zonder doktersvoorschrift). BA blijft gedekt als schade veroorzaakt is buiten zijn medeweten door personen waarvoor hij instaat.
Contractuele aansprakelijkheid (niet uitvoering/laattijdige uitvoering overeenkomst)	Niet expliciet vermeld	Contractuele aansprakelijkheid niet nakomen van een overeengekomen werk of van beloofd prestatie	Contractuele aansprakelijkheid.
Vergoedingen i.k.v. wet Arbeidsongevallen		Vergoedingen i.k.v. wet Arbeidsongevallen	Wordt niet expliciet vermeld (maar valt onder wettelijk verplichte verzekering)

▶▶▶▶			
Aansprakelijkheid onderworpen aan wettelijk verplichte verzekering	Schade uit BA die wettelijk verplicht verzekerd moet zijn	Wordt niet expliciet vermeld.	Aansprakelijkheid onderworpen aan wettelijk verplichte verzekering
Schade door luchtvaartuigen, zware zeilboten, motorboten (passagier niet uitgesloten)	Schade door luchtvaartuigen, zware zeilboten, motorboten (passagier niet uitgesloten) + Schade veroorzaakt door alle rij-vaar- of vliegtuigen en door de zaken die ze vervoeren of slepen	Schade door luchtvaartuigen, zware zeilboten, motorboten (passagier niet uitgesloten)	Schade veroorzaakt door alle rijtuigen, behalve motorloze rijtuigen ter land
Schade door rijpaarden en andere (niet huis) dieren		Schade door rijpaarden en andere (niet huis) dieren	
Schade door jacht en wildschade		Schade door jacht en wildschade	
Schade in relatie tot oorlog, oproer, kernreacties, radioactiviteit of ioniserende stralingen	Schade door atoomwapens, brandstoffen, RA product/afval en andere bronnen van ioniserende stralingen.	Schade ivm. kernreacties, radioactiviteit, ioniserende stralingen; aanslagen en arbeidsconflicten zoals stakingen en lock-outs	Schade door springstoffen/vuurwapens; thermische, mechanische, radioactieve of andere werkingen (atoom); kunstmatige versneling van atoomdeeltjes, uitstraling van radio-isotopen
	Schade veroorzaakt door gebouwen in opbouw, wederopbouw of verbouwing		
	Bedongen vergoedingen die hoger liggen dan reglementaire/wettelijke bepalingen		
		Schade door BA van de bestuurders van de verzekeringsnemer voor bestuursfouten begaan tijdens mandaat	

BEKNOPTE COMMENTAAR

Wat de uitsluitingen betreft, bestaan een aantal standaardformules, die door alle verzekeraars worden toegepast en die (enkel) van hen verkregen zijn ter vergelijking. Daarnaast zijn er nog specifieke uitsluitingen waarvan het vrijwilligerswerkveld zich niet steeds bewust is, maar die wel vergaande consequenties kunnen hebben, zoals bvb. de uitsluiting van de schade aan toevertrouwde goederen (wat -zelfs al is het niet expliciet vermeld- valt onder de algemene uitsluiting van de contractuele aansprakelijkheid), het feit dat de "grove of zware" fout in het ene geval duidelijk en restrictief wordt omschreven, in andere gevallen teveel interpretatie mogelijk laat (vb. wat betekent het een "werk te aanvaarden waarvoor men niet de nodige bekwaamheid bezit"?), waardoor een aantal organisaties geconfronteerd worden met "zwakheden" van hun verzekeringspolis net op het moment dat ze er gebruik van willen maken.

1.1.4. VERZEKERDE BEDRAGEN

Wat?	Decreet 1994	V1	V2	V3	V4
Schade aan personen	1.239.467,6	1.239.467,6	1.250.000		1.250.000
Schade aan goederen	247.893,5	247.893,52	250.000		250.000
Franchise op materiële schade			123,94		
Aansprakelijkheid privé-leven schade aan personen		12.394.676,24		12.500.000	
Aansprakelijkheid privé-leven schade aan goederen		619.733,81		625.000	
Met franchise		123,95		123,95	

Verder zegt de polis: Reddingskosten in (met begrenzing) en interesten op verschuldigde vergoeding (begrenzing)

BEKNOPTE COMMENTAAR

De verzekerde bedragen impliceren een verwijzing naar artikel 7 van het Decreet van 1994 betreffende de autonome vrijwilligersorganisaties in de Welzijns- en Gezondheidssector (die sinds december 2005 werden geïndexeerd). Twee verzekeringsmaatschappijen maken een koppeling met de familiale verzekering (constructie die een tussenkomst van de familiale polis toelaat indien het verzekerde bedrag uit de BA-polis vrijwilligersorganisatie niet volstaat om de schade te vergoeden zodat een hoger schadebedrag kan worden toegekend).

Voor vrijwilligersorganisaties kan het verzekerde bedrag op zich geen voldoende criterium zijn om de keuze tussen deze of gene maatschappij te bepalen. Het is immers ook zo dat deze bedragen gewijzigd kunnen worden in onderling overleg zodat de gewaarborgde verzekeringsbedragen als dusdanig kunnen verhoogd worden).

De vraag is of het K.B. dat de minimumgarantievoorwaarden zal regelen andere bedragen zal voorstellen. We zijn er zelf voorstander van deze bedragen op te trekken en sowieso te koppelen aan de evolutie van de index.

1.1.5. OPMERKINGEN

V1	V2	V3	V4
Addendum BA na levering van goederen of na uitvoering van werken mogelijk			
Bijzondere voorwaarden: omschrijving van activiteiten	Bijzondere voorwaarden: omschrijving van activiteiten		
		Addendum vereist indien groepsreis naar het buitenland met meer dan 100 verzekerden: voorafgaandelijke aangifteplicht	

BEKNOPTE COMMENTAAR

Elke verzekeringspolis kan vanzelfsprekend uitgebreid worden, op basis van specifieke vragen van de organisatie. Dit vergt dan wel een goede communicatie tussen verzekeraar en verzekeringsnemer.

1.1.6. TE VERVULLEN FORMALITEITEN VOLGENS MODELPOLIS

V1	V2	V3	V4
Geen specificaties, verwijzing naar bijzondere voorwaarden	Jaarlijkse contractduur, stilzwijgende verlenging	Jaarlijkse contractduur, stilzwijgende verlenging	Contractduur: 10 jaar.
	Voorlopige premieberekening op basis van aantal leden.	Wordt niet uitgelegd.	
	Jaarlijks formulier: hoogste aantal leden aangeven: te vervullen eind jaar, binnen 30 dagen.		Jaarlijks formulier: vermelding kwantiteiten te vervullen eind jaar, binnen 15 dagen.
	Overeenkomst opzegbaar igv. aanpassing premie of verandering verzekeringsvoorwaarden		
	Duidelijke mededelingsplicht opdat verzekeraar risico accuraat kan inschatten.	Duidelijke mededelingsplicht. Risico beperkt tot activiteiten zoals omschreven in bijzondere voorwaarden.	Duidelijke mededelingsplicht, voor beoordeling van het risico; tijdens contractduur: verzwarend of vermindering risico.
	Opzettelijk verzwijgen of onjuist meedelen van gegevens: overeenkomst nietig	Verzwijgen of onjuist meedelen van gegevens: overeenkomst nietig	
	Mededelingsplicht om wijzigingen, nieuwe omstandigheden door te geven	Mededelingsplicht om wijzigingen, nieuwe omstandigheden door te geven	
	Uitgetekende procedure in geval van schadegeval	Uitgetekende procedure in geval van schadegeval	

BEKNOPTE COMMENTAAR

Iedere verzekeringsmaatschappij hanteert eigen regels op het vlak van administratieve formaliteiten. Elke verzekeraar onderstreept het belang van de mededelingsplicht van de organisatie. Hiermee wordt o.m. bedoeld dat als de context wijzigt, waarbinnen het vrijwilligerswerk zich afspeelt, de activiteiten uitbreiden of er opmerkelijk minder of meer vrijwilligers actief zijn, dit aan de verzekeraar moet worden doorgegeven, om discussie achteraf te vermijden. Vaak worden de overige administratieve verplichtingen (vb. neerleggen van nominatieve lijsten) opgenomen in de bijzondere voorwaarden of in het luik administratieve voorwaarden.

1.1.7. STERKE EN MINDER STERKE PUNTEN VAN DE VIER VERZEKERINGSPOLISSEN:

1.1.7.1. BA- Polis V1

Pluspunten	Minpunten
Vrij duidelijke structuur	Nuances op uitsluitingen zouden duidelijker geformuleerd kunnen worden: nu teveel zoeken in de tekst
Ruime interpretatie van wie verzekerd is	Bestuursleden verzekerd maar specificeert niet dat bepaalde aspecten van bestuurdersaansprakelijkheid niet inbegrepen zijn.
Vrij ruime verzekeringspolis	Omschrijft zware fout, maar zegt niets over opzet
Verzekering voor schade aan toevertrouwde goederen door vrijwilligers	Verwijzing naar bijzondere voorwaarden voor procedure en formaliteiten
Geen overdreven oplijsting uitsluitingen, noch overdreven definitie zware fout	

1.1.7.2. BA- Polis V2

Pluspunten	Minpunten
	Iets te warrige structuur
Ruime interpretatie van wie verzekerd is.	Niet duidelijk wie uitgesloten is. Bestuursleden verzekerd maar specificeert niet dat bepaalde aspecten van bestuurdersaansprakelijkheid niet inbegrepen zijn.
	Te interpreteren: opzet en grove fout, polis voorziet ook een uitsluiting ingeval van "medeplichtigheid" van de verzekerden
Geeft duidelijke procedure aan	
Geeft duidelijk de verplichtingen van de verzekeringsnemer aan	

1.1.7.3. BA- Polis V3

Pluspunten	Minpunten
Inhoud gelijkaardig aan V1-polis	Structuur minder duidelijk
Duidelijk wie verzekerd is en wie uitgesloten is.	Prioriteit familiale polis?
	Geeft beperkte opsomming van wat de polis biedt
Duidelijke omschrijving van uitsluitingen	
Geeft aan dat bestuursfouten begaan tijdens mandaat, niet verzekerd zijn	Verzekerde bedragen niet in de algemene polis opgenomen

1.1.7.4. BA- Polis V4

Pluspunten	Minpunten
Ruime interpretatie verzekerden	Niet duidelijk wie uitgesloten is
	Beperkte opsomming van wat de polis aan bescherming biedt
Duidelijke omschrijving van uitsluitingen	Te stringent?
	Contractduur: 10 jaar (bij anderen 1 jaar met stilzwijgende verlenging)
Polis die risicovermindering (lager verzekeringsbedrag) expliciet mogelijk maakt	Zware formaliteiten

1.1.8. AANDACHTSPUNTEN M.B.T. DE GEMAAKTE VERGELIJKING:

- V1 en V3 hanteren overduidelijk de bepalingen van het Decreet 1994 (Welzijns- en Gezondheidssector) als vertrekbasis, o.m. door het invoegen van het begrip “georganiseerd vrijwilligerswerk”.
- De polissen onderscheiden zich door hun eigen structurele opbouw, wat het niet eenvoudig maakt te vergelijken.
- Niet alle begrippen zijn duidelijk verstaanbaar voor leken (Concreet voorbeeld: onderscheid tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid).
- Wat de verzekerde bedragen betreft kan men moeilijk spreken van noemenswaardige verschillen. De polissen vertrekken van de opgelegde minima (decreet 1994).

De voorbeeldpolissen geven een indicatie van wat de verzekeringsmaatschappij aanbiedt, maar dit is op zich onvoldoende om een zinvolle vergelijking te maken, gezien de bijzondere voorwaarden meestal “op maat” van de verzekeringsnemer (de organisatie dus in dit geval) worden opgesteld.

De belangrijke vergelijkingspunten tussen verzekeringspolissen liggen eerder op het vlak van de omschrijving van de verzekerde, de reikwijdte van de verzekering en de uitsluitingen. (zie verder)

De nood aan een “modelinhoud” is beslist aanwezig, zelfs vrij nijpend.

2. FASE 2: VERZEKERINGSPOLISSEN ONSMEDEGEDEELD DOOR ORGANISATIES IN HET MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD EN LOKALE BESTUREN UIT DE PRAKTIJK

2.1. INLEIDING

Hoewel de hiervoor besproken voorbeeldpolissen van de verzekeringsmaatschappijen wel een indicatie geven over de inhoud en mogelijke knelpunten, dienden deze gegevens aangevuld te worden met concrete polissen van organisaties.

Daarom werd via een mailing gevraagd aan een beperkte groep organisaties die zich in verschillende sectoren situeren, en waarbij ook aandacht besteed werd aan de lokale besturen, hun verzekeringspolis op te zenden met als doel na te gaan hoe de “voorbeeldpolissen” in de concrete praktijk worden ingevuld.

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw heeft 61 polissen ontvangen, waarvan 28 van OCMW's, 12 vanuit steden of gemeenten, 4 uit intercommunales en 17 uit private organisaties. Het volledige overzicht kan u terugvinden **als bijlage**.

De bestaande praktijken en voorbeelden van verzekeringspolissen aangaande de Burgerlijke Aansprakelijkheid werden geïnventariseerd en geanalyseerd.

2.2. ELEMENTEN AF TE LEIDEN UIT DE MEDEGEDEELDE POLISSEN

2.2.1. DE INHOUD VAN DE VERSCHILLENDE POLISSEN (ZELFS BINNEN EENZELFDE VERZEKERINGSMACHTSCHAPPIJ) IS VEELAL MOEILIK TE VERGELIJKEN.

Hiervoor zijn een aantal redenen aan te geven.

- Zoals gezegd hanteert elke verzekeringsmaatschappij een standaarddocument dat aangevuld wordt met bijzondere voorwaarden, die sterk variabel zijn, wat o.m. te maken heeft met verschillende verzekeringsbehoeften van organisaties (zie ook beknopte commentaren onder punten 1.1.1. tot en met 1.1.9.). De verzekeringspolis is omvattender naargelang de verzekeringsnemer (diegene die de verzekering sluit, de organisatie) de vraag naar een degelijke verzekering beter kan omschrijven, en over de polisvoorwaarden weet te onderhandelen.
- Ten tweede beperkt niet elke polis vrijwilligersorganisatie zich tot de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Het is niet ongewoon dat de polis zowel een verzekering BA, rechtsbijstand als lichamelijke ongevallen omvat.
- Ten derde is niet elke verzekering voor vrijwilligers een exclusieve aangelegenheid: in tal van organisaties (vooral, maar niet uitsluitend, binnen lokale besturen) wordt de verzekering van de vrijwilligers gekoppeld aan de verzekering van de werknemers (OCMW's, gemeenten en ingebouwd vrijwilligerswerk).
- Tenslotte is het vergelijken van polissen niet evident.. Daarenboven hanteren de verzekeringsmaatschappijen zelf ook nog een aantal systemen die vergelijking moeilijk maken. De ene verzekeringsmaatschappij werkt immers met “mandagen” (per effectieve dag dat vrijwilligers worden ingeschakeld): andere maatschappijen werken op basis van vrijwilligerslijsten (en tellen dus de koppen). We pogen toch een overzicht te geven van opmerkelijke verschillen.

2.2.2. DE VERSCHILPUNTEN DIE WE ONTDEKTE NA ONDERLINGE VERGELIJKING VAN VERZEKERINGSPOLISSEN:

- Er zijn vooral verschillen op het vlak van wie omschreven wordt als **verzekeringsnemer**, resp. Verzekerden. In sommige polissen worden de leden mee verzekerd, soms ook de ouders van minderjarige kinderen. Bestuursvrijwilligers staan vaak ook mee in de opsomming van wie verzekerd is, maar dat betekent echter niet dat de bestuurdersaansprakelijkheid volledig wordt verzekerd (hierop komen we later terug, zie deel 2 punt 5 fase 5). Sommige polissen geven aan dat de BA voor bestuursfouten op zich van bestuursvrijwilligers tijdens de uitoefening van hun mandaat, zijn uitgesloten. Niet elke polis biedt die duidelijkheid.
- Die verzekeringsnemer kan immers een **individuele** organisatie zijn (al dan niet met rechtspersoonlijkheid) als een koepelorganisatie of een federatie die een verzekeringspolis afsluit ten behoeve van haar regionale en/of lokale afdelingen, of als serviceverlening in een specifieke sector (cfr. Polis aangeboden door Taxistop voor de verzekering van de chauffeurs actief in Minder Mobielen Centrales), wat de zogenaamde **collectieve** verzekeringspolis is.
- Er bestaan ook opmerkelijke verschillen wat betreft de omschrijving van de **activiteiten**. In de polissen zien we aan de ene kant erg summier beschrijvingen van activiteiten (die in geval van een schadegeval natuurlijk heel wat interpretatieruimte openlaten) aan de andere kant erg ruime omschrijvingen die alle

mogelijke activiteiten van de organisatie zo goed mogelijk in beeld brengen. Sommige organisaties zijn daarbij ook heel duidelijk verzekerd voor tijdelijke activiteiten, dat zijn activiteiten die niet als kernactiviteiten getypeerd kunnen worden maar die een extra dimensie aan de werking geven: ledenwervende activiteiten, geldinzamelingsactiviteiten,...

- De Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid van de vrijwilliger **op de weg van en naar** de activiteiten is thans in de meeste verzekeringspolissen niet gedekt. In één polis zien we dat dit uitdrukkelijk wel verzekerd is.
- In de meeste polissen wordt “**schade aan toevertrouwde goederen**” uitgesloten van dekking. Toch zijn er enkele organisaties waarvoor de BA-polis hiervoor wel dekking verzekerd, hetzij meestal onder restrictieve voorwaarden (vb. wel in geval van vrijwilligers, of wel in geval van bepaalde deelaspecten van de activiteit).
- Tenslotte merken we ook een erg gevarieerde praktijk bij de **lokale besturen**. In het ene geval staat het gemeentebestuur enkel in voor de eigen vrijwilligers (uitbreiding van personeelspolissen); in het andere geval biedt de gemeente een verzekering aan voor wat betreft de gemeente zelf maar ook voor de aanverwante diensten. Een derde groep gemeentebesturen biedt een verzekering aan, maar niet voor alle structuren of diensten (zie ook 4.2.3.1).
- De diversiteit binnen de lokale besturen onderling is vergelijkbaar met de diversiteit die we zien in het maatschappelijk middenveld.

Prijsvergelijkingen maken tussen de verschillende verzekeringsmaatschappijen is moeilijk, omdat veel afhangt van:

- De inhoud van de verzekeringspolis (wat zit er allemaal in?)
- De manier waarop elke verzekeraar zijn prijzen bepaalt.
- De manier waarop de verzekeringsmaatschappij gestructureerd is en werkt: met tussenpersonen of niet?
- De basis waarop de premieberekening gebeurt (o.a. schadestatistieken)

We kunnen wel een aantal knelpunten afleiden, die werden geïnventariseerd met het oog op een ruimere bevraging enerzijds, anderzijds gehanteerd om een soort modelinhoud op te stellen voor het vrijwilligerswerk (zie verder fase 5 punt 5.3.).

3. FASE 3: BEVRAGING VAN EEN AANTAL “KERNFIGUREN” UIT VERSCHILLENDE SECTOREN (INBRENG UNIVERSITEIT ANTWERPEN)

In een volgende stap is een bevraging georganiseerd van enkele “kernfiguren” uit verschillende sectoren (**lijst van geïnterviewde personen als bijlage**). De bevraging werd opgezet door de Universiteit Antwerpen in samenwerking met het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw en resulteerde in een beperkte reeks interviews uitgevoerd door twee studenten Master Sociaal Werk.

Het voordeel van de interviewtechniek was dat we voor een aantal sectoren kansen, uitdagingen en knelpunten konden detecteren. Gezien de beperkte kwantiteit aan interviews en verslagen, denken we dat het weinig relevant is de respons in een aparte sectie weer te geven. We opteren ervoor om de inbreng van de geïnterviewden te integreren in de interpretatie van de resultaten van de schriftelijke vragenlijsten, als te verwerken in aandachtspunten en vraagstellingen.

Als vervolg op deze derde fase (die zoals gesteld té beperkt was qua aantal interviews om significante data te verzamelen) werd de vragenlijst verfijnd.

4. FASE 4: OPSTELLEN VAN EN VERSPREIDING VAN EEN VRAGENLIJST GERICHT NAAR ORGANISATIES IN HET MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD ENERZIJD, EN HET OPSTELLEN VAN EEN AANGEPASTE VRAGENLIJST DIE VERSPREID WERD VIA DE VVSG NAAR DE LOKALE BESTUREN

Er werden twee vragenlijsten opgesteld, één in functie van vrijwilligersorganisaties die zich in het maatschappelijk middenveld situeren; een tweede analoge lijst meer op maat van de lokale besturen. Deze vragenlijsten kan u terugvinden als bijlage. (bijlage 4 en 5)

4.1. VRAGENLIJST “MIDDENVELD”: DE VRIJWILLIGERSORGANISATIES DIE ZICH SITUEREN IN HET MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD

Deze werd via de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels) verspreid op basis van aanwezige mailinglists. Gezien de tijdsdruk en het gegeven dat het niet meteen de bedoeling van het project was een exhaustief onderzoek (cfr. Projectomschrijving “vooral gebruik makend van bestaand materiaal”) te verrichten, zijn er geen weggingen uitgevoerd.

Ondanks de “blinde” verspreiding en de korte responstijd, ontvingen we 132 ingevulde vragenlijsten, uit verschillende sectoren waarin het vrijwilligerswerk zich afspeelt met een lichte dominantie van de sector welzijn.

TABEL: SECTORSPREIDING INGEVULDE VRAGENLIJSTEN:

Sector	Aantal	Procentueel
Milieu	4	3
Sport	9	6,8
Socioculturele	18	13,6
Culturele	10	7,6
Jeugd	15	11,4
Welzijn	31	23,5
Autonoom Welzijn	16	12,1
Gezondheid	17	12,9
Ontwikkelingssamenwerking	6	4,5
Andere	6	4,5
Totaal	132	100

In aantal de minst vertegenwoordigde sector is de sector milieu, gevolgd door ontwikkelingssamenwerking. De Welzijnssector is goed vertegenwoordigd, zeker als het autonoom welzijnswerk daarbij wordt gevoegd.

Voorafgaande bedenkingen omtrent de verwerking van de vragenlijst:

- Er was voldoende respons om de informatie als relevant te beschouwen.
- Relevant staat niet synoniem voor representatief voor de sectoren die we hierbij onder de loupe nemen.
- Zo tellen we maar 4 respondenten voor de sector milieu. Voor een aantal vragen is dit aantal zeker te beperkt om er beslissende elementen en/of trends uit te distilleren.
- We poogden om de sectoren op de meest relevante manier te onderscheiden. We volgden de keuze van de respondent, doch grepen soms zelf in: enkele organisaties richten zich immers door de aard van de activiteiten tot een bepaalde (sectorale) doelgroep, maar ressorteren vanuit subsidieoogpunt onder de sector Welzijn.
- De sector Welzijn werd opgesplitst, zodat de organisaties die erkend zijn via het Decreet van 1994 betreffende het erkende vrijwilligerswerk in de Welzijns- en Gezondheidssector, apart behandeld worden, hoewel autonoom welzijnswerk geen sector op zich is.
- De categorie “andere” omvat organisaties die moeilijk onder een van de vermelde sectoren kunnen worden ondergebracht; of door de aard van de activiteit minder scherp als “vrijwilligerswerk” kan worden getypeerd (vb. Letskring, Zelfhulpgroep, Kringloopatelier, ...)

De gegevensverwerking is onderverdeeld in drie luiken:

- Profiel van het vrijwilligerswerk in relatie tot verzekeringen.
- Vrijwilligerswerk en verzekeringspolissen.
- Meer kwalitatieve vragen: suggesties en vragen.

We presenteren niet alle antwoorden op de vragen. Een aantal bijvragen waren wel interessant maar niet essentieel voor dit rapport.

4.1.1. RESULTATEN VRAGENREEKS 1: PROFIEL VAN HET VRIJWILLIGERSWERK IN RELATIE TOT VERZEKERINGEN

Hierna bieden we een kort schematisch overzicht aan van welke gegevens opgevraagd werden in vragenreeks 1.

Vragenreeks 1: overzicht vragen	
Is vrijwilligerswerk riskant?	
Vrijwilligers in actie: de context	
Vrijwilligers in adviesraden?	
Gebruik van vervoersmiddelen door vrijwilligers	Inzet van vervoersmiddelen tijdens activiteit zelf?
	Inzet van vervoersmiddelen van en naar de activiteit?
Gebruik maken van materiaal?	Gebruikt men het materiaal van de organisatie?
	Gebruikt men ook eigen materiaal?

4.1.1.1. Is vrijwilligerswerk riskant?

Vooreerst polsten we bij de respondenten of het vrijwilligerswerk volgens hen "riskant" of risicovol is. Gemiddeld stelt 62,1 % dat dit effectief zo is, een 16 % stelt dat het risico beperkt is. Toch betekent dit dat meer dan drie vierde van de bevroegde vrijwilligersorganisaties een zeker risico vermoedt in het vrijwilligerswerk.

De sportsector scoort -niet verwonderlijk trouwens- het hoogst met 100% risicoschatting. De laagste score treffen we aan bij de sector jeugd, nl. 46,7 %.

Crucialer dan de percentages is de bijkomende informatie die we verkrijgen van de respondenten, wat o.m. de hoge score verklaart in de sportsector: de (eigen) lichamelijke ongevallen.

Ongeveer 80% van de respondenten die risico's zien in het vrijwilligerswerk, wijten dat aan de kans op een lichamenlijk ongeval van de vrijwilligers zelf, omwille van de activiteiten zelf, of omwille van het feit dat vrijwilligers zich van en naar de activiteiten dienen te verplaatsen. In de welzijns- en gezondheidssector worden niet zozeer de activiteiten als dusdanig als "risicovol" bestempeld, dan wel de doelgroepen waarmee gewerkt wordt (kans op TBC, kans op agressief gedrag van een cliënt, ...).

Geen enkele respondent verbindt een mogelijk risico aan het profiel van de vrijwilligers zelf. We merken in de interviews (zie hoger punt 3 fase 3) dat sommige geïnterviewden hun vrijwilligers als "risicovol" typeren, bvb. omwille van leeftijd (minder mobiel, slechter te been wat bvb. valkansen vergroot).

Vrijwilligerswerk wordt door een grote meerderheid van vrijwilligersorganisaties als "risicovol" gezien. Risico's worden nauwelijks verbonden aan de problematiek van burgerrechtelijke aansprakelijkheid, doch wel aan de kansen op een lichamenlijk ongeval.

Belangrijkste risicofactor in het vrijwilligerswerk: de aard van de activiteiten gevolgd door eventuele negatieve consequenties van contacten met de doelgroep voor wie het vrijwilligerswerk verricht wordt.

Verzekeringsmaatschappijen benaderen het begrip risico enigszins anders. Zo merken we dat 'ouderen', 'jongeren', 'allochtonen' op verzekeringsvlak vaak benadeeld worden.

Wat betreft de reactie "beperkt risico" blijkt dat heel wat respondenten het vrijwilligerswerk op zich niet zo gevaarlijk vinden, men het risico wil nuanceren.

4.1.1.2. Vrijwilligers in actie: de context

In een tweede vragencluster peilden we naar de context waarin het vrijwilligerswerk het vaakst gebeurt binnen de organisatie; of de vrijwilligers zelfstandig werken dan wel eerder in team, of ze zich inzetten voor een bepaalde doelgroep of niet en tenslotte of het vrijwilligerswerk zich vooral binnen of buiten de organisatie afspeelt.

72,7 % van het vrijwilligerswerk is teamwerk, waarbij vrijwilligers onderling samenwerken of er samenwerking wordt opgezet tussen betaalde krachten en vrijwilligers. De meerderheid van de vrijwilligers zet zich in voor een bepaalde doelgroep. De verschillen tussen de sectoren zijn hierbij niet zo groot.

In de sectoren sport, sociocultuur, cultuur, jeugd en gezondheid wordt iets meer in team gewerkt dan in de sector welzijn en autonoom welzijnswerk. Of de activiteit zich richt naar een bepaalde doelgroep is in alle sectoren vergelijkbaar, enkel de sectoren milieu, autonoom welzijnswerk en ontwikkelingssamenwerking scoren iets lager.

Het vrijwilligerswerk speelt zich in 81,1 % van de gevallen af binnen de organisaties zelf, slechts in heel weinig gevallen is het vrijwilligerswerk een “puur interne” gelegenheid en veelal is er een combinatie van activiteiten binnenshuis en buitenshuis. Het is vooral in de sportsector waar veel van het vrijwilligerswerk zich buiten de organisatie afspeelt (competities); de sector ontwikkelingssamenwerking (campagnes) scoort even hoog, gevolgd door de socioculturele sector (activiteiten), en het autonoom welzijnswerk. De sector welzijn speelt zich echter veel minder af buiten de organisaties.

Het doel van deze vraag was om enigszins zicht te krijgen op waar vrijwilligers actief zijn, en of ze vaak buiten de “besloten” organisatiemuren actief zijn. Dit zou namelijk een indicatie van risico m.b.t. burgerrechtelijke aansprakelijkheid kunnen inhouden. Meer contacten met derden of niet? De antwoorden zijn echter onvoldoende genuanceerd om hieruit significante elementen te kunnen afleiden, ook inzake de problematiek van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid. De burgerrechtelijke aansprakelijkheid impliceert immers ‘derden’: dat kunnen ‘externen’, ‘begunstigden van het vrijwilligerswerk’, ‘collega-vrijwilligers’ als de ‘organisatie’ zijn.

4.1.1.3. Vrijwilligers in adviesraden of niet?

We stellen vast dat heel wat vrijwilligers zich inzetten in gemeentelijke adviesraden. Indien de participatie aan dergelijke adviesraden te typeren is als een verlengde van het vrijwilligerswerk (de vrijwilliger die er zijn/haar organisatie komt vertegenwoordigen) en bovendien onbezoldigd is (we spreken in deze context dus niet over “bezoldigde mandaten of mandaten waarvoor de vertegenwoordiger presentiegelden ontvangt, gezien dit niet onder de definitie van vrijwilligerswerk valt); stellen heel wat vrijwilligers zich de vraag of zij dan verzekerd zijn.

Daarom polsten we bij de organisaties zelf of ze hier een idee over hebben.

Op het totaal van de respondenten, geeft ongeveer een derde aan dat vrijwilligers vertegenwoordigd zijn in adviesraden. De praktijken tussen de sectoren verschillen echter sterk: vooral de sectoren sport (88,9%) en ontwikkelingssamenwerking, met in mindere mate milieu en cultuur scoren, het hoogste voor de deelname aan adviesraden. In de sectoren welzijn en gezondheid is de score bijzonder laag.

Opmerkelijk is dat de meeste respondenten (15,9%) niet weten of hun vrijwilligers tijdens deze activiteit verzekerd worden. Niet iedereen is zeker of de eigen polis de vrijwilligers ook tijdens deelname aan adviesraden dekt.

4.1.1.4. Gebruik van vervoersmiddelen door vrijwilligers?

In de context van de verzekeringsthematiek is het belangrijk na te gaan of vrijwilligers hun eigen vervoersmiddelen inzetten tijdens en op weg van/naar het vrijwilligerswerk. Deze vraag leek ons relevant: de wet stelt (alleszins in haar eerste versie) expliciet dat de Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid gewaarborgd moet zijn, zowel tijdens het verrichten van het vrijwilligerswerk zelf als op weg van en naar de activiteit.

Daarenboven problematiseren een aantal organisaties dit thema, omdat er toch al heel wat schadegevallen gebeuren waarbij de vrijwilliger schade aan het (eigen) voertuig heeft maar hiervoor beroep dient te doen op de eigen verzekering.

Uit de vergelijkende analyse van de BA-polissen leiden we daarenboven af dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers op weg van en naar de activiteit in de meeste gevallen (nog) niet verzekerd is. De verzekeringsmaatschappijen staan hier trouwens wat huiverachtig tegenover. Ze stellen als oplossing voor om de BA-polis motorrijtuigen van het eigen voertuig uit te breiden, zodat naar analogie van de regeling voor werknemers/werkgevers ook de aansprakelijkheid van “de opdrachtgever van het vrijwilligerswerk” in deze polis wordt gedekt. Zelfs hiermee zal niet alles worden opgelost; namelijk de kans op discussie over wie de eventuele franchise moet betalen, het feit dat het de vrijwilliger zelf is die de verhoging van de bonus-malusgraad moet betalen, en daarenboven het risico loopt dat de verzekeraar de verzekeringspolis opzegt (recht van beide partijen na schadegevallen). De BA op weg van en naar de activiteit voor vrijwilligers die andere vervoersmiddelen gebruiken dan de wagen, stelt ook nog problemen..

INZET VAN VERVOERSMIDDELEN TIJDENS DE ACTIVITEIT ZELF?

lets meer dan de helft van de organisaties geeft aan dat de vrijwilligers hun eigen vervoersmiddelen inzetten tijdens de activiteit zelf, met een piek (88,9%) in de sportsector (o.a. competities op verplaatsing). In de sectoren sociocultuur, cultuur, jeugd en welzijn verplaatsen de vrijwilligers zich het minst tijdens de activiteit.

De respondenten geven aan dat het hoofdzakelijk gaat om het gebruik van de eigen wagen van de vrijwilliger. Toch zijn er een aantal organisaties die dienstwagens, camionetten en busjes ter beschikking stellen van de vrijwilligers. Het is aan de organisatie om een verzekering te sluiten. Maakt de vrijwilliger het vervoersmiddel door eigen fout of daad stuk, belanden we bij de problematiek van de schade aan toevertrouwde goederen (zie ook punt 1.1.3. en 2.2.2.).

Voor het gebruik van eigen vervoersmiddelen voorziet de meerderheid van de organisaties geen sluitende verzekering en zal de vrijwilliger in geval van een ongeval beroep moeten doen op de eigen verzekering.

Een enkele organisatie signaleert dat het verzekeren van bepaalde vervoersmiddelen minder evident is, vb. voor de vrijwilligers die zich met de fiets verplaatsen. Zij vragen hiervoor een oplossing.

INZET VAN VERVOERSMIDDELEN OP WEG VAN EN NAAR DE ACTIVITEIT?

Het totaalpercentage klimt hier drastisch: 83,3 % van de organisaties geeft aan dat de vrijwilligers zich met de wagen van en naar de activiteit verplaatsen. Toch moeten we dit nuanceren: in sommige organisaties is er slechts een klein percentage dat de wagen gebruikt.

De sportsector scoort hier met 100% het hoogst, de milieusector het laagst. De scores bij de andere sectoren zijn vergelijkbaar, met uitzondering van de sectoren welzijn en jeugd (te verklaren door het specifieke profiel van de vrijwilligers) In de sector milieu gebruikt men meestal het openbaar vervoer of de fiets.

4.1.1.5. Gebruikt men het materiaal van de organisatie in het vrijwilligerswerk? Ook eigen materiaal?

Deze vraag werd gesteld omdat er op verzekeringsvlak ook een aantal problemen kunnen rijzen in het geval er schade ontstaat aan het materiaal van de organisatie of aan dat van de vrijwilliger: uit de praktijk blijkt namelijk dat een aantal verzekeringsmaatschappijen in dergelijke gevallen niet tussenkomen.

Deze thematiek valt min of meer samen met de problematiek van de schade aan toevertrouwde goederen.

WORDT HET MATERIAAL VAN DE ORGANISATIE GEBRUIKT?

Ongeveer 71,2 % van de respondenten beaamt dit. De percentages in de sectoren cultuur en welzijn liggen iets lager dan in de andere sectoren, waar vooral jeugd, ontwikkelingssamenwerking hogere percentages hebben, gevolgd door sport en gezondheid.

In de meerderheid van de organisaties wordt er materiaal toevertrouwd aan de vrijwilligers voor het verrichten van de activiteiten. Op zich is dat natuurlijk normaal: het is de opdrachtgever die ervoor moet instaan dat de vrijwilliger zijn/haar activiteit naar behoren kan uitvoeren.

Gezien bepaalde materialen of instrumenten "gevoelig" zijn aan verkeerd gebruik, wordt in sommige organisaties een duidelijk beleid gevoerd: vrijwilligers mogen bepaalde gebruiksvoorwerpen enkel hanteren indien men de juiste technische bekwaamheid heeft (door opleiding, door het voorleggen van een diploma). Dat gaat gepaard met een duidelijk preventiebeleid, met soms een aanbod aan vrijwilligers om veiligheidsmateriaal (tegen kostprijs) aan te schaffen.

"Materiaal" is vanzelfsprekend een verzamelnaam met een uiteenlopende waaier aan middelen en instrumenten. Enkele voorbeelden: tentoonstellingsmateriaal, LCD en laptop, dienstwagen, aanhangwagen, folders, hulpmaterialen voor zieken en personen met een handicap, boomzagen, hakselaars ...

ZETTEN DE VRIJWILLIGERS EIGEN MATERIAAL IN?

Dat gebeurt blijkbaar veel minder. Het percentage bedraagt 27,3 %. Vooral in de sportsector en de ontwikkelingssamenwerking brengen vrijwilligers materiaal mee. In de socioculturele sector bereikt het percentage bijna 40% (vaak gaat het dan om didactisch materiaal).

Een organisatie getuigt: "tijdens een wandeling, waarbij een vrijwilliger gevraagd werd foto's te trekken, schoof die uit en viel in het water. De fotocamera was helemaal om zeep. De verzekering is niet tussengekomen".

Hierbij een overzicht als voorbeeld van wat vrijwilligers “meeslepen” naar het vrijwilligerswerk: keukenmateriaal, digitale camera, sportmateriaal (polsstokken, speren, kogels), PC's, muziekinstrumenten,...

De vraag omtrent materiaal omvat twee dimensies. Volgens de interpretatie van de wet (3 juli 2005) moet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor de schade die vrijwilligers veroorzaken aan het materiaal van de organisatie via de BA-polis mee gewaarborgd worden. De verzekeringsmaatschappijen hebben hier een probleem mee (zie beknopte commentaar onder 1.1.1.). De tweede dimensie heeft te maken met het eigen materiaal. Hier stelt zich een ander probleem: de schade zal amper of niet vergoed worden, omdat dit valt onder de contractuele aansprakelijkheid.

4.1.2. RESULTATEN VRAGENREEKS 2: VRIJWILLIGERSWERK EN VERZEKERINGSPOLISSEN

Vragenreeks 2: overzicht vragen

Zijn de vrijwilligers verzekerd en voor wat?	Verzekering Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid
	Verzekering Lichamelijke Ongevallen
	Verzekering Rechtsbijstand
Bij welke maatschappij verzekerd en waarom?	Bij welke verzekeringsmaatschappij?
	Waarom
Is de verzekeringspremie acceptabel?	
Is er steun van de overheid nodig?	
Verzekeringskwesties: op wie doe je beroep?	Iemand binnen de organisatie
	Iemand buiten de organisatie

In de tweede vragenreeks is vooral gepolst naar de verzekeringspraktijk: zijn de organisaties verzekerd en zo ja, voor wat? Welke verzekeringsmaatschappij hebben ze gekozen en waarom? Zijn ze actief bezig met de thematiek binnen de organisatie?

We stelden deze vraag omdat we uit de databank www.vrijwilligerswerk.be een willekeurige selectie hebben getrokken van 314 organisaties (op 2050 geregistreerde organisaties – november 2005) waaruit blijkt dat 50% van de organisaties een verzekering aanbiedt. De verzekering Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid wordt in 2 van de 10 gevallen aangeboden. Weerspiegelen deze gegevens de werkelijkheid? Of is het gewoon een kwestie van externe communicatie waarbij organisaties vrijwilligers in eerste orde over andere dingen inlichten dan over de verzekeringen?

SELECTIE UIT DATABANK WWW.VRIJWILLIGERSWERK.BE

Sectoren	Totaal	Verzekering voor vrijwilligers?			
		Ja	BA	LO	Nee
Sociaal & Samenleving	97	49	24	14	3
Welzijn & Gezondheid	102	57	20	16	0
Sport	14	7	3	4	0
Milieu	16	8	1	1	0
Justitie	27	14	4	4	1
Kunst & Cultuur	26	6	2	2	2
Derde Wereld	18	8	5	1	1
Buitenland	14	8	1	1	1
Totaal	314	157	60	43	8
Percentages	100	50	19,1	13,7	2,5

Volgens deze gegevens is het triest gesteld met verzekeringen voor vrijwilligers.

Met betrekking tot de antwoorden op deze vragenreeks willen we waarschuwen dat het al dan niet verzekerd zijn van de vrijwilligers op zich wel een goede indicatie geeft, maar uiteindelijk niets zegt over de kwaliteit van de verzekering op zich, de beschermingsgraad die geboden wordt e.d..

4.1.2.1. Zijn de vrijwilligers verzekerd en voor wat zijn ze verzekerd?

VERZEKERING BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID

88,6 % van de organisaties stelt verzekerd te zijn voor wat betreft het aspect Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid. Binnen het autonoom welzijnswerk, de gezondheidssector, de socioculturele sector en milieu zijn alle organisaties verzekerd. De sector ontwikkelingssamenwerking en "andere" scoren het zwakste: daar is slechts ongeveer in de helft van de gevallen een verzekering BA gesloten.

Treffend is het verschil tussen de sector welzijn en de subsector autonoom welzijnswerk. Het effect van de regelgeving (decretaale regeling tot erkenning) is significant. Voor de regelgeving in overige sectoren: zie punt 2.2.2. – 2.2.12.

VERZEKERING LICHAAMELIJKE ONGEVALLLEN

In 86,4 % van de organisaties worden de vrijwilligers beschermd door een verzekering lichamelijke ongevallen. Sport en milieu scoren het maximum percentage van 100%. In de sectoren ontwikkelingssamenwerking en cultuur stelt een derde van de organisaties het zonder dergelijke verzekering.

We merken in de praktijk dat er heel wat verschillen bestaan tussen verzekeringen lichamelijke ongevallen, wat betreft de uit te betalen bedragen, maar ook op het vlak van het inperken van te verzekeren personen (vb. probleem jongeren, ouderen, allochtonen).

VERZEKERING RECHTSBIJSTAND

Twee derde van de organisaties in alle sectoren hebben ook een verzekering rechtsbijstand gesloten. De lagere scores situeren zich hier vooral bij de sectoren cultuur en ontwikkelingssamenwerking.

De verzekering rechtsbijstand hinkt achterop. Dat is opmerkelijk omdat hoewel deze polis weinig kost, hij erg nuttig kan zijn: door zowel vrijwilliger als organisatie te ondersteunen om zich te verdedigen tegen schadeclaims (het zogenaamde "verweer") als om schade op een derde partij te verhalen (het zogenaamde "verhaal").

Een diepere analyse toont aan dat heel wat organisaties hun eigen manieren hebben om tekortkomingen in de verzekeringspolissen te ondervangen: vb. zelf betalen van een nekverband, zelf brillenglazen bekostigen, zelf beperkte schadegevallen (die niet door de verzekeraar gedekt worden) regelen met als gevolg dat dit op de werkingsmiddelen drukt; bij schade aan materiaal een fifty/fifty regeling tussen lokale afdeling en nationaal secretariaat zodat de schade effectief vergoed kan worden, werkingsmiddelen voorzien om de franchise te betalen,...

4.1.2.2. Bij welke maatschappij is de organisatie verzekerd en waarom?

BIJ WELKE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ?

We wilden vooral polsen naar de praktijk terzake zonder oppervlakkige conclusies te trekken (voor details: zie bijlage 6.2.). De verzekeringspraktijk is wellicht even divers als het vrijwilligerswerk zelf. 10% van de organisaties heeft polissen bij verschillende verzekeringsmaatschappijen.

We kunnen adviseren dat de organisatie er belang bij heeft alle verzekeringspolissen bij één verzekeringsmaatschappij onder te brengen (kennis organisatie, dossiers, vertrouwensband).

WAAROM?

Interessanter was na te gaan omwille op wat redenen zijn die de verzekeringskeuze bepalen. Voor een goed begrip vermelden we dat de organisaties meerdere keuzemogelijkheden hadden, waardoor er soms dubbeltellingen zijn.

Prijs/kwaliteit lijkt een belangrijke factor te zijn (22,7 %), een argument dat vooral doorweegt in de sector gezondheid en de socioculturele sector. Het feit dat de organisatie contacten heeft met iemand uit het verzekeringswezen, is ook een dankbaar element. 15,9 % van de organisaties laat zich hierdoor leiden. Een kleine 13% van de organisaties geeft aan niet te weten waarom voor een bepaalde verzekeringsmaatschappij werd gekozen. Slechts een kleine 8,3 % geeft aan stevig onderhandeld te hebben over de polisvoorwaarden.

Uit de interviews halen we dat een aantal nationale verenigingen stevig onderhandeld hebben met de verzekeringsmaatschappij over de verzekeringsvoorwaarden.

Het blijkt onomstotelijk dat kennis van het verzekeringswezen en/of goede contacten met een "betrouwbare" verzekeraar leiden tot meer bevredigende verzekeringspolissen met degelijke voorwaarden.

4.1.2.3. Is de verzekeringspremie acceptabel?

30,3 % van de organisaties stelt dat de premie betaalbaar is. Vermits op deze vraag heel wat non respons was, kunnen we echter niet zomaar concluderen dat 70% de premiebedragen te hoog vindt (de sectoren jeugd en gezondheid scoren hier wat hoger dan het gemiddelde).

4.1.2.4. Is er steun van de overheid nodig?

Iets meer dan de helft van de respondenten vindt een financiële ondersteuning onontbeerlijk. Vooral de sectoren sport, milieu, jeugd scoren zijn vragende partij.

4.1.2.5. Heb je al schadegevallen meegemaakt en was je tevreden over de dienstverlening van de verzekeringsmaatschappij?

Iets minder dan de helft van de organisaties is al met een of meer schadegevallen geconfronteerd geweest. Blijkbaar hebben drie vierde van de autonome welzijnsorganisaties al aangiftes van schadegevallen ingediend bij hun verzekeraar.

Uit de antwoorden blijkt dat deze schadegevallen hoofdzakelijk gerelateerd zijn aan lichamelijke ongevallen. Een verwaarloosbaar aantal organisaties is ronduit ontevreden met de afhandeling van het schadedossier.

De ontevredenheid is te wijten aan voornamelijk:

- het feit dat het bedrag te klein was om een verzekeringstussenkomst te verkrijgen
- het feit dat de verzekeraar naar alle mogelijke argumenten scheen te zoeken om aan te tonen dat de verzekering niet kon tussenkomen in dat specifieke geval

OVERZICHT VAN SCHADEGEVALLLEN EN TYPE VERZEKERING

Sector	BA	LO	RB	Wagen	Materiaal
Milieu	0	1	0	0	0
Sport	0	5	0	0	0
Socioculturele	4	8	1	1	1
Culturele	0	2	0	0	0
Jeugd	1	8	0	1	3
Welzijn	0	0	0	0	0
Auton. Welzijn	2	8	0	3	0
Gezondheid	2	6	0	2	1
Ontw.sam.	1	2	0	0	0
Andere	0	0	0	0	0
Totaal	10	40	1	7	5

De meeste schadegevallen hebben dus te maken met lichamelijke ongevallen, met als voorbeelden o.m.: struikelen en voet omslaan, kleinere brandwonden, van een trapje vallen en zich bezeeren, snijwonden, ongeval met het materiaal,...

Wat de BA betreft gaat het in vele gevallen om problemen in verband met locaties en materiaal, maar ook schade bij cliënten. Er zijn ook wel wat schadegevallen tijdens verplaatsingen: een fietser die een ongeval meemaakt onderweg, een ongeval met de wagen met blikshade,... Ook aan materiaal: verloren voorwerpen, een goed dat stuk gaat,...

De verzekeringsmaatschappijen beamen dat de organisaties hoofdzakelijk voor lichamelijke ongevallen beroep doen op de verzekeringspolis. Die zouden een 90% van de schadegevallen uitmaken, wat dossiers m.b.t. burgerrechtelijke aansprakelijkheid reduceert tot een 10%.

De relatief weinig talrijke schadedossiers m.b.t. burgerrechtelijke aansprakelijkheid mogen echter niet de indruk doen ontstaan dat de verplichte verzekering BA die door de wet wordt opgelegd onbelangrijk of verwaarloosbaar zou zijn. Burgerechtelijke aansprakelijkheid komt ter sprake wanneer derden zijn betrokken (dergelijke gevallen betrekken m.a.w. personen die vooral niets te maken hebben met de vrijwillige activiteit), daarenboven liggen de schadeclaims vaak hoger dan bij een lichamenlijk ongeval omdat, in tegenstelling tot de verzekering LO, de BA-polis niet alleen de lichamenlijk maar ook materiële schade zal vergoeden.

4.1.2.6. Is er iemand waarop je kan terugvallen inzake verzekeringskwesaties? Binnen of buiten de organisatie?

Doel was na te gaan of organisaties de verzekeringsthematiek consequent opvolgen, of ze ergens terecht kunnen met hun vragen inzake verzekeringen.

BINNEN DE ORGANISATIE:

Een kleine 40% van de organisaties geeft aan de verzekeringskwesaties nauw op te volgen in de organisatie zelf. Dat is vooral het geval in de sector milieu, gezondheid, welzijn en jeugd. De overige sectoren scoren hierop lager dan het gemiddelde percentage.

BUITEN DE ORGANISATIE:

Een derde van de organisaties kan met vragen over verzekeringskwesaties elders terecht. "Elders" betekent vaak ook bij de verzekeringsmaatschappij zelf.

Het is en blijft beslist een aandachtspunt om de verzekeringsthematiek op een klare en eenvoudige manier over te brengen naar het werkveld. Grote organisaties en koepelstructuren, evenals ingebouwd vrijwilligerswerk hebben vaak wel hun deskundigen in huis, maar dat gaat zeker niet op voor kleinere organisaties en/of lossere initiatieven die geen vaste structuur hebben waarop ze kunnen terugvallen. In het werkveld bestaat een grote discrepantie tussen organisaties die "mee" zijn en organisaties die de verzekeringskwesatie (noodgedwongen) aan zich voorbij moeten laten gaan.

4.1.3. VRAGENLIJST DEEL 3: SUGGESTIES EN VRAGEN UIT HET WERKVELD

Vragenreeks 3: overzicht vragen

Op de hoogte inhoud wet?

Van wie verwacht je informatie/ondersteuning?

Verwachtingen t.a.v. de overheid

4.1.3.1. Is men op de hoogte van de inhoud van de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger?

Deze vraag werd gesteld om te peilen of de organisaties op de hoogte zijn van de wijzigingen die door de wet zijn aangebracht. Wat de verzekeringsthematiek betreft zijn er immers heel wat consequenties aan deze wet verbonden.

sector	Totale respons/ respons op vraag	Kent		Kent in-		Twijfelt	
			%		%		%
Milieu	4/4	4	100	0	0	0	0
Sport	9/8	5	62,5	2	25	1	12,5
Socioculturele	18/14	10	71,4	4	28,5	0	0
Culturele	10/10	4	40	5	50	1	10
Jeugd	15/13	8	53,3	5	38,5	0	0
Welzijn	31/24	11	45,8	11	45,8	2	8,3
Autonoom welzijnswerk	16/13	10	77	1	7,7	2	14,4
Gezondheid	17/10	6	60	3	30	1	10
Ontwikkelingssamenwerking	6/4	1	25	2	50	1	25
Andere	6/6	4	66,7	1	16,7	1	16,7
Totaal	132/106	63	59,4	33	31,1	9	8,5

Meer dan de helft van de organisaties scheen een vrij goed idee te hebben van wat de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger inhoudt. Een derde van de organisaties stelt de inhoud niet te kennen en een kleine 9% twijfelt. Vooral de organisaties uit de milieusector, het autonoom welzijnswerk, de socio-culturele sector en "andere" relatief blijken goed op de hoogte van de inhoud van de wet. De minste kennis zou zitten bij de sectoren ontwikkelingssamenwerking, welzijn, jeugd en cultuur.

De positieve antwoorden lijken enigszins overschat. Op steunpuntniveau (Vlaams, provinciale en Brussels) constateren we dagelijks dat de informatiehonger groot is en dat de verzekeringskwesitie één van de moeilijkste materies blijft. Het is en blijft beslist een aandachtspunt om de verzekeringskwestie op een klare en eenvoudige manier over te brengen naar het werkveld.

4.1.3.2. Van wie verwacht je ondersteuning/info hieromtrent?

Deze vraag spreekt voor zich. Wie zien de organisaties als belangrijkste informatiekanal om hen te informeren over de regelgeving aangaande het vrijwilligerswerk en verzekeringen? Er waren meerdere antwoordmogelijkheden. De non respons op deze vraag was hoog.

Sector/instantie	SV	verz	overh	koepels	media	ander
Milieu	1			1		
Sport			1	2		
Socioculturele	5	1	6			
Culturele		1	5	2		
Jeugd	1	2	3	1	1	
Welzijn	5	3	3	1		
Autonoom welzijnswerk	3	1	3	2		
Gezondheid	2		4			1
Ontwikkelingssamenwerking				1		1
Andere	3		3	1		1
Totaal	20	8	28	11	1	3

De meerderheid van de organisaties ziet vooral een rol weggelegd voor de overheid. Vaak wordt niet gespecificeerd welk "niveau" men in gedachten heeft. Twee respondenten zien expliciet een taak weggelegd voor de lokale overheid (organisatie van gemeentelijke informatiesessies).

In tweede orde wordt informatie verwacht van de steunpunten vrijwilligerswerk (SV), gevolgd door de koepels. Twee respondenten geven duidelijk aan van niemand informatie of steun nodig te hebben.

4.1.3.3. Verwachtingen t.a.v. de overheid

Wat verwachten de organisaties van de overheid? De open vraagstelling leverde een reeks suggesties op.

Omdat de non-respons op het laatste luik echter vrij hoog was en een aantal antwoorden/ideeën over de sectorgrenzen heen terugkwamen, opteren we ervoor de antwoorden te clusteren en naar belangrijkheid te schikken zonder sectorscores toe te voegen.

Ruwweg ingedeeld geven de organisaties volgende behoeftes aan (in orde van belangrijkheid):

- 1° behoefte aan informatie
- 2° behoefte aan instrumenten om zelf aan de slag te kunnen met verzekeringspolissen
- 3° behoefte aan een service van de overheid
- 4° behoefte aan transparante regelgeving

ENKELE NADERE PRECISERINGEN DRINGEN ZICH HIER OP:

1° behoefte aan informatie

De behoefte aan informatie wordt door de respondenten 53 keren vermeld, met volgende voorstellen (in volgorde van vermelding):

- concrete en tastbare informatie (praktische voorbeelden)
- handige en eenvoudige brochure of folder waarin de belangrijkste principes vermeld staan (opgesmukt met voorbeelden en illustraties)
- vorming, informatiesessies, via lokale besturen en federaties
- vertaling van het verzekeringsjargon
- sensibiliseren om "verzekeringsmentaliteit" tegen te gaan (niet alles kan en hoeft verzekerd te worden)

2° behoefte aan instrumenten om zelf aan de slag te kunnen met verzekeringspolissen.

Deze behoefte werd 37 maal aangestipt (in volgorde van vermelding):

- oplistijng van een goede verzekeringsinhoud (met aandacht voor minimumeisen)
- vergelijkingstabel tussen verzekeringspolissen met "beste koop" (eventueel aangevuld met systeem om organisatierisico te berekenen)
- website (veelgestelde vragen, ervaringen, databank,...)
- instrument of service waar de organisatiepolis kan getoetst worden op zijn degelijkheid

3° behoefte aan een service van de overheid

(in volgorde van vermelding) werd 35 keren vermeld:

- subsidie/financiële ondersteuning
- verzekeringsfonds voor kleinere organisaties
- steun van de overheid in geval van grote schadegevallen
- tussenkomst omniumverzekering voor de wagen
- inrichten van een neutraal/centraal punt waar organisaties terecht kunnen met vragen en zich kunnen laten adviseren
- onderhandelen en/of afspraken maken met de verzekeringssector om goede minimumwaarborgen te bekomen
- controle van de overheid op de verzekeringssector

4° behoefte aan transparante regelgeving

(in volgorde van belangrijkheid) werd 26 keren aangestipt:

- duidelijkheid over de bestaande regelgeving en ervoor zorgen dat de regelgeving duidelijk en begrijpbaar is (o.a. uitvoeringsbesluiten inzake verzekeringsplicht)
- stimuleren van organisaties die volledig in orde zijn, door hen te belonen
- met inbegrip van het instellen van een duidelijke verplichting aan de organisaties m.b.t. de verzekering van vrijwilligers
- waarom geen verplichting opleggen inzake rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen?

Er bestaat duidelijk een zekere frustratie omtrent de onduidelijkheid in de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger. We constateren in het werkveld ongerustheid, in bepaalde gevallen zelfs enige paniek. Veel heeft te maken met het feit dat de inhoud van de wettelijke bepalingen onvoldoende wordt begrepen. Dat is niet alleen te wijten aan, maar wordt mee in de hand gewerkt door het ontbreken van een uitvoeringsbesluit omtrent de verzekeringsplicht en de vraag of in het te ontwikkelen K.B. voldoende rekening zal gehouden worden met de bezorgdheden en behoeften van het vrijwilligerswerk. Gezien het belang en de problemen die zich stellen omtrent verzekeringen en de ingewikkeldheid van de materie, pleiten we ervoor een duidelijke én degelijke beschermende regeling te bekomen. Het is voor ons evident dat het werkveld zelf (via de Vlaamse overheid, de steunpunten vrijwilligerswerk en de VVSG, het maatschappelijk middenveld én via de Hoge Raad voor Vrijwilligers) effectief betrokken wordt inzake de inhoud van de minimumgarantievoorwaarden.

We merken immers nu al dat een aantal verzekeringsmaatschappijen opteren voor een minimale interpretatie van de verzekeringsplicht, waarbij een aantal nu al de organisaties in verwarring te brengen met halve producten en spijtig genoeg ook vaak halve waarheden.

4.2. VRAGENLIJST "LOKALE BESTUREN": ONDERSTEUNING VAN VRIJWILLIGERS EN VRIJWILLIGERSWERK

4.2.1. INLEIDING

De vragenlijsten voor de lokale besturen werden via de VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten verspreid). Geopteerd werd voor een gewijzigde versie gezien de realiteit van de lokale besturen op een aantal vlakken grondig verschilt van wat er zich in het maatschappelijk middenveld afspeelt. De vragenlijst is samen met de VVSG opgesteld en herwerkt om geen té lange batterij vragen af te vuren: omwille van deze verschillen zijn een aantal items niet vergelijkbaar.

We hebben ook in dit geval geen weging doorgevoerd, tussen grote steden/gemeenten en kleine steden/gemeenten. We wachtten gewoon af welke lokale besturen zouden reageren, wetende dat het beeld wel een schets geeft, maar niet meer dan dat.

We ontvingen 117 vragenlijsten terug, waarvan 51 van OCMW's, en 58 van steden en gemeenten. Hiervan zijn er wel een 20-tal die expliciet aangeven niet met vrijwilligers te werken. Die zijn vanzelfsprekend uit de verdere verwerking gehouden.

TABEL: SPREIDING RESPONS VRAGENLIJSTEN "LOKALE BESTUREN"

Type lokaal bestuur	aantal	procentueel
Steden en gemeenten	58	49,6
OCMW	59	50,4
Totaal	117	100

Omdat de steden (detailoverzicht: bijlage 7.4. en 7.5.) iets minder zijn vertegenwoordigd of omdat het één dienst betrof, opteerden we ervoor om steden en gemeenten zonder onderscheid te behandelen. Daarom spreken we verder in de tekst gewoon over gemeenten of gemeentebesturen, maar de steden zitten er in vervat.

De respons bij gemeenten is even groot als bij OCMW's.

4.2.2. VERWERKING VAN DE VRAGENLIJSTEN: VOORAFGAANDE BEMERKINGEN

- De resultaten zijn puur indicatief.
- Er is voldoende respons om ons in staat te stellen enkele aandachtspunten bloot te leggen. Vanzelfsprekend geeft het geen sluitend beeld op de situatie in de lokale besturen.
- Het begrip 'de lokale besturen' is een verzamelnaam waaronder zowel gemeenten, steden, OCMW's en eventueel intercommunales vallen; maar dat houdt niet in dat hun werkwijzen en praktijken per definitie vergelijkbaar zijn.
- OCMW's 'gedragen' zich min of meer als organisaties in het maatschappelijk middenveld op het gebied van inschakeling van vrijwilligers; op het niveau van de steden en gemeenten is de inzet van vrijwilligers anders: binnen adviesraden, in functie van enkele diensten of tijdens evenementen (het zgn. projectmatige vrijwilligerswerk). Dat impliceert een totaal andere benadering.

De vragenlijst "lokale besturen" viel eveneens uiteen in drie delen:

- Eigen vrijwilligerspraktijk binnen het lokaal bestuur zelf
- Ondersteuning van het vrijwilligerswerk op lokaal vlak
- Algemene vragen

4.2.3. VRAGENREEKS 1: EIGEN VRIJWILLIGERSWERKINGEN BINNEN HET GEMEENTE- EN/OF OCMW BESTUUR

Hierbij een schematisch overzicht van de verwerkte vragen:

Vragenreeks 1: overzicht vragen
In wat voor soort activiteiten/deelgebieden zijn de vrijwilligers actief?
Welke polis is voor vrijwilligers afgesloten?
Burgerrechtelijke aansprakelijkheid?
Lichamelijke Ongevallen?
Rechtsbijstand?
Hoe komt het dat jullie bij die maatschappij(en) zijn gaan aankloppen?
Reeds schadegevallen gehad?
Vind je de premiebedragen acceptabel?
Ondersteuning van "hogere" overheden nodig?

Er werd reeds op gewezen dat de invulling van het vrijwilligerswerk verschilt naargelang het lokaal bestuur. Dat blijkt reeds sterk bij deze eerste vraag.

Voor de steden en gemeenten situeren de vrijwilligers zich vooral binnen de domeinen cultuur, onderwijs en verkeer en mobiliteit. De gemeenten beschouwen de adviesraden (24,0 %) evenals "eigen" vrijwilligerswerk. Heel wat gemeenten stellen dat ze op occasionele basis beroep doen op vrijwilligers, tijdens bijzondere sportmanifestaties, speciale gelegenheden, feesten,...

Bij de OCMW's is het plaatje totaal anders. Daar zijn vrijwilligers vooral actief binnen de Minder Mobielen Centrales: voor het overige ziet men een spreiding van vrijwilligers in verschillende activiteiten zoals inzet binnen de LOI's (Lokale Opvanginitiatieven), Dienstencentra en andere mogelijke activiteiten.

Het vrijwilligerswerk is ook niet binnen de lokale besturen onder één hoedje te vangen: de waaier aan mogelijke activiteiten en/of deelgebieden waarin men vrijwilligers aantreft, is zeer groot. De diversiteit is dus zeker niet typisch voor het maatschappelijk middenveld, het is gewoon een kenmerk van het vrijwilligerswerk als fenomeen.

4.2.3.1. Welke polis is voor vrijwilligers afgesloten en om wat te verzekeren?

We peilden ook bij de lokale besturen (zie 4.1.) bij welke verzekeringsmaatschappij de vrijwilligerspolis werd afgesloten. Binnen de lokale besturen (zowel bij de gemeenten als bij de OCMW's) zien we een overwicht van de verzekeringsmaatschappij V4 (traditioneel de "huisverzekeraar" van de lokale besturen). Voor meer details: zie bijlage 7.1.

Voor de vrijwilligers actief in de Minder Mobielen Centrales loopt de verzekering meestal via (de collectieve polis van) Taxistop wordt, vrijwillige activiteiten vanuit de sportraden en de sportdiensten worden vaak verzekerd via ISB (Vlaams Instituut voor Sportbeheer en recreatiebeleid).

VERZEKERING BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID:

Wat betreft deze verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid zien we wat de gemeenten betreft een percentage van 89 %, de OCMW's scoren hoger met 98 %.

Eén OCMW geeft te kennen geen verzekering afgesloten te hebben voor de vrijwilligers omdat de vrijwilligers zich niet als dusdanig beschouwen, en dus geen vraag stellen om verzekerd te worden.

We zien wel een verschil in verzekeringspercentage tussen gemeenten en OCMW's. Toch scoren de lokale besturen zeker behoorlijk. De percentages zijn daarenboven vergelijkbaar met heel wat sectoren in het maatschappelijk middenveld.

VERZEKERING LICHAMELIJKE ONGEVALLEN

Lichamelijke Ongevallen worden in 88 % van de gevallen verzekerd binnen de gemeenten, bij de OCMW's ligt dat beduidend hoger: daar zijn praktisch alle vrijwilligers verzekerd voor mogelijke lichamelijke ongevallen.

VERZEKERING RECHTSBIJSTAND:

Dit type verzekering wordt ook bij de lokale besturen minder wordt gesloten (zie punt 4.1.2.1.). Gemeenten voorzien in iets meer dan 6 op de 10 (of 65 %) gevallen een verzekering rechtsbijstand, bij het OCMW ligt het percentage op 79 %. Een behoorlijke score voor de OCMW's, maar toch beduidend minder dan de andere verzekeringen die voor het vrijwilligerswerk nuttig zijn.

Lokale besturen zorgen globaal gezien vrij goed voor hun vrijwilligers. Gemeenten die op dit ogenblik geen verzekering hebben voor de vrijwilligers, gaan er ofwel van uit dat de leden van de adviesraden wel via de eigen organisatie zijn verzekerd, of momenteel bezig te onderzoeken of en onder welke modaliteiten een verzekering kan worden gesloten. Eerder merkten we dat de organisaties in het maatschappelijk middenveld er zelf onvoldoende van op de hoogte zijn. De communicatie tussen de gemeente en het maatschappelijk middenveld is op dit vlak niet optimaal.

De OCMW's zijn –een uitzondering niet te na gesproken– goede voorbeelden: ze beschermen allemaal hun vrijwilligers.

4.2.3.2. Hoe komt het dat jullie bij die maatschappij(en) zijn gaan aankloppen?

De hoofdreden om in zee te gaan met een welbepaalde verzekeringsmaatschappij is het feit dat de personeelsleden bij dezelfde verzekeraar verzekerd zijn. Opmerkelijk is dat heel wat gemeenten aangeven dat ze de reden van de keuze niet echt kennen. In het algemeen geeft 23% aan dat ook de verhouding prijs/kwaliteit een doorslag heeft gegeven in de keuze.

Vanzelfsprekend geldt het argument "iemand kennen in de verzekeringsmaatschappij" niet binnen de context van de lokale besturen. Qua structuur en werkwijze zijn ze immers moeilijk vergelijkbaar met de organisaties in het maatschappelijk middenveld. Aanbestedingen, offertes en overeenkomsten gebeuren binnen de lokale besturen via geëigende procedures.

Eerder stelden we dat er vanzelfsprekend ook heel wat organisaties in het maatschappelijk middenveld "kijken en vergelijken" alvorens een polis af te sluiten.

4.2.3.3. Is de verzekeringspremie acceptabel?

Een dikke 30 % (opgelet: hoge non respons) van de gemeenten vinden de verzekeringspremies acceptabel, dat percentage ligt hoger dan bij het OCMW, waar bijna 40% van de respondenten de uitgaven voor de verzekeringspremie niet overdreven vinden.

Een respondent van de gemeenten stelt dat de last van de premie te hoog ligt. Een 15 % heeft geen mening.

4.2.3.4. Is er steun van de overheid nodig?

Bijna 16 % van de respondenten stelt geen nood te hebben aan steun van de "hogere" overheden. Bij de OCMW's (26 %) is die mening nog meer uitgesproken. Dat neemt niet weg dat gemeenten (vooral) en OCMW's het zeker zouden waarderen een ondersteuning (lees: ee, financiële tussenkomst) te kunnen krijgen van de "hogere" overheden.

Het onderscheid tussen lokale besturen en maatschappelijk middenveld kan niet ontkend worden. Een vijfde van de lokale besturen hoopt op een tegemoetkoming van de overheid die verplichtingen en regels oplegt waarvan de lokale besturen "het gelag moeten betalen", maar bij het maatschappelijk middenveld klimt de vraag naar ondersteuning tot meer dan 50%.

Het verschil is misschien te verklaren omwille van de meer autonome opstelling van de lokale besturen.

4.2.3.5. Heb je al schadegevallen meegemaakt?

In het totaal heeft ongeveer een vierde al een schadegeval meegemaakt. Het percentage schadegevallen bij de OCMW's is beduidend hoger (40 %) dan bij de gemeenten (23 %), maar dat heeft wellicht te maken met de aard en intensiteit van de inzet van vrijwilligers.

Hier volgt een overzicht van de ingediende schadegevallen volgens type verzekering, met enkele knelpunten die door de respondenten naar voren worden gebracht.

OVERZICHT VAN SCHADEGEVALLEN EN TYPE VERZEKERING

Type OB	BA	LO	RB	Wagen	Materiaal
gemeente	0	3		1	
OCMW	6	8		6	4
totaal	6	11	0	7	4

Meestal wordt beroep gedaan op de verzekering lichamelijke ongevallen, zoals: iemand bezeert zich tijdens de opbouw van een podium, een vrijwilliger loopt brandwonden op tijdens een barbecue, iemand valt en breekt de arm,...

Opmerkelijk is het aantal schadegevallen aan wagens of verband houdende met vervoer, vooral binnen de OCMW's. Niet verwonderlijk want 'vervoeren van personen' is een belangrijke activiteit in het vrijwilligerswerk.

De verzekering rechtsbijstand is nog door niemand ingeroepen.

Expliciet vragen naar gebeurde schadegevallen levert vanzelfsprekend een "zekere vangst" op van dossiers en mogelijke problemen in het vrijwilligerswerk. Elke activiteit houdt vanzelfsprekend een zeker risico in. Moest men echter de schadegevallen afwegen tegenover het aantal uren en het aantal vrijwilligers dat zich dagelijks inzet, zouden deze cijfers verwaarloosbaar zijn.

Een goed argument dus om de prijzen voor deze polis betaalbaar te houden.

4.2.4. VRAGENREEKS 2: ONDERSTEUNING VAN HET VRIJWILLIGERSWERK OP LOKAAL VLAK

Vragenreeks 2: overzicht vragen

Aanbod verzekering niet eigen vws?

Vorm van ondersteuning aan vws?

Initiatief gepland mbt. verzekeringen

Deze vraagstelling richtte zich vooral op gemeentebesturen, daarom zijn er nauwelijks antwoorden van de OCMW's binnengekomen op deze vragen.

4.2.4.1. Biedt het gemeentebestuur een verzekering aan voor niet eigen vrijwilligers?

De reagerende gemeenten antwoordden allen negatief. Gemeenten komen niet tussen in verzekeringen voor vrijwilligers die niet op de ene of de andere manier ten dienste staan van de gemeenten; wat niet wil zeggen dat er geen andere vormen van ondersteuning bestaan, zoals blijkt uit de volgende vraag.

4.2.4.2. Biedt de gemeente enige andere vorm van ondersteuning op het gebied van vrijwilligerswerk?

Uit de antwoorden is af te leiden, dat het vooral om materiële ondersteuning gaat (ter beschikking stellen van accommodatie, materiaal,...). Heel wat gemeentebesturen stippen aan informatie te geven aan vrijwilligers, en daarenboven geeft 15% aan dat ze het verenigingsleven ondersteunen (lees: subsidiëren, direct of indirect subsidiëren).

Gemeentebesturen zorgen meestal zelf voor de verzekering 'gebouwen en lokalen'. Soms wordt in de overeenkomst gestipuleerd dat de vereniging zelf moet zorgen voor een dagverzekering. In de vragenlijst hebben we de lokale besturen echter niet dieper bevroegd over de formules die ze hanteren.

4.2.4.3. Zal uw gemeentebestuur in de toekomst een initiatief ontplooiën op het vlak van verzekeringen?

Eén gemeente geeft aan iets te zullen ondernemen. Heel wat gemeentebesturen twijfelen nog over wat ze zullen doen, en onder welke vorm.

Gemeenten (nl. 44% hebben zeker wel de intentie om informatie te verstrekken over de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger en de thematiek verzekeringen (wat niet nieuw is gezien het aantal aanvragen dat de steunpunten vrijwilligerswerk ontvangen om infosessies voor adviesraden te verzorgen; alsook de VVSG,...). Een gemeente stelt nu al als informatiepunt te fungeren omtrent vragen inzake vrijwilligerswerk, en heeft de intentie aan dit verder te zullen zetten.

6 gemeenten geven aan zeker geen verzekering te willen aanbieden, maar daar staan 5 gemeenten tegenover die effectief stappen op dat vlak willen ondernemen of er minstens over nadenken.

Uit de respons blijkt echter niet dat er collectieve polissen worden aangeboden. Als steden en gemeenten zelf initiatieven lanceren om de bewoners tot engagement aan te zetten (buurtfeesten, speelstraten, poetsacties,...) wordt echter wel degelijk een verzekering aangeboden aan de vrijwilligers die als "trekkers" fungeren. Het gaat hier veeleer om begrippen: wat zijn 'eigen vrijwilligers' en wat zijn 'collectieve polissen'.

Het begrip 'collectieve polis' omschrijven we zelf als 'de verzekeringspolis afgesloten door een publieke of private rechtspersoon ten behoeve van (zo goed als) alle organisaties, instellingen en/of diensten die verwant zijn aan de werking, als de verzekeringspolissen die gesloten worden door een private of publieke rechtspersoon ten behoeve van (nader bepaalde) organisaties en/of initiatieven waarmee geen structurele band bestaat en als extra dienstverlening naar vrijwilligersorganisaties getypeerd kan worden'.

We stellen vast dat heel wat openbare besturen het begrip 'collectieve polis' gelijk stellen aan wat we zouden kunnen noemen een 'gemeenschappelijke polis'. Thans bieden heel wat gemeenten 'gemeenschappelijke polissen aan: het gaat dan om een uitbreiding van bestaande (personeels) polissen waarbij de vrijwilligers worden opgenomen, en niet zozeer om een 'collectieve polis' zoals we die zelf gedefinieerd hebben.

De verzekeringsthematiek die in de wet naar voren komt, noopt een 13% van de gemeenten om het subsidiebeleid eventueel aan te passen, eenzelfde percentage stelt dat niet te zullen doen.

Uit de antwoorden blijkt trouwens dat een aantal gemeenten al actief bezig zijn met de verzekeringsthematiek in het vrijwilligerswerk. Een gemeente zal een collectieve verzekering aanbieden aan

de bestuursleden van verenigingen die niet in een koepel zijn georganiseerd. Een andere gemeente onderzoekt of ze een verzekering kan aanbieden en heeft hiervoor procedures opgestart. De respons vanuit het verenigingsleven zou echter aan de lauwe kant zijn. Toch is de intentie van het gemeentebestuur om alle soorten verenigingen hierin op te nemen, dus ook de feitelijke verenigingen.

Gemeentebesturen hebben schijnbaar nog geen volledig zicht op de consequenties van de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger en de concrete uitwerking van de verzekeringsplicht (wat gezien de actuele onduidelijkheid volledig te begrijpen is). In de enquête wordt immers dit onderzoek aangehaald: men wil resultaten afwachten om te bepalen welke beleidsmaatregelen op lokaal niveau opportuun zouden kunnen zijn.

4.2.5. VRAGENREEKS 3: ALGEMENE VRAGEN

Vragenreeks 3: overzicht vragen

Krijgt u geregeld vragen over verzekeringskwesties?

Van aanverwante diensten

Van organisaties

Van vrijwilligers

Wat doet u met die vragen?

Belangrijkste knelpunten inzake verzekeringen

Is er een verzekering voor de leden van de adviesraden?

Verzekeringsplicht in de wet: zal u iets doen?

4.2.5.1. Krijgt u thans geregeld vragen over verzekeringskwesties in het vrijwilligerswerk?

Globaal (30,3%) gezien krijgen de lokale besturen niet erg veel vragen over verzekeringskwesties. Bij de gemeenten komen de vragen (in 44% van de gevallen) van zowel aanverwante diensten als van organisaties, minder van vrijwilligers. OCMW's ontvangen eerder (26 %) vragen van vrijwilligers, wat te verklaren is door het feit dat het OCMW vaak zelf "opdrachtgever" is voor de vrijwilligers.

De gemeenten zien voor zichzelf een informatietaak weggelegd, wat perfect organiseerbaar is via de kanalen die ze zelf aanhalen: website, gemeentelijk infoblad, informatiesessies... Het aantal organisaties en vrijwilligers dat zich reeds tot de gemeente wendt met vragen inzake deze materie, blijft echter beperkt.

4.2.5.2. Wat doet u met die vragen?

Meestal richten de lokale besturen zich tot de verzekeringsmaatschappij zelf (47%). Gemeenten doen dit zelf iets meer (63%) dan OCMW's (34%). In tweede orde poogt men de vragen zelf op te lossen en in derde orde stappen ze naar de steunpunten vrijwilligerswerk of naar de VVSG.

We merken hier een groot verschil met het maatschappelijk middenveld, omdat de organisaties eerder informatie verwachten van de overheid, de steunpunten vrijwilligerswerk en de koepels. Informatie vanuit de verzekeringsmaatschappijen staat pas op de vierde plaats, wat toch een schril contrast is met de lokale besturen die hen als eerste informatiebron zien. De wijze van samenwerking, eventueel de mate van ver/wantrouwen, kan wellicht een verklarende factor zijn voor dit verschil. De openbare besturen hebben wellicht een 'betrouwbaarder' imago voor verzekeringsmaatschappijen, wat een andere wisselwerking met zich brengt (meer wederzijds vertrouwen?).

4.2.5.3. Wat zijn volgens u de belangrijkste knelpunten inzake verzekeringen?

Het grootste deel van de lokale besturen (let op: hoge non respons) stelt dat de wettelijke regeling onvoldoende duidelijk is: wat moet verzekerd zijn, bij wie rust de verzekeringsplicht? Zware administratieve formaliteiten die verzekeraars eisen, vormen eveneens een knelpunt, net zoals de financiering.

4.2.5.4. Biedt het gemeentebestuur thans een verzekering aan voor de leden van de adviesraden?

Een minderheid van de gemeenten biedt geen verzekering aan voor de leden van de adviesraden (13%). Meestal biedt men een verzekering LO (42%) gevolgd door een verzekering BA (23%) aan. De verzekering rechtsbijstand wordt amper aangeboden.

Gemeentes moeten dit aanbod explicieter communiceren aan de organisaties die vertegenwoordigers afvaardigen naar de adviesraad (zie punt 4.1.1.3.). Organisaties dienen zelf hun verzekeringspolis uit te pluizen om na te gaan of deze activiteiten in de dekking begrepen zijn, of de vraag binnen de adviesraad opwerpen.

De vraag is echter ook: wie moet de participatie aan de adviesraden verzekeren? Men zou kunnen stellen: de organisatie zelf, want die geeft de opdracht aan de vrijwilliger om de organisatie daar te gaan vertegenwoordigen. Je kan het ook anders bekijken: adviesraden worden door lokale besturen geïnstalleerd met een bepaald doel, en het is de gemeente die van de werkzaamheden "profiteert". In deze optiek zou de gemeente dan ook moeten instaan voor de verzekering (maar ook voor de organisatienota). Vanuit de VVSG adviseert men de gemeenten zelf in te staan voor deze verzekering, om discussie te vermijden. De kostprijs voor de gemeente is trouwens ook best te dragen (activiteit in adviesraad op zich is "low risk").

De pure deelname aan adviesraden op zich is wellicht niet de meest riskante bezigheid. Het plaatje verandert echter vanaf het ogenblik de adviesraad (zijn kerntaak wijzigt en) zelf een evenement organiseert en daarvoor vrijwilligers inschakelt.

De vraag is dan of de "originale" organisatiepolis toereikend is.

4.2.5.5. De nieuwe wet betreffende de rechten van de vrijwilliger legt een verzekeringsplicht op voor de organisaties die met vrijwilligers werken. Zal u iets ondernemen om het maatschappelijk middenveld te informeren?

De OCMW's zullen vooral initiatieven te ontwikkelen voor de eigen vrijwilligers.

Bijna 60% van de gemeenten geeft aan iets te zullen ondernemen. Het zwaartepunt ligt bij het informeren (48%) van het werkveld, via de beschikbare gemeentelijke infokanalen.

Op dit ogenblik (regelgeving in overgang en in proces) is en blijft het moeilijk om eenduidige informatie te verstrekken. Het naar behoren finaliseren van de uitvoeringsbesluiten is daarom van cruciaal belang. De nood is immers groot.

4.3. CONCLUSIES VRAGENLIJSTEN EN VERDER PROBLEEMSTELLING VRIJWILLIGERSVERZEKERINGEN

4.3.1. VRIJWILLIGERSWERK: RISKANT?

Vrijwilligerswerk houdt risico's in. Een harde stelling misschien die meteen kan getemperd worden. In de praktijk valt 'risico' vaak samen met "kans op een lichamenteel ongeval". De kans op een ongeval is echter niet typisch aan het vrijwilligerswerk: het kan overal gebeuren: als het ijzelt, als men het eigen huis verfraait, op weg naar het werk, op het werk zelf.

Uit een vergelijking van de verschillende sectoren, kunnen we afleiden dat afhankelijk van de **activiteiten** van de vrijwilliger, de kans op "eigen schade" groter wordt. Activiteiten waarbij vrijwilligers instrumenten en/of materialen dienen te hanteren zijn vanzelfsprekend iets gevaarlijk dan activiteiten die hoofdzakelijk uit administratief werk bestaan.

Naast de activiteiten worden **contacten met doelgroepen** als mogelijk risico voor de vrijwilliger beschouwd. Het gaat dan om kans op infecties, ziektes, agressie. Dergelijke problemen komen vooral voor in de brede welzijns- en gezondheidssector, evenals in een aantal OCMW's.

Wie **contacten heeft met "derden"** (collega-vrijwilligers, maar vooral met zogenaamde "begunstigden van het vrijwilligerswerk") maakt dan weer meer kans om betrokken te raken in zaken die te maken hebben met burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Respondenten signaleren dat het om kleinere schadegevallen gaat zoals een kledingsstuk dat gescheurd is, een bril die stuk gaat, materiaal van de begunstigden dat breekt of stuk gemaakt wordt. Binnen de OCMW's lijkt het alsof er iets meer schadedossiers worden geopend: vaak zijn hier vervoersmiddelen bij betrokken (vervoersactiviteiten: minder mobiele mensen, patiënten, ouderen,...).

4.3.2. VERZEKERINGSPOLISSEN IN HET VRIJWILLIGERSWERK

Er bestaat globaal genomen een **goede praktijk** wat betreft het sluiten van vrijwilligersverzekeringen. Twee op 10 organisaties bieden geen verzekering aan.

We vermoeden (uit de praktijk van de steunpunten en vragen vanuit organisaties en/of vrijwilligers) dat het **werkelijke percentage** van organisaties dat een verzekering BA en LO heeft gesloten lager ligt. Feitelijke verenigingen, burgerinitiatieven,... komen in dit onderzoek onvoldoende aan bod.

Daarenboven geeft een positief antwoord over het hebben van verzekeringen geen enkele **garantie** wat betreft de kwaliteit van de verzekering zelf. Beschermt de verzekering alle activiteiten van de organisatie? Zijn er voldoende garanties dat de organisatiepolis inderdaad tussenkomt bij een schadegeval burgerrechtelijke aansprakelijkheid of poogt de verzekeraar of organisatie het geval af te wentelen op de familiale polis? Over deze elementen geeft de vragenlijst geen informatie. Hiervoor is een verder analyse vereist.

Verontrustend is het feit dat een aantal organisaties uitgaan van en verwijzen naar de bescherming van de **familiale polis** van de vrijwilligers zelf. Een aantal organisaties denken de (toekomstige) verzekeringsplicht op te kunnen lossen door vrijwilligers zelf te stimuleren familiale polissen te sluiten. Dat zou tot gevolg hebben dat vrijwilligers hun eigen bescherming dienen in te staan. Daarmee zijn we het niet eens.

Heel wat organisaties uiten zelf ook hun **bezorgdheid** omtrent de inhoud van hun verzekeringspolis(sen) lichamentele ongevallen. Volstaat de bescherming die de verzekeraars aanbieden? Is de huidige verzekeringspolis conform de nieuwe wet?

Permanente informatie is nodig om het nut en belang van verzekeringspolissen in het vrijwilligerswerk te onderstrepen. Kennis en informatie helpt om eventuele valkuilen te vermijden: niet weten of men verzekerd is en tot waar, zich laten misleiden,... waardoor het verzekeringsproduct niet overeenstemt met de werkelijke behoefte, met het gevaar dat de kleine lettertjes in de verzekeringsovereenkomsten plots uitvergroet worden om de niet tussenkomt bij schade te argumenteren.

De wet legt een **verzekeringsplicht** op voor de Burgerechtelijke Aansprakelijkheid. Een verzekering voor Lichamentele Ongevallen is wenselijk (hier is het financieringsprobleem nog meer uitgesproken) evenals voor de Rechtsbijstand.

4.3.3. VERZEKERINGEN IN RUIME ZIN

4.3.3.1. De eigen vervoersmiddelen

Een grote meerderheid van vrijwilligers gebruikt de **eigen vervoersmiddelen** om zich van en naar het vrijwilligerswerk te begeven. De vraag is of ze wel voldoende verzekerd zijn. De nieuwe wet (zeker in haar eerste versie) dient echter de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger niet enkel tijdens de activiteit maar ook op weg van en naar de activiteit verzekerd te worden.

4.3.3.2. Materiaal

Er bestaat geen sluitende oplossing, en de verzekeraars dekken in de meeste gevallen niet omdat het gaat om “**toevertrouwde goederen**”, wat een contractuele aansprakelijkheid vermoedt, of omdat het gaat om materialen van de organisatie zelf die als “opdrachtgever” zelf het risico loopt als de opdrachthouder iets stuk maakt (de opdrachtgever zal dus zelf de geleden schade uit eigen zak moeten betalen).

Heel wat **lokale besturen** stellen accommodatie ter beschikking van de verenigingen actief op hun grondgebied. Uit de vragenlijsten worden hieromtrent niet meteen knelpunten geformuleerd.

4.3.4. KEUZE VAN DE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

Hoewel een niet onaanzienlijk aantal respondenten aangeeft rekening te houden met een prijs/kwaliteitsanalyse, kan men er niet van uit gaan dat de keuze van de verzekeringsmaatschappij altijd op een rationele keuze gebaseerd is.

Voor heel wat organisaties in het maatschappelijk middenveld is “iemand kennen in een maatschappij” wel eens een doorslaggevende factor. Voor grote structuren die voldoende kennis en/of middelen en/of tijd in huis hebben om offertes te bestuderen en te vergelijken en over polisvoorwaarden te onderhandelen, lijkt er geen vuiltje aan de lucht. Zij staan sterk genoeg om een polis te sluiten die perfect aansluit met de behoeften van de organisatie. Uit de talrijke cases die we doorheen het project verzamelden, merken we echter dat dergelijke handelswijze minder evident is voor een groot deel van organisaties.

Er is immers wel wat technische bagage vereist om een verzekeringspolis niet alleen te lezen maar ook te bestuderen en te vergelijken en hierin de mogelijke knelpunten te ontdekken. Het verzekeringstechnisch jargon ligt niet voor de hand, het juist lezen van de voorwaarden is geen sinecure en het wordt helemaal ingewikkeld als bepaalde bepalingen bijzondere restricties inhouden. Het is vaak pas op het moment dat men de verzekering wil aanspreken dat men ontdekt dat de daarin geschreven bescherming niet volstaat.

Wat de lokale besturen betreft, is de situatie enigszins anders. In de meeste gemeentebesturen kan men beroep doen op een juridische dienst die polissen kan uitpluizen. Vermits de meeste polissen daarenboven een uitbreiding omvatten van bestaande polissen voor het personeel, staan de openbare besturen in een sterkere positie als klant van de verzekeringsmaatschappijen.

Verzekeringsovereenkomsten sluiten gebeurt tussen **twee partijen**, de organisatie en de verzekeringsmaatschappij. De verzekeringsmaatschappijen hebben niet steeds een zicht op de variatie en de eigenheid van het vrijwilligerswerk, waardoor zij soms “onaangepaste polissen” aanbieden.

4.3.5. VRIJWILLIGERS IN ADVIESRADEN

Zoals blijkt uit de cijfers bieden heel wat lokale besturen een verzekering aan de adviesraden aan. Toch merken we dat de praktijken sterk uiteenlopend zijn, en we merken dat heel wat afgevaardigden uit verenigingen absoluut niet op de hoogte zijn of ze al dan niet verzekerd zijn.

Binnen de **VVSG** bestaat de tendens om de lokale besturen aan te raden de verzekering voor de vrijwilligers te sluiten, zeker voor die personen die in een adviesraad zetelen en binnen de adviesopdracht. Over de organisatie van evenementen doet de **VVSG** geen uitspraak.

4.3.6. INFORMATIE GEWENST

De **gemeentebesturen** geven aan bereid te zijn informatie te verstrekken aan de lokale verenigingen omtrent de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger en de verzekeringsthematiek.

Ook een aantal **koepelstructuren** geven aan informatie te zullen verstrekken of geven aan dat zij dit thans al op permanente basis doen. Anderen wachten op meer duidelijkheid in de regelgeving..

Vast staat dat alle wettelijke kwesties nog niet volledig zijn opgehelderd. Toch denken we dat het belangrijk is organisaties op zijn minst reeds te **sensibiliseren** omtrent de verzekeringsthematiek, zonder hen de stuipen op het lijf te jagen maar tevens in het achterhoofd houdende dat de wettelijke regeling hoe dan ook van kracht gaat vanaf 1 augustus 2006, en vanaf dan de aansprakelijkheid voor de vrijwilligers per definitie bij de organisatie ligt.

4.3.7. GEMEENTEBESTUREN EN COLLECTIEVE POLISSEN

We merken dat heel wat lokale besturen bezig zijn met de problematiek verzekeringen. De belangrijkste instrumenten die ze in handen hebben om de aandacht voor de thematiek levendig te houden is het gemeentelijk subsidiebeleid en het verstrekken van informatie via hun kanalen.

Een moeilijk punt voor de lokale besturen is enerzijds het gebrek aan zicht op financiële consequenties voor het aanbieden van collectieve polissen. Daarnaast zijn er andere onbekende factoren zoals de diversiteit van het vrijwilligerswerk op zich en de hoeveelheid aan administratieve formaliteiten dat hen onrust baart.

4.4. BEKNOPT OVERZICHT VAN BELANGRIJKSTE AANDACHTS- PUNTEN

Uit de bevragingen van zowel het maatschappelijk middenveld als de lokale besturen komen ontegensprekelijk een aantal knelpunten naar voren; die we in een korte opsomming herhalen:

1. In het algemeen is er onvoldoende kennis over de verzekeringsthematiek en de inhoud van de vrijwilligersverzekeringen (lokale besturen en koepels vormen hierop de uitzondering).
2. Er is veel (te) gebrekkige kennis van de verzekeringsmaatschappijen ten aanzien van het vrijwilligerswerk: eigenheid, flexibele inzet, ... bijzondere aard van activiteiten wordt vaak onvoldoende in rekening gebracht.
3. Hoewel er thans nog geen verzekeringsplicht bestaat, blijkt de algemene praktijk nog niet zo slecht te zijn.
 - a. Hiermee wordt geen uitspraak gedaan over de kwaliteit van de verzekeringen die thans gehanteerd worden.
 - b. Mogelijke problemen in de realiteit omtrent inzetbaarheid van de organisatiepolis versus familiale polis van de vrijwilliger komen hier niet aan bod. Conflicten op dit terrein komen echter wel voor (afwenteling op de familiale polis).
4. Een groot probleem is er voor de "occasionele vrijwilligers": dat is een categorie die vaak impliciet of expliciet uit de verzekeringsbescherming valt of dreigt te vallen.
 - a. Net omwille van het soms ad hoc karakter waarbij dergelijke "randvrijwilligers" zich inzetten.
 - b. Vaak ook omdat het de inzet betreft van verwanten en/of gezinsleden zich inzetten en "onbeschermd" actief zijn.
 - c. Maar ook omdat de verzekeringsmaatschappijen vaak nominatieve lijsten van vrijwilligers opvragen, of minstens 24 uren op voorhand namenlijsten opvragen, wat in de praktijk niet steeds mogelijk en moeilijk in te schatten is voor organisaties.
5. De territoriale reikwijdte van de verzekering is variabel, in de ene polis spreekt men over een toepassingsgebied "Benelux", in andere gevallen is de dekking "Wereldwijd".
6. Knelpunt is vaak ook de omschrijving van de verzekerde activiteit.
 - a. Die wordt soms erg restrictief geïnterpreteerd door de verzekeraar; in andere gevallen geeft de verzekeringsmaatschappij een ruime definiëring aan.
 - b. Met de wet wordt een ruimere invulling beoogd: "de BA-verzekering moet immers gelden tijdens de uitvoering van de activiteit als op weg van en naar de activiteit. De meeste polissen voorzien geen verzekering BA van en naar de activiteit.
7. Knelpunt is het concept "organisatie"
 - a. De organisatie is de verzekeringsnemer: het is belangrijk dit concept goed af te bakenen; om te bepalen wie het best de vrijwilligers verzekert en om na te gaan of de verzekeringsplicht al dan niet geldt.
 - b. Hoe lang blijft een organisatie verantwoordelijk voor de vrijwilligers? (activiteiten georganiseerd in de schoot van adviesraden, eenmalige initiatieven opgezet via gemeentebesturen)? Wat met vrijwilligers die vooral "zelfstandig" opereren, en die amper contact hebben met de organisatie?
8. Verzekeringjargon: wat is b.v. precies buitencontractuele aansprakelijkheid, wat is contractuele aansprakelijkheid?
 - a. De begrippen zijn onvoldoende gekend, wat consequenties heeft m.b.t. het juist inschatten van de verzekeringsbescherming.
 - b. Verzekeringsmaatschappijen zouden beter kunnen (moeten) communiceren over de juiste inhoudelijke reikwijdte van de verzekeringspolis.
9. Er bestaat een probleem omtrent de uitsluitingen
 - a. Probleem van de toevertrouwde goederen (inzet, gebruik, huur, ... van materiaal)
 - b. Probleem van aansprakelijkheid na levering van goederen en diensten
 - c. Probleem van schadegevallen aan wagens
10. Franchises: een probleem apart
 - a. Wie betaalt de franchise? Wie wordt verondersteld ze te betalen? We zouden geneigd zijn te stellen de "verzekeringsnemer" (lees: de organisatie). In de praktijk bestaat er heel wat discussie hier over.
11. Wat met andere risico's, waarvoor geen wettelijke verplichting wordt voorzien?
 - a. Lichamelijke Ongevallen
 - b. Rechtsbijstand
 - c. (misschien) Autoverzekering
 - d. Inbreng/gebruik materiaal

5. FASE 5: MOGELIJKE MODELINHOUD VOOR EEN POLIS VOOR HET VRIJWILLIGERSWERK

5.1. KORTE INLEIDENDE VERANTWOORDING

De wet betreffende de rechten van de vrijwilliger (3 juli 2005) voorziet in een aantal ingrijpende wijzigingen betreffende de aansprakelijkheidsregeling in het vrijwilligerswerk, en legt organisaties die met vrijwilligers werken een verzekeringsplicht op, alleszins al voor het aspect Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid.

De hoger besproken vragenlijsten en interviews hebben de auteur en medewerkers aan dit eindrapport nog gesterkt in hun overtuiging dat een grondige verbetering van de verzekerings situatie van het vrijwilligerswerk (dus organisaties en vrijwilligers) slechts efficiënt kan worden gerealiseerd via het uitwerken van een zeer concreet 'verzekeringsvoorstel'. De verzekerings situatie is namelijk ingrijpend gewijzigd niet alleen door de wet maar ook door (vernieuwd) beleid dat talrijke organisaties voortaan willen voeren. Daarom werden gesprekken aangeknoopt met enkele "bereidwillige" verzekeringsmaatschappijen.

Heel duidelijk is ook gebleken dat het werkveld de nieuwe realiteit (wettelijk opgelegde verzekeringsplicht) mee wil aangrijpen om de huidige verzekerings toestand te evalueren. Een degelijke beoordeling kan niet zonder ook in de toekomst te kijken.

Hoewel de projectomschrijving dus geen expliciete opdracht naar de ontwikkeling van een modelinhoud stipuleert, leek het toch opportuun om binnen de uitvoering van het project vooruit te blikken. De argumentatie ligt voor de hand: alle vrijwilligersorganisaties worden geconfronteerd met een nieuwe (onbekende) situatie, en dienen minstens op een degelijke manier geïnformeerd te worden over de bepalingen en de reikwijdte van de regelgeving inzake vrijwilligersverzekeringen.

Mede daarom hebben we ervoor geopteerd om enkele verzekeringsmaatschappijen te benaderen. Enerzijds om hen enkele knelpunten/problemen uit het werkveld voor te leggen, te bespreken en naar een gezamenlijke oplossing te zoeken, met het oog op een aangepaste verzekeringspolis voor het vrijwilligerswerk. Anderzijds leken deze gesprekken ons dienstig om een beter inzicht te krijgen in de werkwijzen en methodes van de verzekeringsmaatschappijen, wat tenminste moet toelaten betere informatie te verstrekken over verzekeringskwesties. Vanzelfsprekend hoopten we met deze gesprekken ook een duidelijker en klaarder beeld te geven over het vrijwilligerswerk zelf, als mogelijk effect dat de verzekeringsproducten beter aansluiten bij de behoeften en dat de verzekeringsmaatschappijen zelf ook inspanningen leveren om duidelijk te communiceren over wat de polis wel biedt maar vooral ook wat hij niet biedt. Indirect hopen we natuurlijk ook de zaak positief te beïnvloeden.

In samenwerking de steunpunten vrijwilligerswerk (provinciale en Brussels) en de VVSG, met medewerking van prof. Em. Hoogleraar Claassens, zijn de betreffende artikels uit de wet (voornamelijk artikels 5 en 6) grondig geanalyseerd: van hieruit is een intern document opgesteld als voorbereiding op de ontwikkeling van een soort modelinhoud voor een polis Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid in het vrijwilligerswerk. De analyse oversteeg de theoretische aanpak: ervaringen vanuit de steunpunten, vraagstellingen van organisaties tijdens informatiesessies omtrent de regelgeving in het vrijwilligerswerk en concrete vragen en cases vanuit organisaties werden hierbij geïntegreerd.

5.2. KORTE SCHETS VAN DE WERKWIJZE:

Vorbereiding d.m.v. inventaris knelpunten: grondige interne discussie (zie hierboven).

Eerste bespreking met enkele "bereidwillige verzekeringsmaatschappijen", met als doel de problematiek te schetsen en standpunten uit te wisselen.

Tweede bespreking: rond voorstel vanuit de verzekeringsmaatschappijen omtrent mogelijke invulling van een voorbeeldpolis. Bezorgdheden vanuit het vrijwilligerswerk werden geuit, en in het voorstel geïntegreerd.

Derde bespreking: wijziging voorsteltekst. Discussie m.b.t. ondertussen gewijzigde artikels in de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger (zoals aangepast via de Wet houdende diverse bepalingen 27/12/2005, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 30/12/2005).

Uitwerking van een eigen tekst door de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels), VVSG met medewerking van Prof. Em. Hoogleraar Claassens, in de vorm van een soort modelinhoud van een BA-polis voor vrijwilligersorganisaties.

Het doel van deze modelinhoud is vanuit de direct betrokkenen een aantal minimumgaranties voor de vrijwilligersorganisaties vast te leggen. De betrokken verzekeringsmaatschappijen zijn in principe akkoord met de invulling van deze modelinhoud. Vanzelfsprekend is elke verzekeringsmaatschappij vrij deze modelinhoud in eigen vorm of formulering te gieten, en eventuele extra elementen in te voegen. Hierbij is het dan wel de bedoeling dat deze inhoud, de intentie en de basiselementen niet worden verminderd.

5.3. MODELINHOUD GOEDE BA-POLIS VRIJWILLIGERSWERK

De nieuwe wet betreffende de “rechten van de vrijwilliger” (3 juli 2005) legt alvast een (beperkte) verzekeringsplicht op aan alle organisaties die met vrijwilligers werken of vrijwilligers inschakelen. We pleiten voor de ontwikkeling van duidelijke, vooral degelijke polis- voorwaarden voor vrijwilligerswerk, met de hierna nader omschreven kerninhoud.

5.3.1. WIE IS VERZEKERINGSNEMER?

Voor “individueel” (per organisatie) afgesloten verzekeringspolissen, kan de verzekeringsnemer elke individuele organisatie zijn, d.w.z. elke feitelijke vereniging evengoed als elke private of publieke rechtspersoon zoals bedoeld onder het begrip “organisatie” in de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger (art.3 3de lid).

Voor “collectieve” polissen kan de verzekeringsnemer een federatie of een (landelijke) koepel van organisaties, alsook een lokaal bestuur zijn.

Onder “collectieve polissen” worden hier verstaan:

- zowel de verzekeringspolissen gesloten door een publieke of private rechtspersoon ten behoeve van (zo goed als) alle organisaties, instellingen en/of diensten die verwant zijn aan de werking (*vb. lokale afdelingen van een landelijke koepel, diverse diensten die gekoppeld zijn aan de werking van een lokaal bestuur maar met een zekere autonomie in werking zoals diensten verleend door een OCMW, een bibliotheek, eigen stedelijke en/of gemeentelijke diensten*),
- als de verzekeringspolissen afgesloten door een private of publieke rechtspersoon ten behoeve van (nader bepaalde) organisaties en/of initiatieven waarmee geen structurele band bestaat en die als extra dienstverlening naar vrijwilligersorganisaties kan getypeerd worden.
- Feitelijke verenigingen lijken hier in het algemeen bezwaarlijk te kunnen optreden als verzekeringsnemer van een collectieve polis.

5.3.2. WIE ZIJN DE VERZEKERDEN?

Verzekerd is alleszins de organisatie zelf, met inbegrip van de feitelijke vereniging waarbij alleszins ook in een aangepaste bescherming wordt voorzien voor de individuele leden van de vereniging m.b.t. hun mogelijke aansprakelijkheid uit hoofde van de vereniging.

Verzekerd zijn verder alle vrijwilligers, naast eventuele andere “medewerkers”, met name:

- 1° Het bestuur van de vereniging of rechtspersoon als organisatie
- 2° De werknemers van de organisatie
- 3° De vrijwilligers die duidelijk onder de toepassing van de wet vallen (art.3, lid 1 en 2, wet 3/07/05)
- 4° De vrijwilligers die zich mogelijk of eventueel binnen de context van een organisatie op lossere of ad hoc basis inzetten, zoals b.v. familieleden van de vrijwilliger, kinderen die meehelpen en die ontegensprekelijk vrijwilligerswerk verrichten, met inbegrip van de ouders/voogden wanneer ze burgerrechtelijk aansprakelijk zijn voor de minderjarige vrijwilliger; het geheel is met de organisatie en met de verzekeringsmaatschappij te bepalen volgens de modaliteiten in onderlinge overeenstemming.

5.3.3. VERZEKERDE ACTIVITEITEN

De verzekerde activiteiten zijn alle activiteiten die in concrete dan wel meer algemene bewoordingen worden omschreven in de verzekeringspolis, eventueel met verwijzing naar de bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis zelf.

Aan deze omschrijving wordt steeds een bredere interpretatie (naar “de geest” en niet enkel naar “de letter”) gegeven.

5.3.4. VOORWERP VAN DE VERZEKERINGSWAARBORG

- 1° De *Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid* van de organisatie voor alle verzekerde activiteiten (cfr. 5.3.3), met inbegrip van de aansprakelijkheid van de organisatie voor de schade die aan derden veroorzaakt wordt door haar vrijwilligers (conform art. 5, wet 3/07/05) en waarbij als “derde” wordt bedoeld: iedereen buiten de organisatie
- 2° De *persoonlijke aansprakelijkheid* van de vrijwilligers, maar ook van bestuursleden van de vereniging, haar werknemers, en haar leden. En waarbij als “derden” (art. 6, § 1, 2de lid, wet 3/07/05) worden bedoeld:
 - de organisatie zelf (volgens de modaliteiten zoals precies te omschrijven in de verzekeringspolis zelf)
 - de begunstigen van het vrijwilligerswerk
 - de andere vrijwilligers
 - alle andere derden
- 3° Beide verzekeringen voorzien in een dekking, zoals bepaald in punt 5.3.6 “verzekerde bedragen” hierna, van schadegevallen (dus niet enkel “ongevallen”) zowel bij of tijdens de *uitvoering* van het vrijwilligerswerk, als *op de weg van en naar* de activiteiten (zie ook art. 6 §1, 1ste lid, wet 3/07/05).

4° Omschrijving bijzondere gevallen

De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie veroorzaakt door gebouwen, installaties en goederen die de organisatie voor haar activiteiten gebruikt.

5.3.5. TERRITORIALE REIKWIJDTE VAN DE VERZEKERING

De verzekering geldt wereldwijd met uitzondering (alleen van de VSA en Canada), vanaf het ogenblik dat de organisatie gevestigd is in België (art. 2 § 1, wet 3/07/05).

De zetel van de organisatie moet dus in België gevestigd zijn.

5.3.6. OMVANG VAN DE VERZEKERDE BEDRAGEN

De voorkeur gaat naar bedragen die parallel lopen met degene die nu in zogenaamde familiale polissen van toepassing zijn.

Er wordt een minimumwaarborg verzekerd ten belope van 20 miljoen euro per schadegeval voor schade aan personen of lichamelijke schade.

Voor schade aan goederen of materiële schade bedraagt de minimumwaarborg, die verzekerd wordt per schadegeval, 1 miljoen euro.

Deze basisbedragen worden geïndexeerd.

Bij het afsluiten van een verzekeringscontract kan elke organisatie uiteraard desgevallend, op basis van de door haar ingeschatte situatie en feiten onderzoeken of het opportuun is een hoger verzekerd bedrag dan hierboven vermeld, te bepalen en met de verzekeraar overeen te komen.

5.3.7. UITSLUITINGEN

Het vertrekpunt voor de polis in haar geheel is dat de organisatie steeds aansprakelijk en dus verzekerd is.

Bedoeling is te komen tot een formule: "alles is verzekerd met uitzondering alleen van wat (beperkt) en met zoveel woorden uitdrukkelijk in de polis zelf is uitgesloten".

Conform de wettelijke bepalingen (wet op de landverzekeringsovereenkomst) kunnen enkel de uitsluitingen (o.m. van zgn. zware fouten) zoals uitdrukkelijk en limitatief opgesomd in de verzekeringspolis, aanleiding geven tot niet-tussenkomst van de verzekeraar.

Kan op deze basis van de uit de polis voortvloeiende waarborg worden uitgesloten:

- de schade door zware fout en door opzet.
Zware fout wordt nader gedefinieerd als "dronkenschap, zware alcoholintoxicatie, gebruik van drugs", op voorwaarde dat de verzekeraar de realiteit van deze feiten bewijst en tevens bewijst dat de dronkenschap, intoxicatie, e.d. de schade heeft veroorzaakt.
- opzet wordt nader gedefinieerd als het plegen van geweld op personen of het kwaadwillig beschadigen of ontvreemden van goederen; weer te bewijzen door de verzekeraar.

5.3.8. MOGELIJKE AANVULLINGEN OP DEZE BASISVERZEKERINGSPOLIS (MEDE OM IN EEN VERZEKERINGSBESCHERMING TE VOORZIEN DIE VERDER REIKT DAN DE ZUIVER BUITENCONTRACTUELE BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID).

- 1° Schade aan Toevertrouwde goederen
- 2° Schade na Levering van goederen en uitvoering van werken
- 3° Een clause rechtsbijstand
- 4° Een aanvullende polis "bestuurdersaansprakelijkheid" (om de schade die niet in deze verzekeringspolis wordt gedekt mee te verzekeren)

5.4. CONCLUSIE M.B.T. MODELINHOUD

Het doel van de modelinhoud (die desnoods nog aan wijziging onderhevig is gezien de uitvoeringsbesluiten mbt. de verzekeringsplicht nog niet gekend zijn) is om aan vrijwilligersorganisaties op een duidelijke en eenvoudige manier te communiceren dat een degelijke polis Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid voor de vrijwilligersorganisatie, zo precies mogelijk moet corresponderen met de elementen zoals opgesomd in de hierboven beschreven modelinhoud.

Er kunnen toch een aantal bijkomende kanttekeningen geplaatst worden:

- De hier beschreven modelinhoud is vooral gericht op vrijwilligersorganisaties waar het vrijwilligerswerk een centrale plaats inneemt.
 - Dit heeft te maken met de haalbaarheid van het aangeboden product enerzijds, maar anderzijds ook met het feit dat heel wat grote organisaties en/of instellingen, die wel met vrijwilligers werken maar dan vooral binnen een professionele of sterk geprofessionaliseerde setting (zoals ziekenhuizen, instellingen in de welzijnssector, ...) een totaal andere algemene verzekeringsbehoefte hebben. Dergelijke structuren kunnen enigszins beschouwd worden als "bedrijven" waarvoor verzekeringsmaatschappijen zogenaamde exploita-

- tiepolissen aanbieden, die specifiek zijn en waarbij de aansprakelijkheidsverzekering mee ingevuld wordt op basis van de algemene specifieke activiteiten (vb. medische aansprakelijkheid).
- Het gaat om een “modelinhoud”: deze inhoud volstaat wellicht voor tal van organisaties, maar kan tekort schieten voor tal van andere organisaties
 - We gingen er vanuit dat de inhoud correct dient te zijn voor de meest “gewone” organisaties, beseffende dat niet elke organisatie evenveel verzekeringsbehoefte heeft. Wellicht willen bepaalde organisaties een bijkomende waarborgregeling, die specifiek verband houdt met de aard van hun activiteiten (vb. de Gezinsbond voorziet een extra clausule mbt. BA na levering van goederen en diensten, wat te maken heeft o.m. met hun uitleendienst).
 - Wie speciale verzekeringsnoden/behoefte heeft, dient aanvullende bepalingen in de eigen verzekeringspolis te laten opnemen, of moet met de verzekeringsmaatschappij akkoord raken over het afsluiten van eventuele bijkomende verzekeringspolissen.
 - Hoe meer de BA-polis omvat, hoe ruimer m.a.w. het toepassingsgebied is, hoe meer de prijs van de polis zal stijgen.
 - Het doel is dat de verzekeringsmaatschappijen die aan de besprekingen participeerden (of later daarbij willen aansluiten), de modelinhoud als minimumvoorbeeld hanteren. Dat belet hen vanzelfsprekend niet extra service te verlenen.
 - Vanzelfsprekend worden ook andere verzekeringsmaatschappijen uitgenodigd om de verzekeringspolis die ze aanbieden aan vrijwilligersorganisaties, op deze modelinhoud te enten.
 - Gezien de regelgeving omtrent de burgerrechtelijke aansprakelijkheid en de verzekeringsplicht in de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger nog heel wat interpretatie toelaat en er thans nog geen uitvoeringsbesluit bestaat betreffende die verzekeringsplicht, is de voorgestelde modelinhoud nog aan wijziging onderhevig.
 - Zo staat thans b.v. nog niet vast of alle organisaties ja dan nee de persoonlijke aansprakelijkheid van hun vrijwilligers moeten (of nu al willen) verzekeren dan wel hiervoor mogen verwijzen naar de zogenaamde familiale polissen van de vrijwilligers. Dit laatste kan echter nu reeds gekende problemen naar voren brengen. In de hiervoor geschetste modelinhoud is deze aansprakelijkheid alvast geregeld. Zeker moet nu al vaststaan dat een eventueel verhaal of regres van de organisatie, maar ook van haar aansprakelijkheidsverzekeraar, op een vrijwilliger die persoonlijk aansprakelijk wordt gesteld voor schade veroorzaakt aan anderen (inclusief de organisatie zelf), zeer strikt moet beperkt worden tot die gevallen waarbij –en voor zover- de persoonlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger zelf daadwerkelijk gedekt is door een verzekeringsovereenkomst (cfr. artikel 41 wet landverzekeringsovereenkomst 25 juni 1992).

Vanuit het werkveld denken we dat het in omloop brengen van een modelinhoud vrijwilligersorganisaties kan helpen hun keuze te bepalen. Omdat er veel nood is aan “objectieve” informatie en organisaties naar middelen zoeken om bestaande polissen te kunnen beoordelen, lijkt het ons opportuun met nog verder te gaan: namelijk het ontwikkelen van een kwaliteitslabel voor de verzekeringsmaatschappijen die degelijke vrijwilligerspolissen aanbieden.

Het kwaliteitslabel is een positieve manier om de verzekeringsmaatschappijen te attenderen op het belang een degelijk product aan te bieden, het geeft vrijwilligersorganisaties een zekere garantie dat het product dat ze aankopen degelijk is. Vanzelfsprekend kan dergelijk kwaliteitslabel aan meerdere verzekeringsmaatschappijen worden uitgereikt, en dienen dan nog criteria opgesteld te worden om een positieve of negatieve beoordeling te justifiëren.

De modaliteiten hiervoor moeten nog verder onderzocht worden.

3 Probleemschets en aanbevelingen

Probleemschets en aanbevelingen

6. FASE 6

ALGEMENE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

6.1. ENKELE SAMENVATTENDE VASTSTELLINGEN

De verzekeringsthematiek is er niet eenvoudiger op geworden, o.a. door het opleggen van een wettelijke verplichting voor de BA-verzekering voor de vrijwilligersorganisaties.

Heel wat vrijwilligersorganisaties worden immers geconfronteerd met een nieuwe situatie waarvan het moeilijk is de volledige draagwijdte en consequenties in te schatten; ze dienen zich ondertussen ook te conformeren aan decretale regelingen, die in sommige gevallen verder reiken dan wat de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger hen oplegt. De vraag naar informatie is daarom bijzonder groot.

We zijn echter niet tegen een verzekeringsplicht in het vrijwilligerswerk.

Vanzelfsprekend mengen de verzekeringsmaatschappijen zich in het debat: zij moeten straks een product aanbieden, conform aan de wet.

De wet is niet steeds duidelijk of consequent. Het is beslist een goede zaak dat vrijwilligers behoorlijk beschermd worden. Het is echter ook van belang om de interpretatieruimte en -moeilijkheden tot een strikt minimum te beperken, want die zorgen voor de nodige verwarring, mogelijk zelfs begin van paniek. Vrijwilligersorganisaties moeten immers ook de nodige zekerheid krijgen en het werken met vrijwilligers moet gewoon mogelijk; zelfs aangenaam blijven.

Met de wijzigingen die de wetgever inbracht op 27/12/2005 (via de Wet houdende diverse bepalingen; in de volksmond 'de programmawet'), is de juridische zekerheid er helaas niet op verbeterd. Een strikte interpretatie van de gewijzigde artikels 5 en 6, doet sommigen vrezen dat de vrijwilliger – om wie het uiteindelijk te doen was – toch weer wat bescherming verliest: de vrijwilliger kan aansprakelijk gesteld worden voor schade die hij/zij door eigen fout of daad veroorzaakt aan anderen.

Aanvankelijk (wet 3 juli 2005) was het overduidelijk de bedoeling – ook zo geformuleerd in de tekst zelf – om de aansprakelijkheidsregeling m.b.t. vrijwilligerswerk zoveel mogelijk parallel te laten lopen met de aansprakelijkheidsregeling m.b.t. de relatie werknemer-werkgever. Dit leek ons logisch en billijk: de aansprakelijkheid (van vrijwilligers) in de non profit sector kan toch niet zwaarder of moeilijker liggen dan de aansprakelijkheid (van werknemers) in de profit sector?

Met de wetwijziging (27/12/2005) kunnen de aansprakelijkheidslasten weer op de schouders van de vrijwilliger terecht komen. Bij een schadegeval dreigt die immers eerst aansprakelijk gesteld te worden (hij wordt dus eerst aangesproken) en moet hij/zij er voor zorgen dat de organisatie de burgerrechtelijke aansprakelijkheid overneemt. Dat is geen gezonde situatie: ze gaat trouwens in tegen wat de wetgever bedoelde en zelf interpreteerde (toelichting bij de wijziging doorgevoerd op 27/12/2005).

Voor de verzekeringsmaatschappijen lijkt die verwarring een reden te zijn om toch weer de familiale polis van de vrijwilligers op de voorgrond te schuiven. Een aantal verzekeringsmaatschappijen (of beter bepaalde belangenverdedigers vanuit de verzekeringssector) hadden er immers al moeite mee een (nieuwe) verzekeringsplicht te accepteren. Dat de verzekeringssector nog niet klaar was om de nieuwe verzekeringsplicht te volgen, is zonder meer overdreven.

Deze sector wist immers al lang dat er een wet betreffende de rechten van de vrijwilliger in de pijplijn zat. Heel wat verzekeringsmaatschappijen bieden trouwens nu al heel langer (vrij behoorlijke) BA-polissen voor vrijwilligersorganisaties aan. Bepaalde decreten gaan trouwens verder in de 'te verzekeren bedragen', dan bvb. het decreet op de erkende vrijwilligersorganisaties in het Welzijns- en Gezondheidssector; of trekken de verzekeringsplicht door op de terreinen rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen.

Alleszins kan in de huidige situatie de familiale polis (van de vrijwilligers persoonlijk) nog altijd interfereren.

Met de wijziging aan de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger lijkt de 'immunitet' van de vrijwilliger (d.w.z. het feit dat in de originele wettekst de vrijwilliger per definitie niet aangesproken kon worden) opgeheven te zijn. Dat heeft tot gevolg dat de familiale polis weer een belangrijkere rol gaat vervullen. Vroeger was de familiale polis enkel een vangnet; thans kan het weer de 'eerst in te roepen' polis worden. Vanzelfsprekend is dit een negatieve evolutie.

Bovenstaande schets geeft aan dat de verzekeringsthematiek complex is. Er zijn verschillende actoren bij betrokken: organisaties, vrijwilligers, verzekeringsmaatschappijen, overheid, maar ook de publieke opinie.

6.2. AANBEVELINGEN AAN DE VLAAMSE OVERHEID

Omdat verzekeringsthematiek bij voorkeur een gedeelde zorg is, richten we ons hoofdzakelijk tot de Vlaamse overheid, maar formuleren we ook aanbevelingen aan andere betrokken partijen. Dat de Vlaamse overheid een rol kan opnemen inzake de geschetste thematiek, daarover bestaat geen twijfel. We situeren op beknopte wijze een aantal mogelijkheden en hun consequenties.

6.2.1. AANBEVELINGEN OP HET VLAK VAN INFORMATIE

Dit eindrapport toont duidelijk aan dat de behoefte aan informatie erg groot is. We bieden de Vlaamse overheid volgende suggesties aan:

- Het organiseren van een **informatie en sensibiliseringscampagne**
 - Ten behoeve van organisaties: attenderen op de verzekeringsplicht, ook voor kleine en spontane initiatieven; informeren en verwijzen naar de Vlaamse Infolijn, de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels).
 - Ten behoeve van vrijwilligers: informeren en doorverwijzen naar de Vlaamse Infolijn, de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels)
 - Via o.m. een mediacampagne (groot bereik, zoals radio of TV) en de verschillende mediakanalen die de overheid zelf ter beschikking heeft (websites, tijdschriften)
 - Bij voorkeur in samenspraak met het werkveld (steunpunten vrijwilligerswerk, koepels en sectoren, incl. de lokale besturen)
- Het stimuleren en/of ontwikkelen van een **centraal punt** waar organisaties en vrijwilligers terecht kunnen met al hun vragen omtrent verzekeringen. Voor een goed functioneren zijn hiervoor voldoende investeringen vereist, om de kwaliteit en de permanentie te waarborgen.
 - Het kan gaan om een centraal infopunt dat ingebed wordt in bestaande ondersteuningsstructuren voor het vrijwilligerswerk.
 - Het wordt bij voorkeur ondersteund door een webproject (vb. www.vrijwilligersverzekeringen.be) met volgende secties:
 - Veelgestelde Vragen over Verzekeringen
 - Checklist 'controle' organisatiepolis
 - Voorgeprogrammeerde instructie om verzekeringsbehoefte van eigen organisatie te analyseren
 - Informatie over 'de betere verzekeraars'
 - Infoforum m.b.t. verzekeringskwesties
- Een databank om op te zoeken of er voor de betreffende sector/activiteit/organisatie een verzekeringsplicht bestaat en wat daarvan de inhoud is (bundeling sectoroverschrijdende informatie)
- De uitgave van een **eenvoudige en heldere tekst**
 - Eerst opstellen van een *folder* 'wegwijs verzekeringen', mee te verspreiden via het maatschappelijk middenveld en de steunpunten vrijwilligerswerk
 - Uitwerken van een brochure waarin de begrippen burgerrechtelijke aansprakelijkheid en de wettelijke bepalingen inzake verzekeringen anschouwelijk worden uitgelegd
- Informeren over de noodzaak aan een kwalitatief vrijwilligersbeleid, waarin de verzekeringsmaterie integrerend bestanddeel van uit maakt; en met aandacht voor geregelde actualisering van de informatie.

6.2.2. AANBEVELINGEN OP HET VLAK VAN CONCRETE ONDERSTEUNINGSMATREGELEN

- Aanbieden van een **collectieve verzekeringspolis** voor alle organisaties. De aantrekkingskracht ligt in het feit dat dit de kostprijs per organisatie kan drukken.

Cruciaal is dat een eventueel aanbod vanuit de Vlaamse overheid een goed antwoord moet kunnen bieden op de reële verzekeringsbehoefte van de organisaties die er beroep op willen doen. Dat zou niet enkel een verzekering BA inhouden, maar ook zeker een goede regeling voor de Lichamelijke Ongevallen. Om het hele werkveld te bedienen zou dergelijke collectieve polis daarenboven ook de jaaractiviteiten moeten bestrijken, en niet enkel de occasionele activiteiten (waarmee we geenszins een negatief oordeel vellen over de overheden die wel een beperkte collectieve polis aanbieden). Collectieve polissen kunnen wel degelijk nut hebben, op voorwaarde dat ze geenszins het risico inhouden op schijnverzekeringen

De idee om een collectieve polis op Vlaams niveau te sluiten lijkt moeilijk haalbaar.

- De Vlaamse Overheid kan echter **stimuleringsmaatregelen** nemen om de provinciale en lokale besturen te ondersteunen dergelijk initiatief uit te werken.
 - Injectie van een te bepalen bedrag – met concrete voorwaarden betreffende duurzaamheid - voor die lokale besturen die collectieve verzekeringen aan zullen bieden.
 - Vrij eenvoudig te beheersen en te controleren, op basis van bepaalde criteria en resultaatsverbintenissen.
 - In geval van niet participatie van de stad of gemeente kan een complementaire rol toebedeeld worden aan de provinciebesturen.

- Uitwerken van een **aangepaste regelgeving**, door de voortzetting van de bestaande praktijk en door detectie van werkterreinen die thans nog ontsnappen aan de verzekeringsplicht. Daarenboven dringt zich de **'coördinatie van de regelgeving'** op Vlaams niveau op, om verschillen in beschermingsniveaus tussen vrijwilligers weg te werken. Cruciaal daarbij is een flankerend beleid uit te werken waardoor ook initiatieven kunnen bereikt worden die thans door de mazen van het net glippen.
 - Dat kan b.v. via een aangepast beleid worden waarbij vrijwilligersorganisaties beloond worden bij de implementatie van een degelijk vrijwilligersbeleid (inclusief sluiten van degelijke verzekeringen voor de vrijwilligers). Dit kan gerealiseerd worden door een **herschikking van de middelen**.
- Aanpassing van het **subsidiebeleid** is een andere mogelijkheid. Een evaluatie van de thans toegekende subsidiebedragen voor het vrijwilligerswerk dringt zich op.
 - De subsidiëring kan gezien worden als financiële tussenkomst voor de betaling van verzekeringspolissen, maar kan verder reiken: opzetten van kwalitatief vrijwilligersbeleid met aandacht voor preventie van ongevallen, vorming en opleiding, aankoop veiligheidsmateriaal,...
- Oprichten van een soort **verzekeringsfonds** voor het vrijwilligerswerk (tussenkomst bij nader te preciseren gevallen).
 - Lijkt sympathiek idee: de Vlaamse overheid toont 'bekommernis' om het vrijwilligerswerk en uit haar erkenning en waardering.
 - Niet evident om op te zetten. Alvorens een ontwikkeling overwogen wordt, adviseren we bestaande 'algemene fondsen' op effectiviteit te beoordelen.
 - Tussenkomsten vereisen *grondig onderzoek*: welke middelen en deskundigen, met welke kosten, kunnen hiervoor ingezet worden?
 - Wie zal dergelijk fonds *financieren*? Moet de Vlaamse overheid dit uit eigen middelen financieren? Hoeveel middelen?

6.2.3. AANBEVELINGEN OP HET VLAK VAN HET MEEHELPEN FORMULEREN VAN OPLOSSINGEN

- De Vlaamse overheid doet er goed aan om de **nodige overlegstructuren** in het leven te roepen, of zichzelf tot overleg uit te nodigen, opdat er samenspraak ontstaat tussen de verschillende bestuursniveaus (Federaal, Vlaams, provinciaal en lokaal, en zelfs eventueel Europees), met de gesprekspartners uit het werkveld (steunpunten vrijwilligerswerk, VVSG, maatschappelijk middenveld Hoge Raad voor Vrijwilligers) en bij voorkeur in de aanwezigheid van 'vrijwilligersvriendelijke' deskundigen, voor de realisatie van een optimale bescherming voor vrijwilligers en het beperken van regulerende overlast voor organisaties na te streven.
- De Vlaamse overheid dient de **minima** die zij belangrijk acht (en die door het werkveld gevraagd worden) te stipuleren en te communiceren aan de Federale Minister bevoegd voor deze materie, ten einde een vrijwilligersvriendelijke invulling van de aansprakelijkheidsregeling en de verzekeringsplicht te bekomen.
- De Vlaamse overheid kan contacten leggen met de verzekeringssector zelf, om hen aan te zetten **'vrijwilligerseigen' verzekeringspolissen** aan te bieden, die:
 - Degelijk zijn op het vlak van inhoud: elke organisatie krijgt garantie over de kwaliteit van de minimumstandaard, met respect voor het non discriminatieprincipe.
 - Betaalbaar zijn, ook voor kleinere structuren.
- De Vlaamse overheid kan de verzekeringsmaatschappijen wijzen op hun sociale verantwoordelijkheid door vrijwilligerspolissen aan een **aanvaardbaar tarief** aan te bieden.

6.2.4. AANBEVELINGEN OP HET VLAK VAN HET OPBOUWEN VAN DESKUNDIGHEID

Het voorliggende eindrapport focust hoofdzakelijk op het aspect Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid. Het is een belangrijk aspect van verzekeringen maar niet het enige.

- De Vlaamse overheid heeft er alle belang bij deze **onderzoeksopdracht te continueren**.
 - Dit laat toe een diepgaandere analyse uit te voeren (concrete praktijkvoorbeelden, verderzetting bespreking verzekeringsmaatschappijen).
 - Een verderzetting laat toe de informatie te actualiseren en de ontwikkelingen van de regelgeving nauwgezet op te volgen.
 - Het geeft de mogelijkheid om op regelmatige tijdstippen **praktijkgericht onderzoek** te laten uitvoeren m.b.t. verzekeringen in het werkveld.
 - Onderzoek naar de situatie van de feitelijke verenigingen.
 - Onderzoek naar polissen Lichamelijke Ongevallen en Rechtsbijstand.
 - Degelijke analyse en vergelijking van de BA-polissen privé-leven en hun relatie tot vrijwillige activiteiten.
 - Na te gaan of andere landen van de Europese Unie informatie, ervaringen en/of goede praktijken hebben m.b.t. vrijwilligersverzekeringen.
- Het is nuttig dat de Vlaamse overheid haar kennis op het vlak van vrijwilligersverzekeringen **verspreidt**.
- Tenslotte dringen we er bij de Vlaamse overheid op aan om voldoende te investeren in de **steunpunten vrijwilligerswerk**, ten einde verder expertise te ontwikkelen.

6.3. AANBEVELINGEN AAN ANDERE BETROKKEN PARTIJEN

6.3.1. AANBEVELINGEN AAN DE LOKALE BESTUREN

- Heel wat lokale besturen hebben al goede praktijken ontwikkeld. We roepen hen op de **ondersteuning** van het vrijwilligerswerk in de eigen gemeente te continueren, en te intensifiëren en in te bedden in een kwalitatief vrijwilligers(werk)beleid.
 - De VVSG en de steunpunten Vrijwilligerswerk zijn partners.
 - B.v. koppeling met de site www.vrijwilligerswerk.be en de gemeentelijke site
- Vele lokale besturen staan in dynamische interactie met het maatschappelijk middenveld: daarom zijn ze goed geplaatst om **informatie** te verschaffen aan organisaties én vrijwilligers.
- Lokale besturen kunnen de wijdverbreide praktijk om een mogelijke **erkenning en/of subsidiëring van verenigingen** te koppelen aan een verzekeringsplicht voor de vrijwilligers, verder continueren en eventuele reglementen maken voor thans nog niet bestreken terreinen.
- Het allerbelangrijkste is dat de gemeenten op pistes ontwikkelen met het oog op het geven van een **oplossing** te zoeken voor het verzekeringsprobleem voor kleinere organisaties en/of feitelijke verenigingen die op hun territorium actief zijn.
- Het aanbieden van een collectieve verzekering is hierbij een mogelijkheid.

6.3.2. AANBEVELINGEN AAN DE SECTORFEDERATIES EN KOEPELS

- De verzekeringskwestie wordt vaak 'centraal' beheerd. Voor de lokale afdelingen van de koepels is de verzekeringsmaterie echter vaak 'verweg'. We roepen koepels en afdelingen op om in **wederzijdse wisselwerking informatie** uit te delen omtrent de concrete verzekerings situatie: de koepels om de verzekerings thematiek en aangeboden verzekeringspolis uit te leggen, de afdelingen om knelpunten te signaleren.
 - Dit stelt de koepels nog beter in staat de aangeboden collectieve polissen te beoordelen.
 - Door een geregelde agendering kan de informatiestroom geoptimaliseerd worden.
- De koepels doen er goed aan de eigen organisaties te **responsabiliseren**: hen wijzen op het belang van de verzekering voor vrijwilligers; evenals het belang van het doorgeven van correcte en geactualiseerde informatie aan de verzekeringsmaatschappijen (aantal vrijwilligers, activiteiten).
- We stellen de koepels en sectoren voor te **onderzoeken** of de manier waarop de verzekerde activiteiten in de polis omschreven voldoende de lokale activiteiten en diversiteiten dekt.
 - Het intern u onder de loupe nemen van de verzekeringspolis, op basis van een aantal knelpunten in dit eindrapport geformuleerd laat toe **goede praktijken** te ontwikkelen.

6.3.3. AANBEVELINGEN AAN DE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN

- We vragen we de verzekeringsmaatschappijen een **betere kennis** te verzamelen over het vrijwilligerswerk en de eigenheid van dit werkveld (flexibiliteit van inzet, 'lossere en informeler werkwijzen'...): de inzet van vrijwilligers is gebaseerd op een andere rationaliteit dan de inzet van betaalde krachten.
- De verzekeringsmaatschappijen dienen hun deskundigheid op verzekeringstechnisch dienen aan te wenden om organisaties **correct te informeren** over de mogelijkheden van de te sluiten polis; hen daarbij ook wijzend op mogelijke beperkingen ervan, niet met het oog op het 'verkopen' van extra aanvullende en/of overlappende producten; wel uit bekommernis voor de vrijwilligersorganisaties als 'klant'.
- We roepen de verzekeringsmaatschappijen hun **deskundigheid** te delen met de organisaties die een verzekeringspolis willen sluiten om kwaliteitsvolle polissen te garanderen.
- Dat vraagt een inspanning om **'verteerbare' informatie** ter beschikking te stellen en de polissen dusdanig te formuleren dat een gemiddelde Vlaming er wijs uit raakt (cfr. Beknopte bijsluiter). Dat bevordert de verstandhouding en een goed begrip.
- Het beperken van de **formaliteiten** is aangewezen. Administratieve vereenvoudiging en vertrouwen t.a.v. alle vrijwilligersorganisaties vormen hierbij het sleutelwoord.
- We verzoeken de verzekeringsmaatschappijen mee te werken aan een **goede toepassing** van de wettelijke regeling (ondanks de bestaande onduidelijkheden op dit ogenblik); op een constructieve manier. Verzekeringstechnisch zijn veel oplossingen mogelijk. We verwachten van de verzekeringsmaatschappijen dat ze die uitwerken mede in het belang van de verzekeringsnemer.
- We roepen de verzekeringsmaatschappijen hun **sociale verantwoordelijkheid** op te nemen, wat impliceert dat de verzekeringsbescherming voor vrijwilligers ruimer gaat dan wat de wet oplegt, en dat de polissen aan een aanvaardbaar tarief worden aangeboden.

6.3.4. AANBEVELINGEN AAN DE STEUNPUNTEN VRIJWILLIGERSWERK

- Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk zal (in samenwerking met de steunpunten vrijwilligerswerk) de verzekeringsmaterie blijven opvolgen:
 - Vergelijkende analyse opentrekken naar meerdere verzekeringsmaatschappijen.
 - In kaart brengen van probleemgevallen, met het oog op het opstellen van criteria waaraan een degelijke polis moet voldoen en het detecteren van 'de betere verzekeraar' (zgn. Testaankoopprincipe)

- Er zal gewerkt worden aan een **kwaliteitslabel** (toetsing: bescherming, duidelijkheid en vrijwilligersvriendelijkheid) en aan een inventaris met als resultaat zogenaamde '**witte' en 'zwarte' lijsten** van verzekeringsmaatschappijen.
- De provinciebesturen moeten de **investering** die zij thans doen om het vrijwilligerswerk te ondersteunen middels hun steunpunten handhaven en zelfs uitbreiden gezien de nood aan informatie, ondersteuning en eventuele initiatieven alleen maar toenemen.

6.3.5. AANBEVELINGEN AAN DE FEDERALE OVERHEID

Bij de voorbereiding van dit eindrapport is herhaaldelijk tot uiting gekomen dat een aantal bepalingen m.b.t. de verzekeringsplicht en de aansprakelijkheid op zijn minst interpretatie en moeilijkheden oproept. Hierdoor ontstaat onzekerheid met daaraan verbonden een gevoel van onveiligheid.

Zonder er hier verder over uit te weiden zou de Federale overheid, die op parlementair initiatief getracht heeft deze zaken te regelen, best een **herformulering** overwegen. Uit de ervaringen die men opdoet zou dit best gebeuren in nauw overleg met de Hoge Raad voor Vrijwilligers.

6.4. KORT SLOT M.B.T. DE AANBEVELINGEN

De verzekeringskwestie in het vrijwilligerswerk, hoort net zoals het vrijwilligerswerk niet één partij of een segment van de samenleving toe. Belang hechten aan het vrijwilligerswerk en de vrijwilligers maar ook de organisaties die hen inzetten beschermen, is een taak die door verschillende partijen verwezenlijkt moet worden: de beleidsmakers door aangepaste regelgeving te voorzien; de lokale besturen door het burger- en privaat initiatief dat zich afspeelt op hun territorium in de mate van het mogelijke te ondersteunen, de organisaties zelf door een vrijwilligersbeleid te voeren dat kwalitatief hoogstaand is, de koepelstructuren en sectoren die de aangesloten federaties, clubs, regionale en lokale afdelingen consequent dienen te informeren over wat hen aanbelangt (inclusief de inhoud van de koepelpolis en zijn beperkingen), de steunpunten vrijwilligerswerk die een sensibiliserende, ondersteunende en informatieve taak hebben en last but not least, de verzekeringsmaatschappijen die deskundig zijn op het gebied van verzekeringen en aldus ook hun verantwoordelijkheid dienen op te nemen.

Geraadpleegde bronnen

APS, VRIND rapport 2001.

BLOSO, *Onderzoeksresultaten van de Staten-Generaal* van 20-21 september 2003.

Boeraeve C., Verdonck P., *Les travailleurs bénévoles*, Editons des Chambres de Commerce et d'Industrie de Wallonie SA, 2005, blz.89-99

Defourny J. (e.a.), *Het verenigingsleven in België. Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse*, Koning Boudewijnstichting, Brussel, 2005.

Hambach E., *Goed Verzekerd? Vrijwilligerswerk en verzekeringen*. Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk en Het punt vzw, Brussel, 2004.

Hatse I., Tijskens E., Hambach E., Redig G. (red). *Niet zomaar. Over vrijwilligerswerk in Vlaanderen Anno 2003*. Koning Boudewijnstichting, Brussel, 2003.

Plas H., Tijskens E., *Lokaal ondersteuningsbeleid voor vrijwillig engagement in Vlaanderen en Brussel*. Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk en Het Punt vzw, Brussel, Brussel, 2004.

Van Buggenhout B, D'hondt S., *Het statuut van de vrijwilliger; knelpunten en oplossingen*. Koning Boudewijnstichting en Maklu Uitgevers, 1999, blz. 303-354.

Van Lierde A., Willems T., *Hoe goed zit het met de Vlaamse sportclubs?* BLOSO, Brussel, 2003-2004, blz. 27-29

Vercruyse A., Gegevens (04), SoCiuS, 2005, blz. 7-18.

Bijlagen

1. Samenstelling van de stuurgroep
2. Overzicht van de organisaties die hun verzekeringspolissen meedeelden
3. Lijst van geïnterviewde personen
4. Vragenlijst 'maatschappelijk middenveld'
5. Vragenlijst 'openbare besturen'
6. **Cijfergegevens vragenlijst 'maatschappelijk middenveld'**
 - 6.1. Vragenreeks 1: Profiel van het vrijwilligerswerk in relatie tot verzekeringen
 - 6.2. Vragenreeks 2: Vrijwilligerswerk en verzekeringspolissen
 - 6.3. Detailoverzicht sectoren
7. **Cijfergegevens vragenlijst lokale besturen**
 - 7.1. Vragenreeks 1: Eigen vrijwilligerswerkingen binnen het gemeente en/of OCMW bestuur
 - 7.2. Vragenreeks 2: Ondersteuning van het vrijwilligerswerk op lokaal vlak
 - 7.3. Vragenreeks 3: Algemene Vragen
 - 7.4. Overzicht deelnemende gemeenten
 - 7.5. Overzicht deelnemende OCMW's

BIJLAGE 1: SAMENSTELLING VAN DE STUURGROEP

Redig Guy (voorzitter): kabinet Vlaams Minister voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel
Salmon Paul, kabinet van de Vlaams Minister voor Welzijn, Gezondheid en Gezin
Van der Plas Gerda, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Jolling Peter, administratie Cultuur
Lauwers Marcel, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Bluekens Sofie, Universiteit Antwerpen
Debaere Frank, provinciaal steunpunt vrijwilligerswerk West-Vlaanderen
Decort Ludo, Vlaams Welzijnsverbond
Depagie Jan, Commissie voor het Bank- Financie en Assurantiewezen
Desmet Jo, 11.11.11.
Devlieghere Jan, VVKSM
De Zutter Raf (Hoge Raad voor Vrijwilligers)
Hambach Eva (Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw)
Ibens Willy, Natuurpunt
Legrand Rita, KAV
Philips Myriam, provinciaal steunpunt vrijwilligerswerk Vlaams-Brabant
Plas Hilde, VVSG
Prof. J. Breda, Universiteit Antwerpen
Prof. Em. Hoogleraar Claassens (expert meewerkend met de opdrachtouder, verbonden aan het Centrum voor Verzekeringsrecht, K.U.Leuven)
Van Kets Katrien, Vlaamse Sportfederatie
Vanthienen Tom, Steunpunt Jeugd
Verlinden Steven, Universiteit Antwerpen
Vrancken An, KVLV

BIJLAGE 2: OVERZICHT VAN DE ORGANISATIES DIE HUN VERZEKERINGSPOLIS MEEDEELDEN

Verzekeraar	Organisatie
FIDEA	TELEDIENST AALST
FORTIS AG	CHIRO
	VLAAMS OOK
	OCMW KORTRIJK
	OCMW GENT
	OCMW LEUVEN
V3	KAV
WINTERTHUR	KSJ
	Welzijnsschakels
MERCATOR	GEZINSBOND
V4	VVKSM
	STAD ANTWERPEN – CISO vzw
	11.11.11.
	RODE KRUIS VLAANDEREN
	TAXISTOP
	OCMW HEUSDEN ZOLDER
	OCMW DESTELBERGEN
	OCMW LANGEMARK POELKAPELLE
	OCMW ZEMST
	OCMW NIJLEN
	OCMW WERVIK
	OCMW BERINGEN
	OCMW LOKEREN
	OCMW DENDERMONDE
	OCMW WEVELGEM
	OCMW KAPRIJKE
	OCMW OPWIJK
	OCMW RUSTHUIS ST.KATELIJNE WAVER
	OCMW GENK
	OCMW BEERSEL
	OCMW MECHELEN
	OCMW ZWIJNDRECHT
	OCMW DIEST
	OCMW OVERPELT
	OCMW RETIE
	OCMW WIJNEGEM
	OCMW HERENT
	OCMW MERCHTEM
	OCMW LOKEREN
STEDEN/GEMEENTEN	ANTWERPEN
	DENDERMONDE
	IEPER
	LIEDEKERKE
	RONSE
	SINT TRUIDEN
	MERKSPLAS
	KORTRIJK
	LANGEMARK-POELKAPELLE
	HEUVELLAND-KEMMEL
	ALKEN
	TORHOUT
INTERCOMMUNALES	Intercommunale INCOVO cvba
	IVOO
	IVOO
	INTERCOMPOST BILZEN
V2	OCMW MENEN
	VZW MANTELZORG
	Vlaamse Federatie Jeugdhuizen
V1	SOCIAAL CENTRUM MECHELEN
	Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw
	Netwerk Bewust Verbruiken vzw

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN GEINTERVIEWDE PERSONEN

Debaere Nicolas (Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen)
Deceuninck Bart (Vlaams Minderhedencentrum)
De Cort Ludo (Vlaams Welzijnsverbond)
Devlieghere Bart (VVKSM)
Graviilakis Anniek (Bond Zonder Naam)
Heestermans Geert (Teledienst Aalst)
Ibens Willy (Natuurpunt)
Legrand Rita (KAV)
Meers Jos (VJH)
Moerenhout Mie (Vlaams OOK)
Vanthienen Tom (Steunpunt Jeugd)
SoCiuS (schriftelijk)

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD

VRAGENLIJST VRIJWILLIGERSWERK EN VERZEKERINGEN - VRIJWILLIGERSORGANISATIES EN VERZEKERINGEN

Fiche

Naam organisatie

Sector

Voornaamste activiteiten

Luik 1: vrijwilligerswerk binnen de eigen organisatie

Heb je de indruk vanuit je praktijk dat vrijwilligerswerk risico's inhoudt?

Zo nee, verklaar. Zo ja, geef aan waarom.

Hoeveel vrijwilligers zijn er bij jullie actief?

..... Uitvoerende vrijwilligers (praktische taken)
..... 'Educatieve' vrijwilligers (gidsen, lesgeven, animatie)
..... 'Administratieve' vrijwilligers (boekhouding, redactie, secretariaat)
..... 'Bestuursvrijwilligers' (bestuur: organisatie en planning)
..... Andere vrijwilligers: zoals:

De meeste vrijwilligers werken

In team: ja/nee Naar/voor een bepaalde doelgroep: ja/nee
Binnen de organisatie zelf: ja/nee Vooral op 'verplaatsing': ja/nee

Zijn er vrijwilligers die voor jullie organisatie deelnemen aan gemeentelijke adviesraden? ja/nee Indien een vrijwilliger of enkele vrijwilligers deelnemen aan dergelijke adviesraad, worden ze dan verzekerd via de adviesraad zelf?

Ja, nl. Nee
Nee, dat zit mee in onze polis Weet niet

Als je naar de activiteiten kijkt van de vrijwilligers, zijn er dan veel vrijwilligers:

Die hun eigen vervoersmiddelen gebruiken tijdens de activiteit? (probeer er een percentage op te plakken):
Ja/nee Vooral met de wagen? Andere (welke?)

Die hun eigen vervoersmiddelen gebruiken van en naar de activiteit? (probeer er een percentage op te plakken):
Ja/nee

Die gebruik maken van het materiaal van de organisatie? (om welk soort materiaal gaat het dan?)
Ja/nee

Die zelf geregeld eigen materiaal meebrengen en 'uitlenen' voor gebruik tijdens activiteiten?
Ja/nee Om wat voor soort materiaal gaat het dan?

Wat is de gemiddelde inzet van vrijwilligers per dag/per week?

Per dag: gemiddeld uren Per week: gemiddeld uren
Sterk variërend omdat

Luik 2: verzekeringen en vrijwilligers

Zijn jullie verzekerd voor

Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid ja/nee

Lichamelijke Ongevallen ja/nee

Rechtsbijstand ja/nee

Indien jullie geen verzekering hebben voor de vrijwilligers op dit ogenblik:

Waarom is er geen verzekering afgesloten?

omdat onze vrijwilligers allemaal een familiale verzekering hebben

omdat een verzekering te duur is voor ons

omdat we daar nog niet echt hebben bij stilgestaan

omdat we via de gemeente worden verzekerd omdat we verzekerd zijn via de koepel

omdat

Als je op dit ogenblik niet verzekerd bent, hoe regelen jullie schadegevallen dan?

Zijn jullie van plan om binnenkort een verzekering af te sluiten voor de vrijwilligers? ja nee

Indien jullie reeds een verzekering hebben voor de vrijwilligers, bij welke maatschappij(en) is deze afgesloten?

Polis BA:

Polis rechtsbijstand:

Polis Lich. Ong.:

Andere polissen (specificeer):

Hoe komt het dat jullie bij die maatschappij zijn gaan aankloppen?

prijs – kwaliteitsvergelijking

omdat we er iemand kenden

weet niet

de offerte die we kregen leek ons schappelijk

omdat we stevig onderhandeld hebben over de polisvoorwaarden

.

Welke verzekeringspremie betalen jullie jaarlijks (liefst te specificeren volgens polis)

Premie BA: euro

Premie RB: euro

Premie LO: euro

Weet niet, want we betalen via de koepel, nl. euro/persoon

Vind je de bedragen acceptabel?

Zou er op dit vlak ondersteuning kunnen/moeten komen vanuit de overheid? ja nee

Aan wat voor soort ondersteuning denk je dan?

Heb je al beroep moeten doen op de verzekering? ja nee

Omschrijf kort waarvoor je de verzekering hebt ingeroepen?

Resultaat: bevredigend of niet? (+ waarom tevreden of niet)

Algemeen: tevreden over de info die je van de verzekeraar hebt gekregen m.b.t. de verzekeringspolis?

Is er iemand in jullie organisatie die zich specifiek bezig houdt met de materie 'verzekeringen'? ja nee

Indien niet, kan je dan beroep doen op iemand die iets kent van verzekeringen?

ja, via de koepel

ja, via het steunpunt vrijwilligerswerk

ja, via de gemeente

ja, via rechtstreeks contact met onze verzekeraar

ja, elders (specificeer waar):

Luik 3: algemene vragen

De wet betreffende de rechten van de vrijwilliger komt op de proppen met een verplichte verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor de vrijwilligers...

Heb je daar voldoende informatie over wat dit precies betekent?

Van wie verwacht je daar meer informatie over?

Wat is voor jou nuttige en relevante informatie?

Op welke manier zou volgens jou de overheid een stimulerende of ondersteunende rol kunnen vervullen?

Heb je specifieke vragen of suggesties mbt. informatie over verzekeringen?

BIJLAGE 5: VRAGENLIJST LOKALE BESTUREN

VRAGENLIJST VRIJWILLIGERSWERK EN VERZEKERINGEN - LOKALE BESTUREN EN VRIJWILLIGERSVERZEKERINGEN

Luik 1: eigen vrijwilligerswerkingen binnen het gemeente- en/of OCMW bestuur?

Hoeveel vrijwilligers zijn er ongeveer actief binnen het gemeente- en/of OCMW bestuur?

In wat voor soort activiteiten/deelgebieden zijn ze actief?

Bij welke verzekeringsmaatschappij is de polis voor vrijwilligers afgesloten?

Voor burgerrechtelijke aansprakelijkheid
Voor de rechtsbijstand
Voor de lichamelijke ongevallen

Hoe komt het dat jullie bij die maatschappij(en) zijn gaan aankloppen:

prijs – kwaliteitsvergelijking
omdat we er iemand kenden
omdat de personeelsleden via dezelfde maatschappij zijn verzekerd
weet niet
andere
.....

Bent u al geconfronteerd geweest met schadegevallen waarvoor de verzekering diende tussen te komen?

Ja/nee
Omschrijf kort de schade-eis

Op welke verzekering deed u hiervoor beroep?

Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid/rechtsbijstand/Lichamelijke Ongevallen/andere verzekering (specificeer welke)
Is het dossier op een soepele manier opgelost? (m.a.w. bent u tevreden over de afhandeling van de verzekeraar?)

Welke verzekeringspremie betalen jullie jaarlijks (vrijwilligersverzekering)

Burgerlijke Aansprakelijkheid	euro
Rechtsbijstand	euro
Lichamelijke Ongevallen	euro

Vind je deze bedragen acceptabel?

Ja/nee/geen mening
Is er ondersteuning nodig van de 'hogere' overheden om op dit vlak ondersteuning te bieden?

Luik 2: ondersteuning van vrijwilligerswerk op lokaal vlak

Biedt het gemeentebestuur een verzekering aan voor niet 'eigen' vrijwilligers? 0 Ja 0 Nee

Volgens welke formule gebeurt dat? bvb. subsidiebeleid, collectieve verzekering?)
+ Graag wat extra uitleg hierover.

Biedt het gemeentebestuur enige ander vorm van ondersteuning aan op het gebied van vrijwilligerswerk?
(vb. informatie, ter beschikking stellen van accommodatie, materiaal,...)

Wat zijn de ervaringen met het aanbieden van ondersteuning op het vlak van verzekeringen?
(het verloopt vlot of minder vlot, weinig/veel schadegevallen, op vlak van informatie en communicatie,...)

Indien het gemeentebestuur collectieve polissen aanbiedt: wat zijn hierbij de belangrijkste aandachtspunten

(welke criteria hanteert u om organisaties al dan niet op te nemen in de collectieve polis, kunnen feitelijke verenigingen er aanspraak op maken,...)

Hoe ruim is het ondersteuningbeleid, m.a.w. komt uw gemeentebestuur tussen voor de drie 'basisverzekeringen' Burgerrechtelijke aansprakelijkheid, rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen, of enkel voor bepaalde verzekeringen?

Indien enkel bepaalde verzekeringen, welke dan?

Waarom deze keuze?

Zal uw gemeentebestuur in de toekomst een initiatief ontplooiën op het vlak van verzekeringen?

Een verzekering aanbieden?

Zo ja, aan welke pistes wordt gedacht?

Het subsidiebeleid aanpassen

Informatie verstrekken?

Andere mogelijkheden?

Luik 3: algemene vragen

Krijgt u thans geregeld vragen over verzekeringskwesties in het vrijwilligerswerk?

Ja, vooral van aanverwante diensten

Ja, vooral van organisaties

Ja, vooral van vrijwilligers

Wat doet u met die vragen?

Zelf oplossen

Ten rade gaan bij VVSG

Ten rade gaan bij een steunpunt vrijwilligerswerk

Ten rade gaan bij de verzekeringsmaatschappij

Andere

Wat zijn volgens u de belangrijkste knelpunten inzake verzekeringen?

wat betreft verzekeringen in de context van de eigen vrijwilligerswerking van het lokaal bestuur

wat betreft verzekeringen in de context van het lokaal ondersteuningsbeleid van het gemeentebestuur

Biedt het gemeentebestuur thans een verzekering aan voor de leden van de adviesraden?

Neen (waarom niet)

Ja (welke verzekering(en))

De nieuwe wet betreffende de rechten van de vrijwilliger legt een verzekeringsplicht op voor de organisaties die met vrijwilligers werken.

Zal u iets ondernemen om het maatschappelijk middenveld hierover te informeren?

Zo ja, wat zal u ondernemen?

Zo nee, wie moet dergelijke informatietaak op zich nemen? Heeft u suggesties over de vorm en inhoud van dergelijke campagne?

BIJLAGE 6: CIJFERMATERIAAL VRAGENLIJST MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD

- 6.1. Vragenreeks: profiel van het vrijwilligerswerk in relatie tot verzekeringen
- 6.2. Vragenreeks: vrijwilligerswerk en verzekeringspolissen
- 6.3. Detail van de sectoren (overzicht organisaties)

Bijlage 6.1. Maatschappelijk middenveld – Vragenreeks: profiel van het vrijwilligerswerk in relatie tot verzekeringen

sector	milieu		sport		socio-cult.		cultuur		jeugd		welzijn		auto w.		gezondhd		ontw.s.		andere		totaal	
	%		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%	
respons	4	100	9	100	18	100	10	100	15	100	31	100	16	100	17	100	6	100	6	100	132	100
riskant?																						
	3	75,0	9	100,0	9	50,0	5	50,0	7	46,7	22	71,0	10	62,5	9	52,9	4	66,7	4	66,7	82	62,1
	1	25,0		0,0	5	1,1	2	5,0	2	3,3	1	3,2	2	3,1	6	1,0	1	16,7	1	16,7	21	15,9
totaal vrijwilligers	137		586		22597		631		22088		2314		2414		15875		258		259		67159	
uitvoerend	19	240	240	844	409	457	1869	15157	238	2378	156	21767										
educatieve	5	120	59	141	354	74	401	224	40	29	56	291	4	4	2975	4	4	3	3	4170		
administratieve	4	59	77	3294	141	86	150	148	86	150	148	501	20	20	501	34	34	34	34	4439		
bestuurs	31	77	135	24	2	15	643	356	2	70	1681											
andere clubs	76		53																			
tewerkstelling																						
	2	50,0	8	88,9	13	72,2	9	90,0	11	73,3	20	64,5	10	62,5	13	76,5	4	66,7	6	100,0	96	72,7
in team	2	50,0	8	88,9	13	72,2	9	90,0	11	73,3	20	64,5	10	62,5	13	76,5	4	66,7	6	100,0	96	72,7
voor bep.doelgroep	1	25,0	7	77,8	15	83,3	7	70,0	11	73,3	23	74,2	13	81,3	13	76,5	4	66,7	4	66,7	98	74,2
intra muros	3	75,0	8	88,9	15	83,3	10	100,0	11	73,3	22	71,0	13	81,3	15	88,2	5	83,3	5	83,3	107	81,1
extra muros	2	50,0	6	66,7	11	61,1	5	50,0	7	46,7	9	29,0	10	62,5	9	52,9	4	66,7	6	100,0	69	52,3
deeln. adviesraad	2	50,0	8	88,9	7	38,9	5	50,0	6	40,0	1	3,2	4	25,0	3	17,6	4	66,7	3	50,0	43	32,6
verzekering adv.rd		0,0	2	22,2		0,0		0,0	1	6,7		0,0		0,0		0,0		0,0	1	16,7	3	2,3
in eigen polis	1	25,0	3	33,3	2	11,1		0,0	1	6,7		0,0	1	6,3	3	17,6	2	33,3		0,0	13	9,8
weet niet	1	25,0	3	33,3	5	27,8	4	40,0	4	26,7	1	3,2	2	12,5		0,0		0,0	1	16,7	21	15,9
vervoersmiddelen																						
tijdens activiteit	2	50,0	8	88,9	8	44,4	4	40,0	8	53,3	15	48,4	11	68,8	10	58,8	4	66,7	3	50,0	73	55,3
van/haar activiteit		0,0	9	100,0	16	88,9	9	90,0	11	73,3	22	71,0	16	100,0	16	94,1	5	83,3	6	100,0	110	83,3
goederen																						
materiaal org.	3	75,0	7	77,8	12	66,7	5	50,0	13	86,7	21	67,7	10	62,5	13	76,5	5	83,3	5	83,3	94	71,2
eigen materiaal	1	25,0	5	55,6	7	38,9	3	30,0	2	13,3	5	16,1	5	31,3	3	17,6	3	50,0	2	33,3	36	27,3

Bijlagen

Bijlage 6.2. Maatschappelijk middenveld – Vragenreeks: vrijwilligerswerk en verzekeringspolissen

sector	milieu		sport		socio-cult.		cultuur		jeugd		welzijn		auton. ww		gezondh		ontw.s.		andere		totaal			
	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100	%	100		
respons	4	100,0	9	100,0	18	100,0	10	100,0	15	100,0	31	100,0	16	100,0	17	100,0	6	100,0	6	100,0	132	100,0		
verzekering BA	4	100,0	8	88,9	18	100,0	7	70,0	14	93,3	25	80,6	16	100,0	17	100,0	3	50,0	5	83,3	117	88,6		
verzekering LO	4	100,0	9	100,0	16	88,9	7	70,0	14	93,3	23	74,2	15	93,8	16	94,1	4	66,7	6	100,0	114	86,4		
verzekering RB	3	75,0	7	77,8	14	77,8	4	40,0	10	66,7	18	58,1	13	81,3	11	64,7	3	50,0	5	83,3	88	66,7		
gn verz omdat	0,0	0,0	1	100,0	1	6,7	1	3,2	1	6,7	1	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	2	33,3	2	33,3	7	5,3		
zullen afsluiten	0,0	11,1	1	11,1	0,0	0,0	2	6,5	2	6,5	2	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	1	16,7	0,0	0,0	3	2,3		
V4	2	50,0	4	44,4	7	38,9	2	20,0	2	13,3	2	13,3	1	6,3	4	23,5	4	23,5	0,0	0,0	2	33,3	26	19,7
V1	0,0	11,1	1	16,7	3	16,7	1	6,7	1	6,7	3	18,8	3	18,8	2	11,8	1	16,7	1	16,7	16	12,1		
V3	1	25,0	0,0	0,0	2	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3	9,7	4	25,0	2	11,8	0,0	0,0	2	33,3	14	10,6		
P&V	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1	3,2	1	3,2	2	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3	2,3		
andere	1	25,0	3	33,3	4	22,2	3	30,0	5	33,3	10	32,3	5	31,3	3	17,6	1	16,7	1	16,7	36	27,3		
geen idee	0,0	0,0	1	5,6	1	5,6	1	6,3	2	6,5	2	6,5	1	6,3	1	5,9	1	16,7	1	16,7	10	7,6		
diverse maatsch	0,0	0,0	1	5,6	1	5,6	1	10,0	2	13,3	4	12,9	4	23,5	4	23,5	1	16,7	0,0	0,0	13	9,8		
prijs/kwaliteit	2	50,0	3	33,3	7	38,9	1	10,0	3	20,0	8	25,8	5	31,3	6	35,3	0,0	0,0	0,0	0,0	30	22,7		
we kenden er iemand	0,0	0,0	2	11,1	2	11,1	3	30,0	1	6,7	7	22,6	5	31,3	1	5,9	2	33,3	2	33,3	21	15,9		
weet niet	1	25,0	2	22,2	3	16,7	0,0	0,0	5	33,3	3	9,7	2	12,5	0,0	0,0	1	16,7	0,0	0,0	17	12,9		
schappelijke offerte	0,0	0,0	2	22,2	4	22,2	0,0	0,0	1	6,7	2	6,5	1	6,3	1	5,9	1	16,7	1	16,7	11	8,3		
stevig onderhandeld	0,0	0,0	2	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2	6,5	4	25,0	3	17,6	0,0	0,0	0,0	0,0	11	8,3		
via makelaar	1	25,0	0,0	0,0	1	5,6	1	10,0	2	13,3	6	19,4	0,0	0,0	1	5,9	1	16,7	1	16,7	14	10,6		
andere	1	25,0	3	33,3	2	11,1	1	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3	18,8	2	11,8	0,0	0,0	3	50,0	15	11,4		
premie acceptabel?	1	25,0	1	11,1	5	27,8	3	30,0	7	46,7	9	29,0	5	31,3	6	35,3	2	33,3	1	16,7	40	30,3		
steun overheid nodig?	3	75,0	6	66,7	10	55,6	6	60,0	10	66,7	16	51,6	9	56,3	6	35,3	4	66,7	2	33,3	72	54,5		
schadegevallen?	2	50,0	5	55,6	9	50,0	3	30,0	10	66,7	13	41,9	12	75,0	7	41,2	2	33,3	2	33,3	65	49,2		
resultaat niet ok					1								2						1		5			
materie in org?	3	75,0	3	33,3	6	33,3	3	30,0	6	40,0	14	45,2	5	31,3	7	41,2	1	16,7	3	50,0	51	38,6		
materie elders	0,0	0,0	5	55,6	9	50,0	2	20,0	5	33,3	8	25,8	5	31,3	3	17,6	1	16,7	4	66,7	42	31,8		

Bijlage 6.3. Detailoverzicht sectoren

sector	vws	uren per			prijs			totaal
		dag	week	maand	B.A.	R.B.	L.O.	
milieu								
Bond Beter Leefmilieu	25							35 euro/persoon
BRAL	10							
GAIA	70							250 euro
Mileufrent Omer Wattez	30							
sport								
AIKIDO Federatie van de Vl.Gem.	44	4,0	12,0		24,1		42,53	8,8 - 10,5 euro/persoon
Atletiek Club Lyra	120		9,0					geen idee
Handboogliga	7							2400 euro, incl. LO
Kon. Vlaamse Voetbalbond	150		3,0					vws in polis sportbeoefenaars
Provinciaal Comité Antwerpen	40							5 euro/persoon
Sportdienst Rumst	100	4,0						geen idee
Sportpromotie Oud-Tunrhout	50	1,5	8,0					via gemeente
Sportpromotie vzw	75	3,0	5,0					via gemeente
Vlaamse Jiu Jiutsi Federatie								6,2 euro/lid
sociocultureel								
Amical	1-10							635 euro incl. leden
Bru-taal vzw	100		3,0	218,5	54,62	347,69		186 euro BA+LO uitstappen
Gezin en Handicap vzw	20				94,79		280,12	RB in BA
Jongeren centrum Chicago	25				466,03		1.029,14	
KAV					10,71	131.868	1.436,00	144.016 euro incl. leden
KVG Vorming	3500				223,44			105 euro/pl.afdeling + extra
KVLV	17000							0,75 euro/lid (incl TvG + GL)
Onthaal voor Echtgescheidenen	30				82,35	10,98	186,25	
PAE vzw	10							600
Ped.Instituut J.L. Vives	50				1.750,00	250,00	2.250,00	
Psylos vzw	83				185,04	27,76	154,12	
Rudolf Steineracademie	8		4,0	148,7	12,39	286,25		
Solodair	15		20,0					478,53
t Vervolg	20		20,0		420,00			
Velt vzw	700		8,0		2.031,00		156,00	polis LO enkel bestuurders
Vl. Bezoekerscentr. De Watersnip	20							
Volkshogeschool Regio Antwerpen	38	4,0	8,0					
Vriendenkring Vl.Brabant & Brussel	9							100 euro inclusief leden
cultuur								
Aartsbisschoppelijk archief	9	6,0	54,0					
Afrika getuigenissen	10	2,0	15,0					
Anoniem	18				157,32		71,00	
Centrum voor Beeldexpressie	200				2.218,05		115,53	
De Harlekijntjes	2		3,0					3 euro/pers
De Roma	320					18,29	968,44	geen BA
Koninklijke Mechelse Fotokring	10							
Mortsele Heemkundige Kring	15		4,0					70
Museum Herman De Cuyper	8	5,0	35,0					
Sint Mette Genootschap	15	8,0						71,01 want 1malig act
jeugd								
Akindo vzw	212							710,37
Chiromeisjes Kiewit	11		5,0					4,7/pers
Cultureel Jeugd Paspoort	3							3200
Humanistische Jeugd	700							2500 euro
In Petto	13		1,0		181,5		71,00	
JEKA vzw	300	6,0	42,0					8,5/pers.
Jeugdcentrum Brasschaat	100	6,0						
Jeugdcentrum Moevement	50-100	6,0	30,0		1.640,00		5543,5	
Op Vrije Voeten	40				15,00		244,00	300
Raad van Ouders vd Jeugdhulp	10			3 tot 7				
Rzoezie	7							460
Veren. van Marokkaanse Jongeren	20				575,00		619,00	
Vlaamse Dienst Speelpleinwerk	25,5							1087,46 alles in
VVKSM afdeling	30							22 incl lidgeld
Wel Jong niet Hetero	155		1,0					3900 incl. deelnemers
welzijn								
Boas Vindas	15							geen verzekering
Brussel Onthaal	500							2000 euro, incl personeel
Buurtwerk Chambéry	50	4,0	8,0					1400 incl. leden
CAW Archipel - Puerto	9			4,0				
CAW Piramide	100		2,5					13/vw voor die polissen
CAW Regio Vilvoorde	21		6,0					geen idee
CAW 't Dak-teledienst	70							premie in polis personeel
CISO, Opsinjoren	650		40,0				8.589,96	andere premies in vzw polis
CKG De Hummeltjes	5	4,0	4,0	171,43		4.964,00		

sector	vws	uren per			prijs			totaal
		dag	week	maand	B.A.	R.B.	L.O.	
De Lage Dreempel	19		8,0		250,00			
De Rode Phoenix	2							
Gerontologisch Centrum	5		35,0					geen idee
MMC Groot Putte	25							geen idee, via Taxistop
Netwerk Pall. Zorg B-H-V	25		3,0		75,00	8,50	90,00	
Oikonde Mechelen	15				5,00	0,75	12,50	telkens per 60 mandagen
Opvangc.asielzoekers Sint-Truiden	15	2,0	8,0					
Pag-Asa	15	7,5					138,61	BA bij polis personeel
Pirlewiet	250							
Rotonde	53		2,0					geen idee
RVT Mater Dei	44		2 - 20					geen idee, via IDC
RVT ROB Hoghe Cluyse Hemiksem	6							geen verzekering
Speel-O-Theek De Rinkelbel	17			4,5	42,44	22,83		
St.Elizabeth rustoord	25							% op fictief jaarloon
t Poortje afdel. CAW De Kempen	1	4,0						geen idee
Tele-Onthaal (Vlaams Brabant)	130		4,0					3032,54 alles samen/jaar
Tele-Onthaal Limburg	75		5,0		1.650,00		1.500,00	premie LO incl personeel
Ten Kerselaere	50	1,0	5,0					
Vonak	117		5,0		628,00	123,00	645,00	via IDC
Vrienden van het Huizeke	50	4,0	18,0					
alg.welzijn								
Antwerps Ziekenwerk voor Banneux	120							836,68 euro alles inbegr.
Astma en Allergie	20				86,11	12,92	325,65	
Auxilia	283		4-19		150,00	30,00	420,00	
BOKS	37				206,84		87,88	
Een huis in de rij Pandora Ekeren	25				80,78	12,15	205,95	
Harlekino	150	15,0			684,00		2.529,00	vooral kampen
Mantelzorg	175				191,31	21,26	947,89	
RVT Zonnestraat	70	1,0	2,0		306,02		912,46	RB in polis BA
Sociaal Centrum Mechelen	77	5,0	5,5					227,22 euro alles inbegr.
Sociaal Huis Pandora (Zuid-Oost VI)	25		3,0					geen idee
Veren.voor Kind en Adoptiegezin	90		1,0					geen idee
VOC Opstap	100							1160,63 euro alles inbegr.
Vrijwilligersservice Mechelen-Turnh	120							geen idee
Vrijwilligersnetwerk De Schakel	200				110,00			
Vrijwilligerswerk in Solidariteit	450	4,0	10,0					geen idee
Vrijwilligerswerk Teledienst	471							661,15 euro BA + LO
gezondheidszorg								
Andante vzw	25						265,00	
AZ Waasland	20		4					
CM (Vlaams-Brabant)	100		4		13,65	1,30	33,30	berekening op basis v. prest.
De Ark te Laken	4		7		100,00	20,00	50,00	
De Bron-OPZ Geel	1	4,5	10-12					
De Vlaamse Hulpdienst	100							
De Zonnebloemen	8		2,0				80,00	gewone BA / 100 mandagen
Het Gielsbos	118		2,0		1,09	0,22	1.600,00	premie BA + RB/per vrijw.
Het Vlaamse Kruis	1120		4		2797,47	468,25	7130,04	
Huize Monnikenheide	23							geen idee
Mariaziekenhuis	50	5	5					
Mobo Zeevakantie	6-21						442,02	vooral act. Tijdens vakantie
Onthaalcentrum Naboram	13				86,76	13,01	99,16	
PC Bethanie	97						5,43	BA basis: % op loonmassa
Rode Kruis Vlaanderen	14000				7.270,00		38.500,00	Rb in andere polissen
Sensoa	106		5,0		350,00	1.281,00	850,00	
Vriendendienst Rekem	65							premie in polis personeel
ontw.samenwerking								
Corporate Funding Programme	12		1					870 in totaal
Dierenartsen zonder Grenzen	2		6				3.502,00	incl. personeel
Fundacion para la ninez del Peru	15	1,5	1					
GROS	8			4				verz. via koepel & gemeente
Oxfam Wereldwinkel Wondelgem	15		4		122,08			RB inbegrepen
Tumbador	210		5,5					versch. Praktijken, polis even.
andere								
Letskring Westhoek	60			3	25,21	3,79	22,48	
Kringlopateljee	19							780,25 (alles inbegr.)
Responsible Young Drivers	30							geen idee
Divazine	5		3 - 20					geen verzekering
Wereldmediahuis	45						183,22	geen BA
Kon. Antwerpse Postzegelcentrale	4		16,0					geen verzekering

BIJLAGE 7: VRAGENLIJST LOKALE BESTUREN

7.1. Openbare besturen - vragenreeks 1: Eigen vrijwilligerswerking

type lokaal bestuur	gemeente	%	ocmw	totaal		
<i>aantal</i>	<i>47</i>	<i>100</i>	<i>50</i>	<i>100</i>	<i>97</i>	<i>100</i>
activiteiten/deelgebieden						
cultuur	20	42,55		0,00	20	20,62
bibliotheek	19				19	
jeugd	17		0		17	
burgerlijke bescherming	1	2,13		0,00	1	1,03
mobiele observatiedienst	2	4,26		0,00	2	2,06
leesmoeders/onderwijs	15	31,91	0	0,00	15	15,46
speelpleinwerking	12	25,53	1	2,00	13	13,40
buitenschoolse kinderopvang	3	6,38		0,00	3	3,09
sport	17	36,17		0,00	17	17,53
adviesraden	14	29,79		0,00	14	14,43
beheerscomités	1	2,13		0,00	1	1,03
buurtwerk	2	4,26		0,00	2	2,06
diverse activiteiten	11	23,40		0,00	11	11,34
musea/erfgoed	5	10,64		0,00	5	5,15
verkeer/mobiliteit/gem.opz.	13	27,66		0,00	13	13,40
milieu	11	23,40		0,00	11	11,34
senioren	5	10,64		0,00	5	5,15
ruimtelijke ordening	1	2,13		0,00	1	1,03
toerisme	3	6,38		0,00	3	3,09
minder mobiele centrale	2	4,26	21	42,00	23	23,71
andere	3	6,38	16	32,00	19	19,59
dienstencentra	2	4,26	19	38,00	21	21,65
rust en verzorgingstehuizen	2	4,26	17	34,00	19	19,59
LOI's	0	0,00	11	22,00	11	11,34
verzekering						
BA	41	87,23	48	96,00	89	91,75
LO	41	87,23	48	96,00	89	91,75
RB	31	65,96	39	78,00	70	72,16
bij welke maatschappij						
V4	35	74,47	40	80,00	75	77,32
V1		0,00		0,00	0	0,00
V3		0,00		0,00	0	0,00
P&V	1	2,13		0,00	1	1,03
andere	3	6,38	2	4,00	5	5,15
geen idee	2	4,26	1	2,00	3	3,09
diverse maatsch	5	10,64	4	8,00	9	9,28
waarom?						
prijs/kwaliteit	10	21,28	12	24,00	22	22,68
we kenden er iemand	1	2,13		0,00	1	1,03
personeelsleden ook daar verz.	29	61,70	29	58,00	58	59,79
weet niet	6	12,77	1	2,00	7	7,22
andere	11	23,40	9	18,00	20	20,62
schadegevallen?	11	23,40	21	42,00	32	32,99
resultaat niet ok	0	0,00	1	2,00	1	1,03
premie acceptabel?						
geen mening	16	34,04	21	42,00	37	38,14
neen	15	31,91	8	16,00	23	23,71
	1					
steun overheid nodig?						
	10	21,28	8	16,00	18	18,56
neen	7	14,89	13	26,00	20	20,62
expliciet zonder vws						
	11	23,40	9	18,00	20	20,62

Bijlage 7.2. Lokale besturen - vragenreeks 2: ondersteuning vrijwilligerswerk

type lokaal bestuur	gemeente	%	ocmw	%	totaal	%
	47	100	50	100	97	100
verzekering voor niet eigen vws?						
ja	0	0,00		0,00	0	0,00
nee	36	76,60	3	6,00	39	40,21
vorm van ondersteuning						
geen	4	8,51		0,00	4	4,12
info	14	29,79		0,00	14	14,43
accommodatie (event.gratis)	19	40,43	5	10,00	24	24,74
gratis uitleendienst	8	17,02		0,00	8	8,25
materiaal ter beschikking	11	23,40	3	6,00	14	14,43
subsidie buurtfeesten	2	4,26		0,00	2	2,06
ondersteuning verenigingsleven	7	14,89		0,00	7	7,22
initiatief gepland mbt. verzek?						
nee	6	12,77	0	0,00	6	6,19
info	21	44,68	2	4,00	23	23,71
verzekering aanbieden	7	14,89	1	2,00	8	8,25
misschien	7	14,89		0,00	7	7,22
nee	11	23,40		0,00	11	11,34
subsidiebeleid aanpassen	2	4,26		0,00	2	2,06
eventueel aanpassen	6	12,77		0,00	6	6,19
niet aanpassen	8	17,02		0,00	8	8,25
andere mogelijkheden?	4	8,51		0,00	4	4,12
aanspreekpunt voor vws	2	4,26		0	2	2,06

Bijlage 7.3. Openbare besturen - vragenreeks 3: algemene vragen

type lokaal bestuur	gemeente	%	ocmw	%	totaal	%
	47	100	50	100	97	100
vragen over verzekeringen?						
aanverwante diensten	21	44,68	2	4,00	23	23,71
organisaties	21	44,68		0,00	21	21,65
vrijwilligers	10	21,28	13	26,00	23	23,71
wat doet u met die vragen?						
zelf oplossen	18	38,30	12	24,00	30	30,93
naar VVSG	8	17,02	2	4,00	10	10,31
naar steunpunt vrijwilligerswerk	14	29,79	7	14,00	21	21,65
naar verzekeringsmaatschappij	29	61,70	17	34,00	46	47,42
andere	2	4,26		0,00		0,00
knelpunten inzake verzekeringen?						
weten wat moet en niet	12	25,53	2	4,00	14	14,43
wie financiert?	2	4,26		0,00	2	2,06
vereenvoudiging formaliteiten verzekering	7	14,89	3	6,00	10	10,31
verzekering leden adviesraden?						
nee	6	12,77		0,00	6	6,19
ja, welke		0,00		0,00	0	0,00
BA	11	23,40		0,00	11	11,34
LO	20	42,55		0,00	6	6,19
RB	3	6,38		0,00	3	3,09
verplichte verz.sam.overeenk. Milieu	2	4,26		0,00	2	2,06
onderzoek gem.raad verzek.adviesraden	1	2,13		0,00	1	1,03
info middenveld over wet?						
infosessie, art.infoblad, info op adviesraden	23	48,94	6	12,00	15	15,46
opstellen organisatienota	1	2,13	2	4,00	3	3,09
vrijwilligersbeleid		0,00	1	2,00	1	1,03
suggesties	1	2,13		0,00		0,00
info via media	1			0	1	

Bijlage 7.4. Overzicht van de deelnemende gemeenten

gemeente	vrijw.s	BA	RB	LO	details
Aalter	640				premie in polis personeel
Alken	17				premie in polis personeel
Arendonk	354				premie in polis personeel
Begijnendijk					geen vrijwilligers
Bonheiden	74				premie in polis personeel
Boom	22				1708,00 voor drie polissen
De Haan	5				premie in polis personeel
De Panne					denkgroep opgestart
Duffel	10-200				betaling per evenement
Haacht	43	279,93		115,50	
Hamme	50				premie in polis personeel
Hamont-Achel	50			260,29	
Herentals	400				premie in polis personeel
Herstappe					geen vrijwilligers
Herzele	400				geen opgave
Hoogstraten	125				premie in polis personeel
Houthalen-Helchteren					premie in polis personeel
Hulshout					geen vrijwilligers, in onderzoek
Izegem	?				premie in polis personeel
Kinrooi					zie detail
jeugd	60				variabel
Kortemark					483,39 premie adviesraden, polis PP
Lennik					geen vrijwilligers, enkel vrijw. Brandweer
Leuven	130				premie in polis personeel
Lichtervelde	25				premie in polis personeel
Liedekerke	50				premie in polis personeel
Lille	7				premie in polis personeel
Linter	30				premie in polis personeel
Mechelen	3				enkel dienst Archeologie
Merksplas	380				premie in polis personeel
Mesen					geen vrijwilligers
Moorslede	15				premie in polis personeel
Oostrozebeke	30				premie in polis personeel
Opglabbeek	8	155,00		1.091,60	
Overpelt	617				
buurtcom.	34				86,17 euro
adviesraden					37 euro/adviesraad
monitoren speelplein	21				174,76 euro voor die polissen
speciale gelegenheden	480				200 euro
verkeersbrigadiers	81				127,62 euro (excl. LO)
Peer	140				premie in polis personeel
Ravels					premie in polis personeel
Ruiselede	0				geen vrijwilligers
Schoten					
cultuur	186				
sportdienst	24			1860	
jeugddienst	597			765	
diverse activiteiten	98			500	
milieu				190	
bibliotheek				75	
Sint-Katelijne Waver		247,89		873,08	
Stabroek	6				premie in polis personeel
Staden	100			220,00	BA 0,55% fictief loon
Stekene	44				premie in polis personeel
Tielt-Winge					geen vrijwilligers
Turnhout	400	750,00	6182,09		alles soorten activiteiten, ook advies.
Vleteren					geen vrijwilligers
Waarschot	5				premie in polis personeel
Wichelen	150				297,47 bestuursleden, 988 leden AV
Wielsbeke	200				premie in polis personeel
Wom/Wijnegem/Borsbeek	15				per gereden kilometer
Wommelgem	25				premie in polis personeel
Zeke	35				0,74 euro/vw/dqg
Zelzate	25				premie in polis personeel
Zemst					geen vrijwilligers op permanente basis
Zonhoven	62			1205,16	964,96 euro via ISB
Zutendaal					geen vrijwilligers, enkel MMC
Zwalm					geen vrijwilligers
Zwevegem	8				premie in polis personeel
Zwijndrecht					zie detail
diverse activiteiten					65 euro/activiteit
adviesraden					371,84 LO
jeugddienst					900 euro (incl. deelnemers)
sportdienst					887,10 euro (incl. deelnemers)

Bijlage 7.5. Overzicht van de deelnemende OCMW's

OCMW	vrijw's	BA	RB	LO	details
Aartselaar	12	65,00		80,00	
Antwerpen	105				premie in polis personeel
Balen	29	28,93	4,32	228,11	
Beerse	50				premie in polis personeel
Blankenberge	13	55,71	7,93	296,82	
Bornem	13				geen verzekering
Borsbeek	0				geen vrijwilligers
Damme	60				premie in polis personeel
De Haan	4				premie in polis personeel
Diest	0				geen vrijwilligers
Galmaarden	6				
Geraardsbergen	18				premie in polis personeel
Hasselt		66,28		530,2	1755,49 omnium dienstverplaatsing
Hechtel-Eksel	13			336,21	
Herentals	100				geen opgave
Herstappe	0				geen vrijwilligers
Hove	39			509,69	BA in premie polis personeel
Ieper	39	99,47		594,52	
Kaprijke	17				premie in polis personeel
Kruishoutem	10				premie in polis personeel
Laarne	71	314,54		65,00	
Lanaken	14			136,24	
Lebbeke	3				premie in polis personeel
Ledegem					geen vrijwilligers, enkel MMC
Lennik	24				geen opgave
Lichtervelde	130				premie in polis personeel
Maaseik	70				geen opgave
Mechelen	100				premie in polis personeel
Meeuwen-Gruitrode	40				premie in polis personeel
Melle	3				geen opgave
Merksplas					premie in polis personeel
Mesen					geen vrijwilligers
Moorslede	25				geen opgave
Nijlen	?				?
Oostrozebeke					premie in polis personeel
Scherpenheuvel-Zichem	0				geen vrijwilligers
Schoten	43				premie in polis personeel
Sint Genesius Rode	110				3,5 /pers LO, premie BA in pers.polis
Sint Katelijne Waver	31				premie in polis personeel
Sint Niklaas	105				geen opgave
Sint-Lievens-Houtem					geen vrijwilligers
Stabroek	29	28,93	4,32	228,11	
Tielt-Winge	45				740,37 voor drie polissen
Vilvoorde	83				geen opgave
Vorselaar	0				geen vrijwilligers
Vosselaar	7				in lidmaatschap CPA
Waregem	150				geen opgave
Westerlo	16				geen opgave
Wetteren	?				premie in polis personeel
Wichelen	70				premie in polis personeel
Wommelgem	15				premie via Taxistop
Zoersel	28				premie in polis personeel
Zonhoven	6				geen opgave
Zonnebeke					geen vrijwilligers
Zottegem	5				geen opgave
Zutendaal					enkel vws in MMC

Colofon

Dit eindrapport is de resultante van de studieopdracht uitgeschreven door de Vlaamse Gemeenschap, departementen Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn en de Administratie Cultuur.

Opdrachtgevers:

Vlaams Minister voor Welzijn, Gezondheid en Gezin, Mevr. Vervotte
Vlaams Minister voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, De Heer Anciaux

Opdrachthouder:

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw

Redactie:

Eva Hambach
m.m.v. Prof. Em. Hoogleraar Claassens

Met dank aan:

Myriam Philips, Frank Debaere en Hilde Plas.

Lay-out:

X-oc, Borgerhout

De inhoud van dit eindrapport is eigendom van de Vlaamse overheid. Uit dit eindrapport mag geen informatie gebruikt worden zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgever.